בעזרת השם יתברך

מִי שֶׁלּוֹמֵד בְּכָל יוֹם אֶת שְׁלֹשֶׁת
הַלִּמּוּדִים הָאֵלּוּ, בּוֹנֶה לְעַצְמוֹ

בַּי"ת נִצְחִי

וְזֶה מַה שֶּׁהוֹלֵךְ לְפָנָיו לְעוֹלְמֵי
עוֹלָמִים וּלְנֵצַח נְצָחִים (אשר בנחל).

לִמּוּד יוֹמִי

בַּ'בְלִי י'רוּשַׁלְמִי ת'וֹסֶפְתָּא

בַּעֲרִיכָה מְפֹאֶרֶת מְנֻקֶּדֶת וּמְפֻסֶּקֶת

פרשת בא תשפ"ו

ה־יכל הקוד־ש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

ה־יכל הקוד־ש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

ה־יכל הקוד־ש

באדא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

ה־יכל הקוד־ש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

ה־יכל הקוד־ש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

ה־יכל הקוד־ש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

ה־יכל הקוד־ש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

ה־יכל הקוד־ש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

ה־יכל הקוד־ש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

נד־פס ע"י

קרן הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

צו הערן די
הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

וקא פריך: **כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש וליפסול** – דהא עבד מתן בלי, דמה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחר! **אלא מדעת** – והא לא יהיב ליה להתם אדעתא דליקדוש. **שיקדשו פסולין** – כגון אם קמץ זר ונותן לכלי, מהו שיקדישנו כלי להקטירו? **ליפסל** – דקבעה הוא בקדושה כי יהביניה אדעתיה לקדושי, ולא מצי לאהדורה תו לתוך השיריים, דהא פסול זה גמר לבולה עבודה. **רב עמרם אמר** – אפילו תימא שלא מדעת נמי מקדשין. והכא לא קדיש, שמחזירין לביסא גדושה, שאין מחזירה לתוך אויר הכלי ואין הכלי מקדשו. **ביסא** – כלי שרת שבו בוללין מנחה. **ומקמץ היכי קמץ** – תחילה כשקומץ מכלי זה? והלא גדוש הוא, וקמיצה מתוך הכלי בעינן. דכל דבר הטענן כלי אין חשוב כלי אלא תוכו. **טפופה** – פישל"א, שאינה גדושה, וכשקומץ מתוך כלי קמץ באמצעיתו, וכשמחזיר דרי קומץ בגודשת כלי בדמפרש בסמוך. וקפריך: **והא כי קמץ עבד גומא** – וכי מהדר לקומץ בגומא הוה ליה תוך כלי? ומשנינ: **כי מהדר ליה ארופניתא דמנא** – בצדי הכלי אצל גומא החזירו, והוי בגודש הכלי, ונייד למנא, ונפיל קומץ ממילא לגומא, כדי שיהא ראוי לקמיצת כהן, וכיון דממילא נפל למנא – נעשה כמי שהחזירו הקוף ולא מקדש ליה כלי. ואף על גב דכלי שרת מקדשין שלא מדעת, הני מילי כי מהדר ליה איהו ממש אדעתא דלא ליקדוש – מקדש ליה. (הא'י) לכלי שמחזירו בהן שמונח על גבי קרקע. **קומצין** – קומץ מכלי שעל גבי קרקע. והכי נמי (מקדשין) [נוסח אחר: החזיר] קומץ מהבלולן [נוסח אחר: מהכלי] שעל גבי קרקע. **דאיבעיא לן** – כלומר, לחברינו איבעיא דף בעיא, דרב נחמן בעי מאבימי וכדמפרש. קולפי **מצי** – הכאות טובות. **בלעי מאבימי** – בלעתי מאבימי, כלומר, שהיה מנדה אותו. **עלה דהא שפעיא** – במסכת ערכין (כב, א), דתנא חדא: שום היתומים שלשים יום, ותניא אידך: ששים. ומתרץ לה אבימי: בא להכריז רצופין כל ימות השבת – מכריז שלשים יום. **בא להכריז שני וחמישי** – מכריז עד ששים יום מיום שמתחיל עד יום שפוסק, דהיינו שמונה עשר ימי הברחה בששים יום, ומכריז מי יקנה נכסי יתומים הללו, כדי שימכרו ביוקר. והיה רב חסדא משבח התירוץ, ומכוי אבימי, אלמא רב חסדא תלמיד דאבימי הוה! **אבימי מסכתא דמנחות אינעקר ליה** – נשתכחה הימנו. ולישלח ליה – לרב חסדא דליתי מסתייע מילתא – משום "יגעתי ומצאתי" (מגילה ו, ב). **פגע ביה רב נחמן** – באבימי. **מבלי זה** – ראה בלי מונח על גבי קרקע, וקאמר: כלי זה, אם של קודש (זה) היה ראוי לקמיצה. **וכיצד מקדשין את הקומץ** – לאחר קמיצה. **הוצרכתה שלשה כהנים** – שנים להגביה שני כלים, אחד שיקמיץ הימנו ואחד שנותן לתוכו, ושלישי קומץ. וכהן אחד אינו יכול להגביה שני הכלים, דאין עבודה בשנאל. **תניר** – שלשה עשר כהנים זוכין בו, במסכת יומא בפרק שני (כה, א). **זה הכלל** – מתניתין היא. **סדר עבודות נקט** – אותו שכהן אחד עושה זו אחר זו, אבל למנייא דכהנים לא נחתי. **מה עבדין לנאו** – בהיכל. **נבנסין** – ביום השבת. **שני סדרי** – של לחם הפנים, שתים המערכות שש המערכת. ואילו

וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש — ואף על פי ששירים מפסיקין בין קומץ לכלי, מין במינו אינו חוצץ. **אמר** רב יוחנן זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת — והא דפליגי חזקיה ורבי יוחנן לקמן בפרק "התודה" (עז, ב) [גבי תודה] שחשבה על שמונים חלות, וקאמר רבא דכולי עלמא כלי שרת מקדשין שלא מדעת — שאני התם, דמתוך שמקדש מדעת — מקדש נמי שלא מדעת. והא דמשמע בסוף "לולב וערבה" (סוכה ג, א) דחזקיה סבר כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת, גבי הא דתנן: במעשהו בחול כך מעשהו בשבת, ופריך בגמרא: ונייתי במקודשת! התם אין כלי דמיים ראוין להתקדש, אבל ב"התודה" ביון דראוין לקדש — מקדש שלא מדעת. ורצריך עיון, דביון דאין שיעור למים — הרי כולם ראוין להתקדש! ונראה, דביון דשלא בזמנו הוא, אף על גב דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו כדמסקינן בסוף "שתי הלחם" (לקמן ק, א), שלא מדעת מיהא אין מקדשין, ואף על גב דלילה אין מחוסר זמן. **אין** מקדשים ליקרב — הקשה הרב רבינו פטר: דלפירוש הקונטרס בובהים פרק "המזבח מקדש" (פז, ב) משמע שהשיבו רבי יוחנן דמקדשין לכתחילה ליקרב. דקאמר התם, בעי מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי יוחנן: מהו שיקדשו את הפסולין? ופירש שם בקונטרס דלענין פדיון קא בעי, דאי מקדש הכלי אין להם פדיון. אמר ליה רבי יוחנן: כשם שמזבח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלי שרת מקדשין את הראוי להם. ואף על גב דמזבח וכבש איירי לענין דאם עלו לא ירדו, אייתי מינה ראיה לענין פדיון. אמר ליה: לכתחילה ליקרב קא מיבעיא לי. דא נמי תנינא: שקיבלו פסולין וזרקו את דמן, מאי לאו קבלו פסולין וזרקו פסולין? פירוש: הא זרקו כשרין — אף לכתחילה יעלו האברים. אלמא מקדשי לכתחילה ליקרב! ועוד קשה מהא דתנן התם [ובהים פד, ב]: ואלו אם עלו לא ירדו: הלן והיוצא והטמא הנשחט חוץ לזמנו חוץ לזמנו וחוץ למקומו. וכולהו איירי בשנזרק הדם כדמוכח בגמרא, דקאמר עולא: אימורי קדשים קלים שהעלן לפני דריקת דמים — לא ירדו, נעשו לחמנו של מזבח. אמר רבי זירא, אף אנן נמי תנינא: שנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים. ומה התם דאם בא לזרוק אינו זורק אמרת אם עלו לא ירדו, הכא כו'. ומודלא מייתי מכל הני שמע מינה דאחר וריקה מיירי, ואפילו הכי לכתחילה לא יעלו, אלמא אין מקדשין לכתחילה ליקרב האברים! ומיהו יש לדחות, דאבולהו קאי "זורקו [פסולים] את דמם". ועוד קשה, דבבמה דוכתי (פסחים טז, ב) אמרינן: נטמא הדם לא יזרוק, ואם זרק הוצרצה. ולמה לא יזרוק? הא כלי שרת מקדשין לכתחילה ליקרב! ובפרק "שני שעירי" (יומא סב, א) אמרינן: נשפך הדם יצאו המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם. למה ישפך? וכן בדם פסולין ישפך לאמה [ובהים עח, א], ובפרק "המנחות" (מנחות ק, ב) תנן: נטמאו משהוקרשו בכלי אין להם פדיון, דמשמע: הא מיקרב לא קרב! ריש לדחות: כל הנו בשעירה אחר כך לכלי חול. והא דשמעתין נמי יש ליישב לפירוש הקונטרס, דהא דמשמע שהשיב לו אין מקדשין — היינו לפי שדרהה שם: לא, שקיבלו פסולים, אי נמי (וזורקן) [וזרקו] פסולין. ועוד קשה לפירוש הקונטרס, דמדקאמר: לכתחילה ליקרב קא מיבעיא ליה, משמע שגם רבי יוחנן היה יודע דליקרב קמיבעיא ליה, אלא שהיה סבור דמבעיא ליה בדיעבד ולא מיירי כלל לענין פדיון! ולפירוש רבינו הם, דמבעיא ליה אם מקדשין? הפסולין לענין דאם עלו לא ירדו. דאף על גב דאי לאו כלי דהיה מזבח מקדשם, השתא דאיכא כלי — גרע שמפסיק בין הפסול למזבח. ומסיק דלכתחילה ליקרב מיבעיא ליה אם קידשו הקומץ פסול בכלי אם מעליהו, דדילמא כשם שהמזבח מקדש דלא ירד — כך כלי מקדש דיעלה. ופריך, דהא נמי תנינא: שקיבלו פסולים וזרקו, דמשמע זרקו — דיעבד, אבל לכתחילה לא יזרוקו. והא דקאמר: מאי לאו קיבלו פסולין וזרקו פסולין — לאו מלשון פסולין דייק, אלא המשנה קא מסיים, ופירושה דמתניתין בר הוא. תדע דהא רבי שמעון בן לקיש דחיה בפסולין בר מכלל שלא דקדק רבי יוחנן בפסולין. **אמר** ליה מכלי זה — למאי דמסיק דמגבה ליה כהן, יש לתמוה: מאי חידוש השיבו "מכלי זה"? ושמא אשמעינן אף על פי שלא נמשח, שעבודתו מחובבת. אי נמי, שלי עץ היה, כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר בפרק "החליל" (סוכה ג, ב) דעשין כלי שרת של עץ.

[שייך לעמוד הבא] **שכן** מצינו בסילוק בזיכין — הא מילתא דלא כרבי חנינא דאמר לקמן (זח, א): לא זו קדושה בלא זו, דאיהו לא יליף מילתא ממילתא.

וְכִי מַהֲדַר לֵיהּ לַקּוֹמֶץ לְדוּכְתֵּיהּ תִּקְדּוּשׁ וְלִפְסוֹל! אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, זֹאת אוֹמֶרֶת: כְּלֵי שָׁרֵת אֵין מִקַּדְּשִׁין אֶלָּא מִדַּעַת. - הָא מִדַּעַת מְקַדְּשִׁין? וְהָא בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כְּלֵי שָׁרֵת מַהוּ שֶׁיְּקַדְּשוּ פְּסוֹלִין לְכַתְּחִילָּה לִיקָּרֵב? וַאֲמַר לֵיהּ: אֵין מִקַּדְּשִׁין לִיקָּרֵב, אֲבָל מְקַדְּשִׁין לִיפָּסֵל. רַב עַמְרָם אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִירוּ לְבִיסָא גְּדוּשָׁה. - וּמִקַּמְּץ הֵיכִי קָמֵץ? - אֶלָּא, כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִירוּ לְבִיסָא טְפוּפָה. - וְכֵיוָן דְּקָמֵץ לֵיהּ עֲבַד לֵיהּ גּוּמָא, כִּי מַהֲדַר - לְגַוֵּיהּ דְּמָנָא קָא מַהֲדַר לֵיהּ! - מִכִּי מַהֲדַר לֵיהּ מַנָּח לֵיהּ אַדַּפְנָא דְּמָנָא, וּמֵנַיִד לֵיהּ וְנָפַל מִמֵּילָא, דְּנַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁהֶחֱזִירוּ לְגוֹף הַקּוֹף. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: וְלוֹקְמָהּ כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִירוּ לְכֶלִי הַמּוּנָּח עַל גַּבֵּי קַרְקַע! אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: קוֹמְצִין מִכְּלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע? אֲמַר לֵיהּ: קָא נְגִיעַתְּ בְּבַעְיָא דְּאִיבַּעְיָא לָן, דְּרַבִּי אֲבִימִי תָּנֵי מִנְחוֹת בֵּי רַב חִסְדָּא. - וַאֲבִימִי בֵּי רַב חִסְדָּא תָּנֵי? וְהָאֲמַר רַב חִסְדָּא, קוֹלְפֵי מָאבִי בָּלְעֵי מֵאֲבִימִי עֲלָהּ דְּהָא שְׁמַעְתָּא: בָּא לְהַכְרִיז רְצוּפִין - שְׁלֹשִׁים יוֹם, שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי וְשֵׁנִי - שִׁשִּׁים יוֹמֵי! - אֲבִימִי מַסְכְּתָא אִיתְעַקַּר אִיתְעַקַּר לֵיהּ, וַאֲתָא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְאַדְכּוֹרֵי גְּמָרֵיהּ. - וְלִישְׁלַח לֵיהּ וְלֵיתֵי לְגַבֵּיהּ? - סָבַר: הָכִי מִסְתַּיְיעָא מִילְּתָא מִפִּי. פְּגַע בֵּיהּ רַב נַחְמָן, אֲמַר לֵיהּ: כֵּיצַד קוֹמְצִין? אֲמַר לֵיהּ: מִכְּלֵי זֶה. אֲמַר לֵיהּ: וְכִי קוֹמְצִין מִכְּלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע? אֲמַר לֵיהּ: דְּמִגְבַּהּ לֵיהּ כֹּהֵן. - כֵּיצַד מְקַדְּשִׁין אֶת הַמִּנְחוֹת? אֲמַר לֵיהּ: נוֹתְנָהּ לְכֶלִי זֶה. - וְכִי מְקַדְּשִׁין בְּכֶלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע? אֲמַר לֵיהּ: דְּמִגְבַּהּ לֵיהּ כֹּהֵן. אֲמַר לֵיהּ: אִם כֵּן, הוּצְרְכָתָה שְׁלֹשָׁה כֹּהֲנִים! אֲמַר לֵיהּ: וּתְהֵא צְרִיכָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, כְּתָמִיד. אֵיתֵיבֵיהּ, זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹמֵץ וְנוֹתֵן בְּכֶלִי, הַמּוֹלִיךְ וְהַמַּקְטִיר לָאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדֶּרְכּוֹ לָאֱכוֹל וכו', וְאִילּוּ מְגַבְּהֵי לָא קָתָנֵי? - תַּנָּא סֵדֶר עֲבוֹדוֹת נָקֵיט, וְלָא סֵדֶר כֹּהֲנִים. בְּעָא מִינֵּיהּ מִדְּרַב שֵׁשֶׁת: מַהוּ לְקַמֵּץ מִכְּלֵי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע? אֲמַר לֵיהּ, פּוּק חֲזֵי מָה עָבְדִין לְגַאוֹ: אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים נִכְנָסִין, שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי סִדְרִים וּשְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי בְזִיכִין, וְאַרְבָּעָה מְקַדְּמִין לְפָנֵיהֶם, שְׁנַיִם לִיטּוֹל שְׁנֵי סִדְרִים וּשְׁנַיִם לִיטּוֹל שְׁנֵי בְזִיכִין; ואילו

וכי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש ולפסול! אמר רבי יוחנן, זאת אומרת: כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. הא מדעת מקדשין? והא בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: כלי שרת מהו שיקדשו פסולין לכתחילה ליקרב? ואמר ליה: אין מקדשין ליקרב, אבל מקדשין ליפסל. רב עמרם אמר: כגון שהחזירו לביסא גדושה. ומקמץ היכי קמץ? - אלא, כגון שהחזירו לביסא טפופה. - וכיון דקמץ ליה עבד ליה גומא, כי מהדר - לגויה דמנא קא מהדר ליה! - מכי מהדר ליה מנח ליה אדפנא דמנא, ומניד ליה ונפל ממילא, דנעשה כמי שהחזירו לגוף הקוף. אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: ולוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח על גבי קרקע! אלא שמע מינה: קומצין מכלי שעל גבי קרקע? אמר ליה: קא נגעת בבעיא דאיבעיא לן, דרבי אבימי תני מנחות בי רב חסדא. - ואבימי בי רב חסדא תני? והאמר רב חסדא, קולפי מאבי בלעי מאבימי עלה דהא שמעתא: בא להכריז רצופין - שלשים יום, שני וחמישי ושני - ששים יומי! - אבימי מסכתא איתעקר איתעקר ליה, ואתא קמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה. - ולישלח ליה וליתי לגביה! - סבר: הכי מסתייעא מילתא מפי. פגע ביה רב נחמן, אמר ליה: כיצד קומצין? אמר ליה: מכלי זה. אמר ליה: וכי קומצין מכלי שעל גבי קרקע? אמר ליה: דמגבה ליה כהן. אמר ליה: אם כן, הוצרכתה שלשה כהנים! אמר ליה: והתא צריכה שלשה עשר, כתמיד. איתיביה, זה הכלל: כל הקומץ ונותן בכלי, המוליך והמקטיר לאכול דבר שדרכו לאכול וכו', ואילו מגבהי לא קתני? - תנא סדר עבודות נקיט, ולא סדר כהנים. בעא מיניה מדרב ששת: מהו לקמץ מכלי שעל גבי קרקע? אמר ליה, פוק חזי מה עבדין לגאו: ארבעה כהנים נכנסין, שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין, וארבעה מקדמין לפניהם, שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין; ואילו

מיקרב לא קרב! ריש לדחות: כל הנו בשעירה אחר כך לכלי חול. והא דשמעתין נמי יש ליישב לפירוש הקונטרס, דהא דמשמע שהשיב לו אין מקדשין — היינו לפי שדרהה שם: לא, שקיבלו פסולים, אי נמי (וזורקן) [וזרקו] פסולין. ועוד קשה לפירוש הקונטרס, דמדקאמר: לכתחילה ליקרב קא מיבעיא ליה, משמע שגם רבי יוחנן היה יודע דליקרב קמיבעיא ליה, אלא שהיה סבור דמבעיא ליה בדיעבד ולא מיירי כלל לענין פדיון! ולפירוש רבינו הם, דמבעיא ליה אם מקדשין? הפסולין לענין דאם עלו לא ירדו. דאף על גב דאי לאו כלי דהיה מזבח מקדשם, השתא דאיכא כלי — גרע שמפסיק בין הפסול למזבח. ומסיק דלכתחילה ליקרב מיבעיא ליה אם קידשו הקומץ פסול בכלי אם מעליהו, דדילמא כשם שהמזבח מקדש דלא ירד — כך כלי מקדש דיעלה. ופריך, דהא נמי תנינא: שקיבלו פסולים וזרקו, דמשמע זרקו — דיעבד, אבל לכתחילה לא יזרוקו. והא דקאמר: מאי לאו קיבלו פסולין וזרקו פסולין — לאו מלשון פסולין דייק, אלא המשנה קא מסיים, ופירושה דמתניתין בר הוא. תדע דהא רבי שמעון בן לקיש דחיה בפסולין, **אמר** ליה מכלי זה — למאי דמסיק דמגבה ליה כהן, יש לתמוה: מאי חידוש השיבו "מכלי זה"? ושמא אשמעינן אף על פי שלא נמשח, שעבודתו מחובבת. אי נמי, שלי עץ היה, כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר בפרק "החליל" (סוכה ג, ב) דעשין כלי שרת של עץ.

[שייך לעמוד הבא] **שכן** מצינו בסילוק בזיכין — הא מילתא דלא כרבי חנינא דאמר לקמן (זח, א): לא זו קדושה בלא זו, דאיהו לא יליף מילתא ממילתא.

מדם ולפינן לה – דקידוש קומץ כנגדו קבלת דם. **הדר** ביה רבא — מהך סברא, דקם רבא בשיטתא דרב נחמן רביה.

גמר מלהזות — משנה היא במסכת פרה (פ"ג מ"ט). **מקנח** ידו בגופה של פרה — שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר, דתניא: "ושרף את הפרה לעיניו", כך פירש רבינו שלמה. ונראה דלא מייתי קרא אלא משום דכתיב בסיפיה "ואת דמה ישרוף" — אלמא דמה טעון שריפה, ולפיכך מקנח ידו בגוף הפרה. ופירוש הקונטרס מגומגם.

אלא אצבעו במאי מקנח — כאן פירש הקונטרס: לפי שהיה מזה מדמה בהר המשחה אל פני אהל מועד, ופרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר, והיאך היה יורד בין כל הזואה והזאה מהר המשחה לקנח בגוף הפרה? ובובחים בפרק "דם חטאת" (עג, ב) פירש: שלא היה יכול לקנח אצבעו בגוף הפרה, שלא יתלכלך אצבעו בנימין, דהכי נמי חיישינן בנימין בפרק "כל כתבי" (שבת קטז, ב) גבי מפשיט את הפסח עד החזה. ולפירוש הקונטרס דהכא אין להקשות מהא דאמרינן בפרק בתרא דזבחים (קיג, א) דשחיטה והזאה כנגד פתחו של היכל. דבשביל כך לא היו במקום אחד, אלא שתיהן היו מכוונות כנגד פתחו של היכל. [שייך לדף ח, א] **ואם** איתא לילף מדם — [ואם תאמר: והא בדם ליכא "מתוך", והכא איכא "מתוך". ובשאר מנחות משמע דמודה רבי אלעזר דאין קדושה לחצאין כיון דלא קרבין לחצאין! ומיהו יש לפרש דדם נמי קרב לחצאין, שיש ארבע מתנות ושבע הזאות דפרה שכל אחת עבודה בפני עצמה. ושיעור טבילה דלעיל לאו למעוטי חצי הזאה, אלא שיהא בכלי שיעור שבע הזאות. והא דאמרינן (בסמוך) גבי הפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף, דאמר רב אינו קדוש, [ופריך] ואי כרבי אלעזר סבירא ליה לילף מחביתין — מצינו לפרש דחשיב ליה דעתו להוסיף, כמו טעמא ד"מתוך" וקדוש לחצאין. ועוד, דאפילו ליבא "מתוך" בשאר מנחות, מכל מקום כיון דקדשי חביתין לחצאין מאיזה טעם שהיה — ולפינן שאר מנחות מיניידה. אי נמי, הא דנקט רבי אלעזר טעמא ד"מתוך" — משום דרבי יוחנן נקטיה, דאפילו פליגיהו בשאר מנחות, בחביתין אודו לי מידה מטעם "מתוך".

מנחה

ואילו מגביה לא קתני – שיהא אחר מגביה השולחן בשעת סילוק הבזיכין, אלמא מבלי שעל קרקע היו סילוק בזיכין. ובזיכין מתירין את הלחם בקומץ שמתיר את המנחה, דקומץ מיקרי אזכרה ובזיכין נמי מיקרי אזכרה, דכתיב (ויקרא כד): "והיתה ללחם לאזכרה", וקומץ מתיר שירים לאכול דכתיב (שם ב): "והנותרת מן המנחה וגו' מאשי ה'". **סדר עבודות נקט** – והגבהה לאו מן העבודות חשובות היא. **מקדשין מנחה** – כשמביאה מביתו נותנה בבלי שעל גבי קרקע. **שכן מצינו בסידור בזיכין** – שמסדר (על) הלחם שהוא שירים, ובזיכין שהן קומץ, על השולחן שעל גבי קרקע. דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו, דמעורבין יחד הקומץ והשירים. קידוש קומץ **מאי** – דלא אשכחן בבזיכין בשהוא מסלקן, דהיינו קמיצה, שיהא נותנו לשום כלי, אלא מיד מקטירה. הלכך ליבא למפשט קידוש קומץ מהתם. **מדם** – מקבלת [דם] דכתיב (ויקרא א): "והקריבו בני אהרן", ואמרינן בתורת כהנים: "והקריבו" – זו קבלת הדם. וקידוש קומץ כנגד ארבע עבודות של דם, קמיצה כנגד שחיטה, וקידוש קומץ כנגד קבלה, והולכה כי הולכה, והקטרה כנגד (ארבע עבודות של דם קמיצה כנגד שחיטה וקידוש כנגד) זריקה. **ומי אמר רבא הכי** – דמדם ולפינן. **לילף מדם** – ודם לא קידש לחצאין. אם קבל שיעור הזאות דדם אשם מצורע, או דם פרים ושעירים הנשרפין, בשני כלים – לא עשה כלום, כדאמרינן לקמן. **מההיא** – דדהי אינו קידוש, דמדם ולפינן. קידש – מי חטאת. **כדי הזאה** – כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה. **לא קידש** – ואף על פי שחזר ועירבו לאחר קידוש, נתינת מים על האפר. **כדם מאי** – אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שעטנין הוויה, וקיבל שיעור שלש הזאות בכלי זה ושיעור ארבע הזאות בכלי זה, מהו? **אמר רבא תניא** – דבדם לא קידש. **ומכל בדם ולא מספג** – מקנח אצבעו בדופני הכלי. **כדם** – משמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא. **והוה מן הדם שבענין** – לקמן מפרש מאי היא. **הוה אמינא אף על גב דלא קבל שיעור מבילות** – כל הזאות מעיקרו, ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור. **כתב רחמנא בדם** – דמשמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא. **למעוטי שירים שבאצבע** – שצריך לטבול באצבעו בין כל הזאה והזאה. דהכי משמע: והוה מן הדם האמור בענין למעלה – "וטבל הכהן באצבעו בדם", מאותו דם שבכלי שטובל – בו יזה כל הזאות, ולא שבאצבע. **היה מזה** – מדם חטאת, כגון פרים ושעירים הנשרפין. **עד שלא הזה** – דאבתי חזי דהוא דם שנפל על הבגד להזאת פנים, חשיב דם. **טעון הכנד כבוס** – כדכתיב: "ואשר יזה מדמה על הבגד" וגו' (ויקרא ו), ואם משהזה נפל לא חשיב דם. **מאי לאו עד שלא נטר** – כל שבע הזאות, קתני דטעון כיבוס, ואפילו לא נפל אלא משיירי אצבעו? אלמא בשרין להזאה. **עד שלא יצתה הזאה מידו** – על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס, דעיקר הזאה נפל עליו. אבל משיצתה הזאה מידו נפל על הבגד, דהיינו משירים שבאצבע – אין טעון

וְאִילּוּ מַגְבִּיהַּ אֶת הַשֻּׁלְחָן לָא קָתָנֵי! - לָאו אֲמַרְתְּ הָתָם: סֵדֶר עֲבוֹדוֹת נָקְטַ? הָכָא נַמִי סֵדֶר עֲבוֹדוֹת נָקְטַ. - מִי דָּמֵי? הָתָם לָא נְחֵית לְמִנְיָנָא דִּכֹהֲנִים, הָכָא נְחֵית לְמִנְיָנָא דִּכֹהֲנִים, אִם אִיתָא - לֵיתֵי מַגְבִּיהֵי! אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: קוֹמְצִין מִכְּלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע, שְׁמַע מִינָּהּ. אֲמַר רָבָא: פְּשִׁיטָא לִי, קוֹמֵץ מִכְּלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּסִידּוּר בְּזִיכִין, מְקַדְּשִׁין מִנְּחָה בִּכְלִי שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּסִידּוּר בְּזִיכִין. בְּעֵי רָבָא: קִידּוּשׁ קוֹמֶץ מַאי? מִמִּנְחָה יָלְפִינַן לָהּ, אוֹ מִדָּם יָלְפִינַן לָהּ? הֲדַר פְּשֵׁטָהּ: מִדָּם יָלְפִינַן לָהּ. וּמִי אֲמַר רָבָא הָכִי? וְהָא אִתְּמַר: קוֹמֶץ שֶׁחִלְּקוֹ בְּשֵׁנֵי כֵלִים - רַב נַחְמָן אָמַר: אֵינוֹ קָדוֹשׁ, וְרָבָא אָמַר: קָדוֹשׁ; וְאִם אִיתָא, לֵילַף מִדָּם! - הֲדַר בֵּיהּ רָבָא מַהַהִיא. וְדָם מְנָלַן דְּלָא קָדוֹשׁ לַחֲצָאִין? דְּתָנֵי רַב חִלַּיְלָיפָא בֶּן שָׁאוּל: קִידֵּשׁ פָּחוֹת מִכְּדֵי הַזָּאָה בִּכְלִי זֶה, וּפָחוֹת מִכְּדֵי הַזָּאָה בִּכְלִי זֶה - לֹא קִידֵּשׁ. וְאִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּדָם מַאי? הִלְכְתָא הִיא, מֵהִלְכְתָא לָא יָלְפִינַן; אוֹ דִּילְמָא הָתָם מַאי טַעְמָא - דִּכְתִיב: "וְטָבַל בַּמַּיִם", הָכָא נַמִי הָכְתִיב: "וְטָבַל בַּדָּם"? וְאִיתְּמַר, אָמַר רַבִּי זְרִיקָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף בְּדָם לֹא קִידֵּשׁ. אָמַר רָבָא, תַּנְיָא נַמִי הָכִי בְּפִנּוּי כֹּהֵן מַגִּיחַ: "וְטָבַל" - וְלֹא מִסַּפֵּג, "בַּדָּם" - שֶׁיְּהֵא בַּדָּם שִׁעוּר טְבִילָה מְעַיְּקָרוֹ, "מִן הַדָּם" - מִן הַדָּם שֶׁבָּעִנְיָן, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "וְטָבַל" וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "בַּדָּם", דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "וְטָבַל", הָוָה אֲמִינָא אַף עַל גַּב דְּלָא קִיבֵּל שִׁעוּר טְבִילוֹת, דְּהֵיינוּ הַזָּאָה שֶׁבַע פְּעָמִים, מֵעִיקָּרוֹ - כְּתַב רַחֲמָנָא "בַּדָּם"; וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "בַּדָּם", הָוָה אֲמִינָא אֲפִילּוּ מִסַּפֵּג - כְּתַב רַחֲמָנָא "וְטָבַל". "מִן הַדָּם שֶׁבָּעִנְיָן" לְמַעוּטֵי מַאי? אָמַר רָבָא: לְמַעוּטֵי שְׁרִיצִים שֶׁבְּאֶצְבַּע. מְסַיֵּעַ לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: שְׁרִיצִים שֶׁבְּאֶצְבַּע - פְּסוּלִין. אֲמַר לֵיהּ רַבִּין בַּר בַּר אַדָּא לְרָבָא: אָמְרִי תַּלְמִידָךְ אָמַר רַב עֲמְרָם, תַּנְיָא: הָיָה מַזֶּה וְנִתְזָה הַזָּאָה מִידוֹ, אִם עַד שֶׁלֹּא הִזָּה - טָעוּן כִּיבּוּס, מִשֶּׁהִזָּה - אֵין טָעוּן כִּיבּוּס; מַאי לָאו עַד שֶׁלֹּא גָּמַר הַזָּאָתוֹ? וּמִשֶּׁגָּמַר הַזָּאָתוֹ? שְׁמַע מִינָּהּ דְּשִׁרְיָיתָא שֶׁבְּאֶצְבַּע - כְּשֵׁרִים! - לָא, עַד שֶׁלֹּא יָצְתָה מִידוֹ הַזָּאָה - טָעוּן כִּיבּוּס, וּמִשֶּׁיָּצְאָה הַזָּאָה מִידוֹ וְנִתְזָה מִמֶּה שֶׁנִּשְׁאַר - אֵין טָעוּן כִּיבּוּס. אִיתִּיבֵיהּ אַבָּיֵי: גָּמַר מִלְּהַזּוֹת, מְקַנֵּחַ יָדוֹ בְּגוּפָהּ שֶׁל פָּרָה; גָּמַר - אֵין, לֹא גָּמַר - לָא! אֲמַר לֵיהּ: גָּמַר - מְקַנֵּחַ יָדוֹ, לֹא גָּמַר - מְקַנֵּחַ אֶצְבָּעוֹ. בִּשְׁלָמָא גָּמַר מְקַנֵּחַ יָדוֹ בְּגוּפָהּ שֶׁל פָּרָה - דִּכְתִיב: "וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו", אֶלָּא לֹא גָּמַר מְקַנֵּחַ אֶצְבָּעוֹ, בְּמַאי מְקַנֵּחַ? דִּאי אָמְרַתְּ בְּגוּפָהּ שֶׁל פָּרָה, אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִיתְּנֵי: מְקַנֵּחַ יָדוֹ וְאֶצְבָּעוֹ בְּגוּפָהּ שֶׁל פָּרָה; מִדְּלָא קָתָנֵי הָכִי, שְׁמַע מִינָּהּ דְּלָא בָּעֵי קִינּוּחַ. אֲמַר אַבָּיֵי: בְּשִׁפַּת מִזְרָק, דִּכְתִיב: "כְּפוֹרֵי זָהָב" וגו'. וּמִי אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָכִי? וְהָא אִיתְּמַר: חֲבִיתֵי כֹּהֵן גָּדוֹל - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינָהּ קְדוֹשָׁה לַחֲצָאִין, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: מִתּוֹךְ שֶׁקְּרֵבָה לַחֲצָאִין - קְדוֹשָׁה לַחֲצָאִין;

ואם

ביכוס. **גמר מלהזות** – הזאת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. **לא גמר לא** – אלמא שריירים שבאצבע בשרים, ולא צריך קינוח! ומשנינו: **גמר מקנח כל ידו לא גמר מקנח אצבעו** – בין כל הזאה והזאה. **בשלמא גמר מקנח כל ידו בגופה של פרה** – שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר, דכתיב (במדבר יט): "ושרף את הפרה לעיניו". **אלא אצבעו** – בין כל הזאה והזאה יורד מהר המשחה לקנח בגוף הפרה? **בשפת מזרק** – והיינו דקרי למזרקין "כפורי זהב" בספר עזרא – על שם שמקנח ידו בו, כדאמרינן במסכת גיטין (נו, א) וכפר ידיה בההוא גברא. **ומי אמר רב אלעזר הכי** – אף בדם לא קידש לחצאין? **חביתי כהן גדול** – עשירית האיפה שמקריבין בכל יום. ועל שם מחבת קרי לה "חביתים", דכתיב (ויקרא ו): "על מחבת בשמן תעשה". **אינה לחצאין** – שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחצי בכלי זה – לא קידש, ויצאה לחולין. **שקריבה לחצאין** – מחציתה בבוקר ומחציתה בערב.

ואם

ואם איתא – דדם לא קידש לחצאין, לילף מנחה מדם! **שקמצה בהיכל בזיכרה** – ואף על גב דדינה בעזרה כשאר קרבנות. **שכן מצינו בסילוק בזיכין** – דהיא בהיכל. אלמא דאיכא קמיצה בהיכל, דסילוק היינו קמיצה. **עד שלא פריקה** – למערכת לחם הפנים בשבת. **הלחם פסול** – דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ואמרינן לקמן (ט, א): "מן המנחה" – פרט לשחסרה. ובלחם הפנים גופיה אמר לקמן (יב, ב): "קודש קדשים" היא", שאם נפרסה אחת מחלותיה – כולן פסולות. **משפריקה נפרס לחמה הלחם פסול** – אף על גב דלאחר סילוק (מצה) נפרס – פסולה, דהוי שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה, ואמרינן לקמן (ט, ב) דאף על גב דמקטירין קומץ עלייהו – שיריים אסורים באכילה. **ומקטיר עליו בזיכין** – (דלא) גמרינן ממנחה. **הגיע זמנה לפרק** – שעברו שש שעות, כדאמר בפרק "תמיד נשחט" (פסחים נח, א): מוספין בשש, בזיכין בשבע. קודם **קמיצה** – דהא עדיין לא פירקה, ומיפסל, דהא אמר לקמן: "מן המנחה" – פרט לכשחסרה מכשיעור. אלמא לא יליף מנחה ממנחה! **לעולם מנחה ממנחה יליף** – ולא דמי לחם הפנים לשאר מנחות, דמנחה לא בריר קומץ דידה, שהכל ביחד, הלכך קודם קמיצה ליכא למימר כמאן דקמצה דמיא, דהא מחוסר מעשה. **אבל לחם הפנים בריר קומץ דידהו** – דקאי בבזיכין באפי נפשיה. הלכך, משהגיע זמנה לפרוק – כמאן דקמצה דמיא. **ולא פלוגתא היא** – לקמן בשמעתין. **מנחה מחציתה** – "מנחה תמיד מחציתה בבקר" וגומר – הביא מנחה שלימה של עשרון, דאין מנחה פחותה מעשרון, ואחר כך חרציהו. **מחציתה** – משמע מחציתה של שלימה זו שלפניו. ומשני: כי מצריך קרא להביא שלם – למצוה בעלמא. ולעולם אם קדשה לחצאין – מקודש, ואינה יוצאה שוב לחולין. **והא** חוקה **כתיב בה** – "חק עולם לה"" וגו' (ויקרא ו), דמשמע: מתוך שלם! **אלא להביא עשרון שלם מביתו** – אבל לענין קידוש בכלי שרת, אם רצה מקדש לחצאין. **ודעתו להוסיף** – להשלים עשרון, כדאמרינן לקמן בפרק "המנחות והנסכים" (קג, א) דאין מנחה פחותה מעשרון, דדאמרינן "הרי עלי חצי עשרון" – מביא עשרון שלם. **ואם איתא** – דגבי חביתין אינו קדוש. **ושחטו** – בשלמים כתיב. **פתח אהל מועד** – בעזרה. וכיון שעזרה כשרה – כל שכן דהיכל (שלם) כשר. דלא תהא עזרה שהיא טפל, חמורה מן הפיעקר. אלמא יליף היכל מעזרה! **מלאים** – "שניהם מלאים סלת". **אין מלאים** – שהיו מלאים ממש המורקים סלת, אלא מלאים – כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים דיו. **ורב** – דאמר במפרש חצי עשרון שאינו קדוש. **מחביתין** – ולקדוש. **מילתא** **דמילתא לא יליף** – הילכך שאר מנחות לא אמר דליהוו כחביתין, דחביתין דין הוא דלקדשו לחצאין, אבל שאר מנחה לא. **מנחה קדושה בלא שמן** – אם נתן עשרון סולת בכלי שרת אף על פי שאין שם שמן. ולא יצא לחולין, וצריך להביא שמן ולהקריבה. **שכן מצינו בלחם הפנים** – שהיא מנחה ואין בה שמן, אבל לבונה יש בה בגון בזיכין. **מנחת נסכים** – הבאין עם כל הזובח, כדכתיב בתמיד (במדבר כח): "עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן" וגו', ואין בה לבונה.

וְאִם אִיתָא, לְיָלֵף מִדָּם! וְכִי תֵּימָא, רַבִּי אֶלְעָזָר מִילְּתָא מִמִּילְּתָא לָא גָּמַר, וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנְּחָה שֶׁקְּמָצָהּ בַּהֵיכָל - כְּשֵׁרָה, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּסִילּוּק בָּזִיכִין! - מִנְּחָה מִמִּנְּחָה יָלֵיף, מִנְּחָה מִדָּם לָא יָלֵיף. - וּמִנְּחָה מִמִّנְּחָה מִי יָלֵיף? וְהָתַנְיָא: עַד שֶׁלֹּא פֵּרְקָהּ נִפְרַס לַחְמָהּ - הַלֶּחֶם פָּסוּל וְאֵין מַקְטִיר עָלָיו אֶת הַבָּזִיכִין, מִשֶּׁפֵּרְקָהּ נִפְרַס לַחְמָהּ - הַלֶּחֶם פָּסוּל וּמַקְטִיר עָלָיו אֶת הַבָּזִיכִין; וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא פֵּרְקָהּ מַמָּשׁ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לְפָרֵק, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרְקָהּ - כְּמִי שֶׁפֵּרְקָהּ דָּמְיָא; וְאַמַּאי? תֶּיהֱוֵי כְּמִנְחָה שֶׁחִסְּרָה קוֹדֶם קְמִיצָה! - הָא לָא קָשְׁיָא, מִנְחָה לָא בְּרִיר בְּרִירָה קוֹמֶץ דִּידֵיהּ, וְהָא בְּרִיר בְּרִירָה קוֹמֶץ דִּידֵיהּ, וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לְפָרֵק - כְּמַאן דְּפַרְקָהּ דָּמְיָא. - אֶלָּא מֵעַתָּה, תֶּיהֱוֵי כְּשָׁרִים שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה, דְּאִין מַקְטִירִין קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן! - לָאו פְּלוּגְתָּא נִינְהוּ? רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר לָהּ כְּמַאן דְּאָמַר: שִׁירִים שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה, מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן. גּוּפָא: חֲבִיתֵי כֹּהֵן גָּדוֹל - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינָהּ קְדוּשָׁה לְחֲצָאִין, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: מִתּוֹךְ שֶׁקְּרֵבָה לְחֲצָאִין קְדוּשָׁה לְחֲצָאִין. אָמַר רַבִּי אַחָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן? אָמַר קְרָא: "מִנְחָה... מַחֲצִיתָהּ" - הָבִיא מִנְחָה וְאַחַר כָּךְ חוֹצִיהוּ. מֵיתִיבֵי: חֲבִיתֵי כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא הָיוּ בְּאוֹת חֲצָאִין, אֶלָּא מֵבִיא עֶשְׂרוֹן שָׁלֵם וְחוֹצֵהוּ; וְתַנְיָא: אִילּוּ נֶאֱמַר "מִנְחָה מַחֲצִית" הָיִיתִי אוֹמֵר: מֵבִיא חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ שַׁחֲרִית וּמִקְּרִיב, חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ עַרְבִית וּמַקְרִיב - תַּלְמוּד לוֹמַר: "מַחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר", מֶחֱצָה מִשֶּׁלָּם הוּא מֵבִיא! - לְמִצְוָה. אָמַר לֵיהּ רַב גְּבִיהָא מִבֵּי כְּתִיל לְרַב אַשִׁי: וְהָא חוּקָּה כְּתִיב בָּהּ! אָמַר לֵיהּ: לָא נִצְרְכָא אֶלָּא לְהַבִיאָהּ שָׁלֵם מִבֵּיתוֹ. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָא אִיתְּמַר: הִפְרִישׁ חֲצִי עֶשְׂרוֹן וְרָעָתוֹ לְהוֹסִיף - רַב אָמַר: אֵינוֹ קָדוֹשׁ, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קָדוֹשׁ; וְאִם אִיתָא, לִילַף מַחֲבִיתִין! וְכִי תֵּימָא, רַבִּי יוֹחָנָן מִילְּתָא מִמִּילְּתָא לָא יָלֵיף, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן בַּהֵיכָל - כְּשֵׁירִין, דִּכְתִיב: "וְשָׁחַטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד", שֶׁלֹּא יְהֵא טָפֵל חָמוּר מֵעִיקָּר? - דַּעְתּוֹ לְהוֹסִיף שָׁאנֵי, דְּתַנְיָא: "מְלֵאִים" - אֵין מְלֵאִים אֶלָּא שְׁלֵמִים, כְּלוֹמַר, שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ עַד שֶׁיְּהֵא עֶשְׂרוֹן שָׁלֵם; וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לְהוֹסִיף, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁדַּעְתּוֹ לְהוֹסִיף - רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָדוֹשׁ. וְרַב בַּחֲבִיתִין כְּמַאן סְבִירָא לֵיהּ? אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, לִילַף מַחֲבִיתִין! וְכִי תֵּימָא, רַב מִילְּתָא מִמִּילְּתָא לָא יָלֵיף, וְהָאָמַר רַב: מִנְחָה קְדוּשָׁה בְּלֹא שֶׁמֶן (וּבְלֹא לְבוֹנָה) - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּלֶחֶם הַפָּנִים; בְּלֹא לְבוֹנָה - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּמִנְחַת נְסָכִים; בְּלֹא שֶׁמֶן וּבְלֹא לְבוֹנָה - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּמִנְחַת חוֹטֵא! עַל כָּרְחֵיךָ רַב כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לֵיהּ. גּוּפָא, אָמַר רַב: מִנְחָה קְדוּשָׁה בְּלֹא שֶׁמֶן, וְאֵין דִּינָהּ כְּעִשָּׂרוֹן חֲסַר - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּלֶחֶם הַפָּנִים, בְּלֹא לְבוֹנָה - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּמִנְחַת נְסָכִים, בְּלֹא שֶׁמֶן וּבְלֹא לְבוֹנָה - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּמִנְחַת חוֹטֵא. וְשֶׁמֶן וּלְבוֹנָה קָדְשֵׁי הַאי בְּלָא הַאי וְהַאי בְּלָא הַאי; שֶׁמֶן - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מְצוֹרָע, לְבוֹנָה - שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּלְבוֹנָה הַבָּאָה בְּבָזִיכִין. וְרַבִּי חֲנִינָא אָמַר:

מנחה שנקמצה בהיכל בשרה מצינו בסילוק בזיכין — ואם תאמר, אמאי לא קאמר: כדי שלא יהא טפל חמור מן העיקר, כדאמר בסמוך גבי שלמים ששחטן בהיכל, וגבי כהנים נכנסין בהיכל ואוכלים קדשים ושירי מנחות? יש לומר: דדחם כתיב (ויקרא ג) "פתח אהל מועד" (שם ו), בחצר אהל מועד שייך למימר שלא יהא טפל חמור מן העיקר, לפי שתלה הכתוב באהל מועד.

מקטיר עליו את הבזיכין — פירש בקונטרס: דלא גמרינן ממנחה. ולא היה לו לפרש כן, דלקמן (ט, ב) פריך מינה למאן דאמר שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהן, ומשני: רבי אלעזר היא. גם שמועה זו אי אפשר ליישב.

מאי טעמא דרבי יוחנן — ואם תאמר: לימא משום דיליף מדם! ושמא קבלה היה בידו טעם זה. אי נמי כדפרישית לעיל, דלאפוקי דרבי יוחנן מפרש רבי אלעזר טעמא ד"מתוך". (ראשון ראשון קדוש — ולית ליה דרבי יוסי). **ולרבי** חנינא עשרון למה נמשח למנחת חוטא — תימה: אבתי חצי עשרון למה נמשח לרבי חנינא? דלקמן בפרק "שתי מדות" (פז, א) מוכח דנמשח למנחת חביתין, ומנחת חביתין טעונה שמן ולבונה! ויש לומר: משום דמתחילה היו מקדשין המנחה של חביתין בביסא עם השמן, והיה גנאי בדבר להוציא לכלי חול, אחר שנתקדשה, הלכך נמשח חצי עשרון. וטעם זה אנו צריכין נמי לרבי יוחנן דאמר לעיל דאינה קדושה לחצאין, דאחר שנתקדשה שלימה היה גנאי להוציאה מכלי שרת לכלי חול. וצריך לומר השתא לרבי חנינא שלא היו מערבין בביסא המנחה עם השמן, אלא בתוך הביסא עצמה היה זה לצד אחד וזה לצד אחר. שאם היה הכל מערב לא היו יכולין אחרי כן לחלק בחצי עשרון, מפני לוג ומחצה שמן שהיא עודף על החצי עשרון. ולכולי עלמא נמי צריך לומר כן, דבמתניתין ד"שתי מדות" (שם) מוכח שהיו מחלקין הסולת בחצי עשרון, והשמן במדה שהיא מחוקת לוג ומחצה. ואם תאמר: לרבי מאיר, דאמר לקמן בפרק "שתי מדות" (שם) דשני עשרונות היו במקדש, אחד גדול ואחד מחוק, ובמחוק

על כרחך כרבי יוחנן סבירא ליה – בחביתין דלא קדשה, הלכך גמר שאר מנחות מחביתין. **האי בלא האי** – שמן בלא סלת ובלא לבונה, ולבונה בלא שמן וסלת – שכן מצינו בבזיכין שמקדשין את הלבונה בלא שמן וסלת. ואי קשיא: הא אתי לחם הפנים בהדייהו! לאו פירכא היא, שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בבזיכין, ומיהו אשכחן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת.

לא זו קדושה בלא זו – בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה, אין כלי שרת מקדש אחד מהם, אלא אם כן שלשתן ביחד בכלי. **ולרבי חנינא עשרון** – שהיתה במקדש לצורך מנחות, כדאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פז, א). **למה נמשח** – בשמן המשחה כדי לקדש את הנתון בתוכו? הלא אינו מתקדש כלום לרבי חנינא, דאין מחזיק לא שמן ולא לבונה עם העשרון של סולת! ומשני: **לצורך מנחה חוטא** – נמשח, דסולת גרידתא הוא. **להא דרב** – דכלי שרת מקדש סולת גרידתא, אף על גב דלא חזי להקטיר בלא שמן. **דתנן** – במסכת זבחים בפרק "המזבח מקדש הראשי לו" (פח, א). **מדות של יבש** – שתים היו, עשרון וחצי עשרון, בפרק "שתי מדות" (מנחות פז, א). **לא שנו** – דאין כלי הלח מקדשין יבש, אלא במדות לח – הין וחצי הין כו' בפרק "שתי מדות" (שם פז, א). דבכל מדה לא חזיא אלא למילתא למדה', הלכך (לח) לא מיקדשין, דמדת לח לא חזיא למדה יבש, דאין בלח עשרון וחצי עשרון. **אבל מזריקות (של דם)** – שהן כלי לח, מקדשין יבש. **שניהם מלאים סלת** – ובמנחת נסכים קמשתעי דתעונה שמן, וקאמר דמזרק וקערה קדשו סלת, אלמא אית ליה לשמואל דכלי שרת מקדשין סלת בלי שמן. ואם תאמר: לרבי חנינא קשיא מתניתין דקתני: מדות יבש מקדשין יבשו! איהו מוקי לה בעשרון דמנחת חוטא. **מנחה לחה היא** – דבלולה בשמן, ומהאי קרא לא חיפוק דמזרקן מקדשין יבשו! **לא נצרכא אלא ליבש שבה** – מנחה בלולה א' אפשר בלא קרטין סלת יבש שלא יגיע בהן השמן, ואפילו הכי מתקדשין במזרקין. וכי היכי דאותו יבש מתקדש, מסתברא נמי דסלת יבש נמי בלא (סלת) שמן מיקדשין. **ואיבעית אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא** דדם הוא צלול ומנחה הוא בעיסה, ואפילו הכי מקדש לה מזרק שהוא כלי דם, הלכך יבשה גמורה נמי מקדש. **דעלי הור עומדות** – אחת עשרה אמה בכניסת העזרה במזרח, מקום דריסת ישראל. אלמא עזרה בעינן! **בן בתירא** – לאו דוקא נקט, אלא סימנא דבריית' היא. **לא נצרכא** – דאי "דקמץ משם" אלא להכשיר כל העזרה, ולאו למידק מינה: עזרה ולאו היכל, דלגופיה איצטריך קרא. בעולה ומנחה [נאמר] קדשי קדשים, ובעולה כתיב צפון, שנאמר (ויקרא א): "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה". **עולה [בולה] כליל** – לגבה, שנאמר: "וערבו בני אהרן את הבתרים" וגו' (שם). **מחטאת** – הוי גמרינן דמנחה טענה צפון, להכי איצטריך "וקמץ" להכשיר כל העזרה. **על חייבי כריתות** – שוגגין. **מאשם** – (דאשם) אינו בא על ברת, אלא על שבועת שקר ומעילות ושפחה חרופה, וטען צפון, דכתיב: "במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם" (שם ז). **מיני דמים** – חמורה כפרתן, דעיקר כפרה בדם כתיב: "כי הדם הוא בנפש יכפר" (שם יז), אבל תאמר במנחה שאינה מין הדם. **אלא איצטריך** – "וקמץ". **הגשה** – שמגיש כל המנחה קודם קמיצה, ומגיע הכלי בחודה של קרן דרומית מערבית בפרק שלישי (מנחות יט, ב). **קא משמע לן** – דאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעזרה וקומץ. **הקיפו גוים** – למלחמה, ואין כהנים יכולים לאבוד בעזרה מפני רמחים וקשתות. **נכנסין להיכל** – ולא אמרינן דליפסלו קדשים בדך יציאה דיצאו מעזרה להיכל.

בקדש

רבי

ובמחוק היו מודדין לחביתי כהן גדול, ועשרון המחוק (לא) (למה) נמשח לרבי חנינא? דאין מנחה קדושה בלא שמן! ויש לומר: פן יבא לטעות בשום פעם ולמדוד במחוק למנחת חוטא. אבל אין לתרץ דרבי מאיר סבר כרבי יוחנן דאמר בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות נז, ב) גמרינן דחייב על לישתה, דמדת יבש לא נתקדשו. בפרק "שתי מדות" (שם צ, א) משמע דסבר רבי מאיר דנתקדשו, גבי הא דתנן התם: כל מדות שבמקדש היו גדושות, ומוקי לה כרבי מאיר. ואפילו עשרון גדוש אפשר דמקדש, דהא דאמר לעיל שהחזירן לביסא גדושה, ומיבעיא לן נמי בפרק "שתי מדות" (שם פז, ב) גבי שולחן אי מקדשי בגדוש או לא, משמע דשאר כלים לא מקדשי — ההוא גדוש לא צריך, אבל גדוש זה שהוא מדתו של כלי מקדש. וזה אין להקשות, לרבי אלעזר דאמר לעיל: מנחת חביתין קדושה לחצאין, עשרון מחוק לרבי מאיר למה נמשח? דבלאו טעמא דפרישית שלא יבא לטעות — מצוה לקדש שלימה. ולאו מקרא ד"מחציתה", דהתוא אוקימנא לעיל לחביא מביתו שלם ולעבב משום דחוקה כתיבא ביה. ואם תאמר: לרבי שמעון דאמר לקמן בפרק "שתי מדות" (פז, ב) דמודה יתירה היתה שם של זוג ומחצה שבה היה מודד לחביתי כהן גדול, לוג ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בערב, למה נמשח? כיון דאין שמן קדוש בפני עצמו לרבי חנינא! ויש לומר: דתחילה מניחין לעיל, שהיה גנאי להוציא מכלי שרת לכלי חול. **כלי** הלח מקדשין את המדות הביבש כו' — מה שדקדק התנא, דקרי לשל לח "כלי" ולשל יבש "מדות" — משום דבשל יבש היו מדקדקין לעשות בענין זה שיהא גדוש תילתא, בדרך כל שאר מדות. מכל מקום גם על לח שם מדה עליו, בדקאמר שמואל: לא שנא אלא מדות אבל מזרקות מקדשין, ובשל לח איירי. ובפרק "שתי מדות" (מנחות פז, ב) תנן: שבע מדות היו במקדש, וקא חשיב דלח. ובפרק "המזבח מקדש" (זבחים פח, א) פירש הקונטרס דכמה כלים היו מיוחדים ללח שאינם מדות, כגון מזרקות וקערות לדם ליין ולשמן, אבל ליבש לא היו מיוחדין אלא שתי מדות של יבש שהיו במקדש, עשרון וחצי עשרון. דבכלים שנותנין בו מנחה — כלי לח היו, שמזרקות

וקערות ראויין לכך.

אבל מזרקות מקדשין [כו'] שנאמר שנידם מלאים סולת — פירש בקונטרס: (דדייק) דאלמא מזרקות וקערות קידשו כלא שמן. וזהו דומיה, דהכתיב "בלולה בשמן", ומנא ליה דמנחה קדושה בלא שמן? ופירש רבי שמואל: דדייק מדסבר (רישא) דמזרקות מקדשין שאינו ראוי לה, כמו מנחה, דואיל וראויה להתקדש בכלי אחר דהיינו ביסא — אף מנחת סלת מתקדשת בלא שמן ולבונה אף על פי שאינה ראויה לכלי זה, דואיל ומתקדשת בכלי אחר, כגון מנחת חוטא. ומלשון המשנה דקדק רבי שמואל, דקתני פרק "המזבח מקדש" (זבחים פו, א): כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלים מקדשים, ומדלא קתני "כלי שרת מקדשין את הראוי להם" שמע מינה דמקדשין אף על פי שאינו ראוי להם, כגון מזרקות של דם שמקדשין את המנחה. ועל חנם הוצרך רבי שמואל לדיוק זה. והא דלא לפיגן מינה מדות — משום דלא נראו מעולם אלא זו למדידת לח זו למדידת יבש. ועוד יש לפרש, דדייק התלמוד מדאמר שמואל: אבל מזרקות מקדשין, ולא קאמר "מקדשין מנחות ונסכים" דכתיב בההוא קרא — שמע מינה דאפילו מנחת חוטא קאמר. דילפינן מלתא ממילתא, ומדמקדשין מזרק וקערה מה שאין ראוי להם, הואיל וראוי לכל אחד — כל שכן זה הכלי שמקדש מה שראוי להיות בתוכו. עוד יש לפרש, דדייק מדליף שמואל דורות משעה מנשאים, כל שכן דליפינן מילתא ממילתא כרב דמנחה קדושה בלא שמן, כמו שמצינו במנחת חוטא. ואף על גב דמוכח לקמן ב"הקומץ רבה" (יט, ב) דלא יליף שמואל דורות משעה אלא משום דתנא ביה קרא תריסר זימני, מכל מקום כיון דיליף דורות משעה בכל ענין שילמדו! — הוא הדין מילתא ממילתא.

לא זו קדושה בלא זו, ולא זו קדושה בלא זו. ולרבי חנינא, עשרון למה נמשח? והלא אינו עשוי אלא למדידת קמח בלבד, והקמח אינו קדוש בלא שמן! - למנחת חוטאי. ולוג למה נמשח? - לוגו של מצורע, ואף שמואל סבר לה להא דרב, דתנן: כלי הלח מקדשין את הלח, ומדות היבש מקדשין את היבש, ואין כלי הלח מקדשין את היבש, ולא מדות היבש מקדשין את הלח; ואמר שמואל: לא שנו אלא מדות, אבל מזרקות של דם מקדשות את היבש, שנאמר: "שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה". אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: מנחה לחה היא! אמר ליה: לא נצרכא אלא ליבש שבה, דהיינו לבונה. ואי סלקא דעתך קסבר שמואל אין מנחה קדושה עד שיהו כולן, יבש שבה היכי משכחת לה? והלא כולן לחים הן, מפני השמן! אלא שמע מינה: קסבר שמואל האי בלא האי. ואיבעיא ליה: מנחה לגבי דם כיבש דמיא, גופא, אמר רבי אלעזר: מנחה שקמצה בהיכל - כשרה, שכן מצינו בסיפוק בזיכין. מתיב רבי ירמיה: "וקמץ משם" - ממקום שרגלי הדר עומדות; בן בתירא אומר: מנין שאם קמץ בשמאל שיחזיר ויקמוץ בימין? תלמוד לומר: "וקמץ משם" - ממקום שקמץ כבר! איבא דאמרי: הוא מותיב להו והוא מפרק להו; איבא דאמרי, אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא: אסברא לך, לא נצרכא אלא להכשיר את כל עזרה כולה, שלא תאמר: הואיל ועולה קדשי קדשים ומנחה קדשי קדשים, מה עולה טעונה צפון - אף מנחה טעונה צפון. - מה לעולה שכן כליל; - מחטאת. - מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות! - מאשם. - מה לאשם שכן מיני דמים! מכולהו נמי, שכן מיני דמים! אלא איצטריך, סלקא דעתך אמינא, הואיל וכתיב: "והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח וקמץ", מה הגשה בקרן דרומית מערבית - אף קמיצה נמי בקרן דרומית מערבית, קא משמע לן. גופא, אמר רבי יוחנן: שלמים ששחטן בהיכל - כשרין, שנאמר: "ושחטו פתח אהל מועד", ולא היא כפל חמור מן העיקר. מיתיבי, רבי יהודה בן בתירא אומר: מנין שאם הקיפו גוים את העזרה, שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין בקדשי קדשים ושירי מנחות? תלמוד לומר:

"בקדש"

רש"י

בקדש הקדשים וגו' – בפרשת "ויקח קרח", ולעיל מיניה כתיב: "לכל חטאתם ולכל אשמם וגו' בקדש הקדשים", דמשמע היכל, דאי עזרה – בהדיא כתיב (ויקרא ו): "בחצר אהל מועד". ואם איתא דלפינן מהאי טעמא דלא יהא טפל חמור מעיקר. **הא למה לי קרא** – לבן בתירא, לילף מאידך קרא (שם ו): "בחצר אהל מועד יאכלוהו" וכל שכן היכל, והאי "בקדש הקדשים" למה לי דכתיב רחמנא? ומשנו: האי דאיצטריך "בקדש הקדשים" לאו לאשמועינן דלא מיפסלי קדשים בבנינה דהיכל, אלא למישרי אכילה בהיכל, דלא נפקא מההוא דלא יהא טפל חמור מעיקר. **דעבודה היא** – דדרך ארץ היא לעבוד בפני רבו, אמרינן: לא יהא טפל ורבו. אבל אכילה, אין דרך ארץ לאכול במקום רבו – לא אמרינן דכיון דעיקר הוא כל שכן דמצי אכיל בגווה, אי לא אשמעינן קרא. **קמיצה קבעה לה** – דכל כמה דלא קמץ לא מיקריא מנחה, ולא קרינא ביה "מן המנחה" – פרט לשחסרה, כדמפרש לקמן, כל לשון קביעות דאמורא במנחות כלומר: זקוק זה לזה, ואין אתה יכול לשנות קצת ממנו להביא אחר תחתיו, לפי שהוקבעו יחד. **קדושת כלי קבעה לה** – בשם, דקרינא בה "מן המנחה" פרט לכשחסרה. **חסר חלוג** – שמן של מצורע, עד שלא יצק על כפו השמאלית – ימלאנה, ולא אמרינן דקבעה להו לוג שהוא כלי שרת. **כולי עלמא לא פליגי** – דמה היכא דאבדו שירים או נשרפו קמכשר רבי אליעזר לקמן להקטיר קומץ – כל שכן חסרו, דאיכא שיור במקצתה. **כמדת רבי אליעזר** – דאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים עז, א): "ועשית עולותיך הבשר והדם" – דם אף על פי שאין בשר (בשר אף על פי שאין דם). **כשרה** – להקטיר הקומץ, דקומץ בלא שירים דומיא דדם בלא בשר. **כמדת רבי יהושע** – דאמר: אם אין בשר אין דם, אם אין דם אין בשר, פסול להקטיר הקומץ. **כזית בשר או כזית חלב** – בפסחים נפקא לן ב"כיצד צולין" (עט, א) דמשום חלב נמי זריק, דכתיב (ויקרא יז): "וזרק הכהן את הדם וגו' והקטיר החלב", אלמא: חלב אף על פי שאין בשר. **כחצי זית חלב אין זורק** – שאין אבילת בשר ואבילת מזבח מצטרפין. דזריקת דם אינה אלא להתיר אימורים למזבח ובשר לאדם, וכיון דאבדו שניהם זריקה למה. **ובעולה** – דבין בשר בין חלב כולהו למזבח סלקי, מצטרפים.

מנחה

רבי יוחנן אמר פסולה — אף על גב דלא בלל בשרה, בלל חוץ לחומת העזרה גרע. ולא דמי לההיא דזבחים בפרק "קדשי קדשים" (סג, ב) דתלינן טעמא מיצה דמה בבל מקום במזבח בשרה — שאם היזה ולא מיצה בשרה, דדהם בפנים והכא בחוץ. **ריש** לקיש אמר בשרה — הכא משמע דאף על גב דקדושה היא לא מיפסלא ביציבא. ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא משום דעשה הבלילה בחוץ, אבל משום יציאה לא. וכן משמע בפרק "התכלת" (מנחות מז, א) דאמר רב ששת: הני תנאי כרבי סבירא להו, דאמר: שחיטה מקדשא (דהא איפסילא ביציבא. דבסוף שמעתא (שם מח, א) קאמר: הא דלא כרבי, כיון דאמר שחיטה מקדשא, דפריק להו היכא? אי אבראי — איפסילו להו ביציבא. משמע משום דשחיטה מקדשא הוא דאיפסיל ביציבא, הא לאו הכי — לא, דאף על גב דאית ליה רבי יוחנן מקדש בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב, ב). ומיהו יש לדחות, דבאין עם הזבח שאני, דהא נסכים הבאין עם הזבח לא מיפסלו בלינה אלא בשחיטת זבח, כדאמר זעירי לקמן בפרק "התודה" (עט, א), ואילו בפני עצמן תנן: קדשו בבלי — נפסלין בלינה. ויש עוד ראיה מהא דתנן בפרק שני דמעילה (ט, א) גבי מנחות ושתי הלחם: קרמו בתנור — הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה, אבל יוצא לא קתני. ואף על גב דגבי עופות וזבחים דזה מצי למיתני (אגב אחרינא) לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות. והא דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לו, א) גבי לישה דמנחות: נהי דזריזין ליתא, במקום זריזין איתא — אורחא דמילתא נקט, שדרך לעשותה במקום זריזין. והא דאמרינן בפרק "המזבח מקדש" (זבחים פח, א): אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל — היינו בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלינה, אבל לא ביוצא. ובקונטרס פירש לקמן בריש "שתי מדות" (פז, ב) גבי שולחן: אבל מקדשין ליפסל בלינה וביוצא. ובפרק "המזבח מקדש" (זבחים פח, א) פירש בקונטרס: אבל מקדשין ליפסל ביוצא שם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום, ולא יתבן. ומה שפירש רבינו שלמה בפרק שני דזבחים (כב, ב) גבי יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים, כדרך כל הקדשים שקדשו בבלי הנפסלים ביוצא — אין הטעם תלוי בכך כלל, (ועוד) דהא קאמר התם: כיון דפרש אסורי מסח דעתיה. והא דדייק בפרק "שתי הלחם" (מנחות צה, ב): אמרת לישתן ועריכתן בחוץ — אלמא מדת יבש לא נתקדשה, וכן בסוף "כל המנחות באות מצה" (שם סג, א) דדריש רבי שמעון "תנור" "תנור" שתי פעמים — שתהא אפייתן בתנור ושתהא הקדישן בתנור. ופריך, והתנן רבי שמעון אומר: לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות אבי פאגי — לאו משום דנתקדשה הוי מיפסלי ביוצא, אלא משום דדבר מכורע הוא להוציא לחוץ לאחר שנתקדשה. ואם תאמר: וכיון דבקדושת כלי לא מיפסלא ביוצא, מנחת כהנים וחביתי כהן גדול דלית בה קמיצה אימא מיפסל ביוצא? ושמא באותם מועיל קידוש כלי, כדאמרינן (בזבחים מה, ב): שאין לדם מתירין — משיקדש בכלי. **מקמיצה** ואילך מצות בהונה — הגשה ותנופה נמי בעו כהונה, שאין זר קרב אצל המזבח. אלא הכא בארבע עבודות שבמנחה איירי, שמתחילין משעת קמיצה. ומיהו בלאו הכי ניחא, דליכא תנופה אלא במנחת עומר וקנאות, כדתנן בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות סא, א). ובמנחות קנאות אין יציקה ובלילה, דלית בה שמן. ובמנחת העומר, אף על גב דטעונה שמן לא כתיב בה "וקמץ הכהן". **ומדכהונה** לא בעיא פנים נמי לא בעיא — ואם תאמר: דרי שחיטה דלא בעיא כהונה ובעיא פנים, דכתיב (ויקרא א): "ושחט את בן הבקר לפני ה'" כדדרשינן בפרק "כל הפסולין" (זבחים לב, ב) דבעינן שיהא בן הבקר לפניהן: ויש לומר: דשאני התם משום קבלה. אי נמי, שכן, מיני דמים. **חסר** חלוג עד שלא יצק ימלאנו — משנה היא במסכת נגעים (פי"ד מ"י), ותימה שלא היה יודע רבי שמעון בן לקיש. וכהאי גוונא (קשה) בפרק "במה טומנין" (שבת נ, ב) דפריך ממתניתין דהטומן לפת רצונות. **עד** שלא יצק ימלאנו — משמע: הא משיצק לא ימלאנו. ותימה, דלעיל (ה, א) תניא: הקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו שמן בו', והיינו לאחר ריצקו! ויש לומר: דההיא רבי שמעון דפליג במסכת נגעים (פי"ד מ"י) ומייתי לה במסכת יומא, שאם חסר עד שלא נתן – שימלאנו, ואפילו לאחר יציקה. ואף על פי שכבר נתן קודם מתן דם, דהואיל דבפסול נעשית — לא שמה מתנה, ומהאי טעם אתיא נמי כתנא קמא, דיציקה הנעשית בפסול לא שמה יציקה. **מאן** דפסיל כרבי יהושע — הא דאמר רבי יוסי בפרק "כיצד צולין" (פסחים עח, א) דמסתברא כי היכי דפליגי רבי אליעזר ורבי יהושע בזבחים הכי פליגי במנחות — לאו דוקא לרבי שמעון בן לקיש. אלא כי היכי דפליגי בזבחים בלא נשתייר — פליגי במנחות בחסרו שירים. ואם תאמר: הא דקאמר התם דעיקר קראי כי כתיבי בזבחים כתיבי, והא במנחות נמי איכא קראי דדריש בסמוך, "המנחה"! ויש לומר: דהתם לרבי יוחנן קאמר, דלדידיה ליכא קראי היכא דחסרו שירים עד בזית, דמקטיר קומץ עליהם.

אותן

"בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ". וְהָא לָמָּה לִי קְרָא? לֵימָא: "בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ", וְלֹא יְהֵא טָפֵל חָמוּר מִן הָעִיקָּר! - עֲבוֹדָה, דְּאָדָם עוֹבֵד בְּמְקוֹם רַבּוֹ - אָמְרִינַן שֶׁלֹּא יְהֵא טָפֵל חָמוּר מִן הָעִיקָּר; אֲכִילָה, שֶׁאֵין אָדָם אוֹכֵל בְּמְקוֹם רַבּוֹ, טַעְמָא דִּכְתַב קְרָא, הָא לָא כָּתַב קְרָא - לֹא יְהֵא טָפֵל חָמוּר מִן הָעִיקָּר לָא אָמְרִינַן. אִיתְּמַר: בְּלִלָּה חוּץ לְחוֹמַת עֲזָרָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פְּסוּלָה, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כְּשֵׁרָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר כְּשֵׁרָה - דִּכְתִיב: "וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה", וְהַדַּר: "הֲבִיאָהּ אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ" - מִקְּמִיצָה וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָּה, לֵימַד עַל יְצִיקָה וּבְלִילָה שֶׁכְּשֵׁרִין בְּזָר; וּמִדְּכְהוּנָּה לָא בָּעְיָא, פְּנִים נְמִי לָא בָּעְיָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פְּסוּלָה, כֵּיוָן דַּעֲשִׂיָּיתָהּ בִּכְלֵי הוּא, נָהֵי דִּכְהוּנָּה לָא בָּעְיָא, פְּנִים מֵיהַת בָּעְיָא. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: בְּלִלָּה זָר - כְּשֵׁרָה, חוּץ לְחוֹמַת הָעֲזָרָה - פְּסוּלָה. אִיתְּמַר: מִנְחָה שֶׁחָסְרָה קוֹרֶט קְמִיצָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וִימַלְּאֶנָּה, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וִימַלְּאֶנָּה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מֵבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וִימַלְּאֶנָּה - קְמִיצָה קָבְעָה לֵיהּ; רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר לֹא יָבִיא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וִימַלְּאֶנָּה - קְדוּשַׁת כְּלִי קָבְעָה לֵיהּ. אִיתֵיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: חֲסַר חַלּוּג, אִם עַד שֶׁלֹּא יָצַק - יְמַלְּאֶנּוּ! תִּיוּבְתָּא. אִיתְּמַר: שִׁירִים שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵין מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן. אֲלֵיבָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי - אֲלֵיבָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּתַנְיָא: נִטְמְאוּ שְׁיָרֶיהָ, נִשְׂרְפוּ שְׁיָרֶיהָ, אָבְדוּ שְׁיָרֶיהָ - כְּמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּשֵׁרָה, כְּמִדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּמַאן דְּמַכְשֵׁר - עַד כָּאן לָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָתָם אֶלָּא דְּלָא אִישְׁתַּיֵּיר, אֲבָל הֵיכָא דְּאִישְׁתַּיֵּיר - אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה לֵיהּ. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הַזְּבָחִים שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁתַּיֵּיר מֵהֶם כַּזַּיִת בָּשָׂר אוֹ כַּזַּיִת חֵלֶב - זוֹרֵק הַדָּם, כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חֵלֶב - אֵינוֹ זוֹרֵק אֶת הַדָּם. וּבְעוֹלָה, אֲפִילּוּ כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חֵלֶב - זוֹרֵק אֶת הַדָּם, מִפְּנֵי שֶׁבְּעוֹלָה כּוּלָּהּ כָּלִיל. וּבְמִנְחָה, אַף עַל פִּי שֶׁכְּעוֹלָה קַיֶּמֶת - לֹא יַזְרוֹק.

מנחה

אותן שיריים אסורין באכילה — ואם תאמר: כיון דאסירי דרי הוא כאילו לא נשתייר כלום, והיאך מקטיר קומץ עליהם? הא בכל זבחים מקאמר רב יהושע דהיכא דלא נשתייר כלום דאין זורק הדם! ויש לומר: כיון דרלפינן מנחה מזבח תהא כזבח, דכיון דלא אבדו הוי כאילו הן בעין. וצריך לחלק בין זה לנסמא, דכיון דאין זבח נפסל על ידי חסרון, אף על גב דשריריים נפסלין — עבדינן ליה כזבח להקטיר קומץ עליהם. **אותן** שיריים מה הן באכילה — דוה מצי למיפשטה מהא דאם משנפרקה נפרס לחמה הלחם פסול. **אין** מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות — ואם תאמר: ולשתוק מתרוייהו! וכי האי גוונא מצי להקשות בכל מיעוט אחר מיעוט. **על** בהן ידו הימנית כו' — בין דעני בין דעשיר קא בעי, דכיון דכתיב "על דם האשם" ר"על מקום דם האשם" ממילא יודעינן בשמן. והוא הדין דמצי למיבעי מתנון אוזן, ולפי שהתחיל לדרוש "כף" דמצורע קא מסיק על בהן! מאי דרשת ביה בין דעני בין דעשיר.

על

מִנְחָה מַאי עֲבִידְתָּהּ? אֲמַר רַב פַּפָּא: מִנְחַת נְסָכִים; סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמְינָא: הוֹאִיל וּבַהֲדֵי זֶבַח אָתְיָא - כִּי גּוּפֵיהּ דְּזֶבַח דָּמְיָא, קָא מַשְׁמַע לָן. - וּמַאן דְּפָסַל? שָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר קְרָא: "וְהֵרִים הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה", "הַמִּנְחָה" - עַד דְּאִיתָא לְכוּלְּהּ מִנְחָה לֹא יַקְטִיר. - וְאִידָךְ? "מִן הַמִּנְחָה" - מִנְחָה שֶׁהָיְתָה כְּבָר שְׁלֵימָה בִּשְׁעַת קְמִיצָה יַקְטִיר, אַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא אֵינָהּ שְׁלֵימָה. אִיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עַד שֶׁלֹּא פֵּרְקָהּ נִפְרַס הַלֶּחֶם - פָּסוּל, וְאֵין מַקְטִיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין, וְאִם מִשֶּׁפֵּרְקָהּ נִפְרַס אֵינוֹ מַקְטִיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין; וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא פֵּרְקָהּ מֹשֶׁה, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לְפָרֵק וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּירְקָהּ? אָמַר לֵיהּ: הָא מַנִּי? רַבִּי אֶלִּיעֶזֶר הִיא. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא אָמִינָא לָךְ מִשְּׁנָה שְׁלֵימָה, וְאָמְרַתְּ לִי אַתְּ רַבִּי אֶלִּיעֶזֶר? אִי רַבִּי אֶלִּיעֶזֶר, מַאי אִירְיָא נִפְרַס? אֲפִילּוּ שָׁרוּף וְאָבוּד נַמִּי מִכְּשַׁר! אֵישְׁתִּיק. וְאַמַּאי שָׁתֵק? לֵימָא לֵיהּ: צִבּוּר שָׁאנֵי, הוֹאִיל וְאִישְׁתְּרִי טוּמְאָה לְגַבֵּיהוּ, אִישְׁתְּרִי נַמִּי חֵרוּת! אֲמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, זֹאת אוֹמֶרֶת: הַחִסָּרוֹן כְּבַעַל מוּם דָּמִי, וְאֵין בַּעַל מוּם בְּצִבּוּר. יָתֵיב רַב פַּפָּא וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף בַּר שְׁמַעְיָה לְרַב פַּפָּא: מִי לָא עָסְקִינַן דְּרִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ בְּמִנְחַת הָעוֹמֶר דְּצִיבּוּר הִיא? וּפְלִיגִי. אָמַר רַב מַלְכִּיו, תְּנָא חֲדָא: "מְסֻלֶּתָהּ" - שֶׁאִם חָסְרָה כָּל שֶׁהוּא פְּסוּלָה, "מִשְּׁמָנָהּ" - שֶׁאִם חָסְרָה כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל; וְתַנְיָא אִידָךְ: "וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה" - פֵּרֵט לְמִנְחָה שֶׁחָסְרָה הִיא וְשֶׁחָסַר קוֹמְצָהּ וְשֶׁלֹּא הִקְטִיר מַלְבּוֹנְתָּהּ כְּלוּם; תְּרֵי קְרָאֵי בְּחֲסָרוֹת לָמָּה לִי? לָאו חַד לְמִנְחָה שֶׁחָסְרָה קוֹדֶם קְמִיצָה, וְחַד לְשִׁירִים שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה? וּתְיוּבְתָּא דְּרִבִּי יוֹחָנָן בְּרַרְיוֹיְיהוּ! - לָא, חַד לְמִנְחָה שֶׁחָסְרָה קוֹדֶם קְמִיצָה, דְּאִי מָבֵיא מַבִּיתוֹ וְיִמְלְאֶנָּה - אִין, וְאִי לָא - לָא; וְחַד לְשִׁירִים שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה, דְּאַף עַל גַּב דְּמִקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן, אוֹתָן שִׁירַיִם אֲסוּרִים לַאֲכִילָה. דְּאִיבַּעְיָא לְהוּ: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שִׁירַיִם שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן, אוֹתָן שִׁירַיִם מַה הֵן בַּאֲכִילָה? אֲמַר זְעִירִי, אָמַר קְרָא: "וְהַנּוֹתֶרֶת" - וְלֹא הַנּוֹתֶרֶת מִן הַנּוֹתֶרֶת; וְרַבִּי יַנַּאי אָמַר: "מֵהַמִּנְחָה" - מִנְחָה שֶׁהָיְתָה כְּבָר. "קָמֶץ בִּשְׂמֹאל". מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי זֵירָא, דְּאָמַר קְרָא: "וַיַּקְרֵב אֶת הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּהּ", כַּף זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מֵהוּ, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְלָקַח הַכֹּהֵן מְלוֹא הַשֶּׁמֶן וְיָצַק עַל כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֹאלִית" - כָּאן שְׂמֹאלִית, הָא כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כַּף אֵינוֹ אֶלָּא יָמִין. - וְהָא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ! - שְׂמֹאלִית אַחֲרִינָא כְּתִיב. - וְאִימָא: אֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת! - שְׂמֹאלִית אַחֲרִינָא כְּתִיב, כָּאן שְׂמֹאלִית וְאֵין אַחַר שְׂמֹאלִית. - וְאִימָא: אִדְרַבָּה, מַה כָּאן שְׂמֹאלִית - אַף בְּעָלְמָא נַמִּי שְׂמֹאלִית! - אַרְבָּעָה שְׂמֹאלִית כְּתִיבִי, תְּרֵי בְּעָנֵי וּתְרֵי בְּעָשִׁיר. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: "עַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית" דִּכְתִיב בְּשֶׁמֶן דִּמְצוֹרָע עָשִׁיר לָמָּה לִי?

דהא

מנחה מאי עבידתה – מאי זריקה יש במנחה. **במנחת נסכים** – הבאים עם הזבח. אם אבד חלב ובשר של זבח ומנחה קיימת – לא יזרוק הדם. מן המנחה. **והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה** – עד דאיתא לכולה קימנא, ואי לא – לא יקטיר את אזכרתה. **שהיתה כבר** – שהיתה כבר שלימה בשעת הקומץ, אף על גב דהשתא אינה שלימה, יקטיר. **ומקטיר בזיכין** – אלמא שירים שחסרו בין (סילוק) קמיצה להקטרה מקטירים עליהם הקומץ. **ואמר רבי אלעזר כו'** – לא איצטריך, אלא איידי דתנא לעיל תנא הכא. **משנה שלימה** – סתם משנה. **מישתרי טומאה לגביהו** – דבתיב בתמיד (במדבר כח): "במועדו", ומשמע אפילו בשבת וטומאה. **זאת אומרת** – מדלא שני הכי, שמע מינה חסרון כבעל מום דמי, ואין בעל מום שרי בצבור טפי מביחיד. הלכך, חסרון דבין קמיצה להקטרה, אי הוי פסול ביחיד – דוה כמול נמי בצבור. הלכך אישתיק. **להא שמעתא** – דאישתיק, ולא שני ליה: צבור שאני. **מי לא עסקינן** – (דמשום) פלוגתא דלעיל, דכי נמי קאמר ריש לקיש אין מקטירין קומץ עליהם – במנחת צבור נמי אמר, כגון בזיכים דלחם הפנים. **בלת עשרון** – בעי לוג שמן. דאמר בפרק "שתי מדות" (מנחות פח, א): "למנחה ולוג שמן". **(מן המנחה) והנותרת מן המנחה פרט לשחסרה היא** – דמנחה שלימה משמע. **ושחסר קומצה** – דשירי מנחה העשויה כהלכתה משמע. וקומץ החסר נפקא לן ב"הקומץ רבה" (מנחות כז, א) דפסול מדכתיב "מלא קומצו" תרי זימני. **ושלא הקטיר מלבונתה כלום** – נפקא ב"הקומץ (רבה)" (מנחות כז, א) דהקטרת לבונה וקומץ מעבבות זו את זו. **מלבונתה כלום** – אבל אם הקטיר קצת נאכלים השירים, כדאמר לקמן בהאי פירקא (יב, א) דאם חסרה בשעת הקטרה בשרה. **תרי קראי** – "מסולת" ו"מן המנחה". אבל "משמנה" לא חשיב, דהאי לגופיה אתא לקודם קמיצה, אבל בסולת למה לי תרי קראי? **לאו** לקודם קמיצה – דלא יביא מתוך ביתו וימלאנה. **לשירים שחסרו** – דאין מקטירין קומץ עליהם. **אסורים באכילה** – דהאי קרא ד"מן המנחה" לא משתעי אלא בשירים. **נותרת** – (כגון) דמתחילה היו כל השירים נותרות מן הקומץ, וכשחסרו שירים היו הנותרים שירי שירים. **שהיתה כבר** – בשעת הקומץ היתה שלימה, אף על פי שחסרה בין קמיצה להקטרה, קרינא ביה "והנותרת מן המנחה". ופליג רבי יצאי אדזעירי. לשון אחר: שהיתה כבר בשעת הקטרה. והיכי משמע: והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר בשעה שנעשאו אלו שירים – יאכלו אהרן ובניו, אבל לא יאכלו אותם שירים שנעשו שירים ממנחה חסירה. והיינו

דזעירי, ומשמעות דדרשין איכא בינייהו. (בן בתירא אומר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימינו). **לגופיה** – שמאלית ולא ימנית. **שמאלית אחרינא כתיב** – נמי לעשיר. **ואימא** – להכי אתא שמאל אחרינא – למיעוט אחר מיעוט, דמתרוייהו שמעינן: ימנית לא, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, דאפילו ימין דכהן בשרה בשמן דמצורע! **שמאלית אחרינא כתיב** – בעני, ואי משמע מיעוט אחר מיעוט, תלתא למה לי? **ארבע שמאלית כתיבי** – חד לגופיה (נוסח אחר: וחד לגלויי דכל מקום דנאמר כף אינו אלא ימין), וחד לגלויי עליהנו דהנך תרתי דלאו למיעוט אחד מיעוט אתו, וחד שלא תאמר: האי דקמיה להכי אתא: מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית, דאם כן האי בתרא למה לי. אלא מדכתיב האי בתרא הוי להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין. לשון אחר: שמאלית תרי לגופייהו, חד בעני וחד לעשיר, שלא תאמר: הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין, ותרי לאשמועינן: כאן שמאלית ולא אחר. דהוו להו שני כתובין, דאי כתיב חד הוה אמינא: מה כאן שמאלית אף בעלמא יד שמאלית. ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשויי, דהא מכולהו שמעינן מינה ימנית לא, ואם כן כל הני למה לי. הני לישני לא נהירא, דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהתלמוד אין דומין לאלו, דכי אמרינן אין מלמדין – הני מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים, דאמרינן דאי ניהא למילף מיניהו – נבתוב חד ונילף אידך מניה. אבל הכא, דבחדא מילתא כתיבי – אינן שני דברים הבאין כאחד, אלא קראי יתירי ניתנו. ונראה בעיני: דמדכתיב כל הנך יתירא ילפינן לה: כאן גילה לך שמאלית, אבל בעלמא כל כף הוה ימין. דאי למילף: מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית, מכדי דאם אינו ענין כאן תנהו ענין לכל המקומות הוא, ואם כן בחדא יתירא סגי ונבתוב תלתא ונשתוק. חד לגופיה, וחד מה כאן שמאלית וכו', וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא. **אמר** ליה רבי ירמיה – לרבי זירא: כיון דדרשת (כל השנוי בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית דמצורע, דריש נמי "על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", בין בשמן מצורע עשיר בין בעני. **למה לי** – כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן, אנא ידענא דעל ידו הימנית הויא,

דהא

דהא כתב בהן יד ורגל בדם האשם לעיל מיניה! **חד** – "על בהן", בין דיד בין דרגל. **להכשיר צדדין** – של בהן, דדרשינן לקמן (מנחות צו, א): "על" – בסמוך, כדכתיב "ועליו מטה מנשה". **וחד על** – בהן, בין דיד בין דרגל – לפסולו צידי צדדין, בשר התחתון שכנגד הבפ, דעל אמרינן ולא תחת. **על דם האשם** – דעשיר, ר"ש לקמן "על מקום דם האשם" דעני. **למה לי** – בלומר, תרי קראי למה לי? בשלמא חד כתביה לאשמוענן דיתן שמן על הדם ולא אצלו, אלא "מקום דם" למה לי? **הוה אמינא איתיה אין** – איתיה לדם יתן השמן, אבל נתקנח הדם לא יתן השמן. **הויא חציצה** – בין שמן לבהן, וליפסל, דדרחמנא אמר "על בהן" – לחכי איצטריך "על דם". **אמר רבא** ב': **וכתב ימנית בדם** – למה לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן? לא לכתוב לא בעני ולא בעשיר! נהי ד"על בהן" יתירי איצטריכו דעני דרעשיר להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין, אלא ימנית למה לי? **אלא אמר רבא** – ליתא למאי דאפקה קמיצה דשמאל פסול מדרשת דארבעה שמאלית, דאם כן ימנית דבין שמן דרשיר בין שמן דעני למה לי? אלא ימנית דשמן דעשיר לההיא דרשה אתיא. **יד יד לקמיצה** – כתיב במצורע עשיר דהו ימנית דלא איצטריך, וכתיב בקמיצה יד: "וימלא כפו" (ויקרא ט), מה יד מצורע ימנית – אף דקמיצה ימנית. **רגל** – שמן דמצורע עשיר, למידרש חליצה בגזירה שוה ד"רגל" "רגל", דכתיב נמי בחליצה "וחלצה נעלו מעל רגלו" (דברים כה), מה רגל דמצורע ימנית – אף חליצה ימנית. **ואוזן** – דשמן עשיר דלא איצטריך, אתי למדרש "אוזן" "אוזן" דרציעה, דכתיב: "ורצע אדניו את אזנו" (שמות כא), מה דמצורע ימנית – אף דרציעה ימנית. והך גזירה שוה מפורשת בפרק קמא דקודשין (טו, א). ודעני לא דריש להו רבא, בדלקמן: כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית כו'. **שמאלית למאי אתא** – דעשיר לא איצטריך, למאי אתא? בשלמא קמא לגופיה – שמאלית ולא ימנית, אלא תניינא למאי? **במקום שנתרבתה שמאל** – כגון הבא כתביב לעיל שמאלית – כל שכן שנתרבתה ימין! להכי אתא שמאלית אחרינא בעשיר גופיה, דשינוה עליו הכתוב לעבב, שמאלית ולא ימנית. ואי קשיא: הוי מיעוט אחר מיעוט! לאו פירכא היא, דשמאלית קמא לאו מיעוט הוא, דכיון דקיימא לן גזרה שוה ד"יד" "יד" לקמיצה, הוה אמינא נמי נדרוש גזרה שוה האי כף דתיהוי ימנית, ואיצטריך למיכתב שמאל לאבשורי שמאל, ולעולם כל שכן ימין – להכי כתב רחמנא שמאלית אחרינא, למעוטי ימין. **ואידך שמאלית דעני** – מיותר, למאי אתא? **שנתחדש בה** – ופרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד. **קא סלקא דעתין אצבע וכהונה בעינן** – דלא אמרינן ימין אלא אם כן [כתיב] אצבע וכהונה, כגון חטאת דכתיב ביה "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו" (ויקרא ד) – **ההיא** ודאי ימנית הוא, דגמר

על דם האשם ועל מקום דם האשם למאי אתו — פירוש: דלכתוב או אידי ואידי "על מקום", או אידי ואידי "על דם". **אמר** רבא מאחר דכתב על דם בו' וכתיבא ימנית בדם על בהן ידו הימנית כו' למה לי — דנהי דעל בהן דעני דרעשיר צריכין לצדדין ולצידי צדדין, מכל מקום ימנית למאי אתא? אלא אמר רבא: "יד" "יד" לקמיצה — יד ימנית דשמן דמצורע עשיר אתא לגזרה שוה דקמיצה, ודמצורע עני לפרשה שנאמרה לשנות, כך פירוש הסוגיא לפירוש הקונטרס. וקשה: דמשמע לרבא דימנית דדם איצטריך בין בעני בין בעשיר, ואמאי לא ילפי מהדדי כמו (נמי) בצדדין ובצידי צדדין, והוה לן למימר דימנית דדם דעני הוי לפרשה שנאמרה ונשנית, כמו ימנית דשמן דעני! ושמא לענין ימנית לא הוו ילפי אי לאו דהוו כתיבי בהדיא, כיון דחלוקין בקרבנותיהם, אף על גב דילפי מהדדי לצדדין ולצידי צדדין. עוד קשה: דמשמע שבא רבי ירמיה להקשות לרבי זירא, ולפירוש הקונטרס לא מקשי מידי! ועוד קשה, הא דלא נקט רבי ירמיה נמי תנוך אוזן! ועוד, כיון דרבי ירמיה לא בעי: "על בהן" למה לי, אלא מכח דכתיב "על דם האשם" ר"ש מקום דם האשם", אם כן הוה ליה למימר: מאחר דכתיב "על דם האשם" ר"ש מקום דם האשם", "על בהן" למה לי, כדקאמר רבא! ונראה לפרש: דפריך משום דדריש רבי זירא מ"כפר" דכל מקום שנאמר כף אינו אלא ימין, אם כן ב"על בהן ידו" דהוי דומיא דכף לא הוה צריך למכתב ימין. ולפי הספרים דגרסינן "במצורע עשיר למה לי" — לאו דוקא, והוא הדין דהוה פריך מצורע עני, אלא נקט עשיר משום דאפילו בעשיר קשיא ליה אמאי איצטריך. חד להכשיר צדדין וחד לפסול צידי צדדין, פירוש: ימנית דעשיר וימנית דעני. ואף על גב דימנית לא משמע לא צדדין ולא צידי צדדין, מייתורא בעלמא דדריש. ובמילתיה דדבא גרסינן: מאחר דכתיב "על דם האשם" ר"ש על מקום דם האשם", וכתב ימנית בדם של מצורע עשיר, ימנית דכתב בשמן דמצורע עני למה לי? ואינו יכול לישבו יפה. וצריך לדקדק בו. **שמאל** למאי אתא — משמאל שני דעשיר קא בעי, דקמא אתא לגופיה להכשיר שמאל. ומשני, דאתא למעט ימין. ולמיעוט אחר מיעוט דנרבי ימין אין לדרוש, דאם כן לא לכתוב אלא חד, והדר בעי: ואידך שמאל למאי אתא, דהיינו דעני.

ודרי

דְּהָא כְּתַב: "עַל דַּם הָאָשָׁם"! - חַד לְהַכְשִׁיר צְדָדִין, וְחַד לְפָסוֹל צִידֵי צְדָדִין. "עַל דַּם הָאָשָׁם", "עַל מְקוֹם דַּם הָאָשָׁם" לְמַאי אַתּוּ? - הָנֵי צְרִיכִי, אִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עַל דַּם הָאָשָׁם", הָוָה אָמְינָא: אִיתֵיהּ - אִין, נִתְקַנַּח - לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא: "עַל מְקוֹם"; וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עַל מְקוֹם", הָוָה אָמְינָא: דְּוָקָא נִתְקַנַּח, אֲבָל אִיתֵיהּ - אֵימָא הָוֵי חֲצִיצָה, קָא מַשְׁמַע לָן: "עַל דַּם הָאָשָׁם". אֲמַר רָבָא: מֵאַחַר דִּכְתִיב "עַל דַּם הָאָשָׁם" וְ"עַל מְקוֹם הָאָשָׁם", וְכִתְיבָא יְמִנִית בַּדָּם, "עַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית", וְכִתְיבִי בְּשֶׁמֶן דְּמִצּוֹרָע עָשִׁיר וְעָנִי, לָמָּה לִי? אֶלָּא אֲמַר רָבָא: "יָד" "יָד" לְקָמִיצָה, "רֶגֶל" "רֶגֶל" לְחֲלִיצָה, "אוֹזֶן" "אוֹזֶן" לְרִצִיעָה. שְׁמָאלִית (הֶעָנִי) לְמַאי אֲתָא? אֲמַר רַב שֵׁשֶׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: לִיפְסוֹל יָמִין דְּכֹהֵן בִּמְצוֹרָע, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁנִּתְרַבְּתָה שְׂמֹאל - נִתְרַבְּתָה יָמִין, בְּמָקוֹם שֶׁנִּתְרַבְּתָה שְׂמֹאל - אֵינוֹ דִּין שֶׁנִּתְרַבְּתָה יָמִין? וְאִידָךְ שְׂמָאלִית, וְיָד וְרֶגֶל יְמִנִית דְּעָנִי, לְמַאי אֲתָא? לְכִדְתָנֵא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל פָּרָשָׁה שֶׁנֶּאֱמְרָה וְנִשְׁנֵית, לֹא נִשְׁנֵית אֶלָּא בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בָּהּ. אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמְרָה אֲצָבַע וּכְהוּנָּה - אֵינָהּ אֶלָּא יָמִין. קָא סָלְקָא דַּעְתִּין: אֲצָבַע וּכְהוּנָּה בָּעֵינַן, דִּכְתִיב: "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ", וְגָמַר מִמְּצוֹרָע, דִּכְתִיב: "וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית"; הֲרֵי קְמִיצָה דְּלָא כְּתִיבָא בָּהּ אֶלָּא כְּהוּנָּה, וּתְנַן: קָמֵץ בִּשְׂמֹאל פָּסוּל! אֲמַר רָבָא: אוֹ אֶצְבַּע אוֹ כְּהוּנָּה. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הֲרֵי הוֹלֶכֶת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ דִּכְתִיב בְּהוּ כְּהוּנָּה, דִּכְתִיב: "וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה", וְאָמַר מָר: זוֹ הוֹלֶכֶת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ; וּתְנַן: הֲרֵגֶל שֶׁל יָמִין בִּשְׂמֹאל וּבֵית עוֹרָהּ לְחוּץ! - כִּי אָמְרִינַן אוֹ אֶצְבַּע אוֹ כְּהוּנָּה - בִּדְבָר הַמְעַכֵּב כַּפָּרָה. - וַהֲרֵי קַבָּלָה דְּבָר הַמְעַכֵּב כַּפָּרָה הוּא, וְכָתַב בָּהּ כְּהוּנָּה, דִּכְתִיב: "וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם" - זוֹ קַבָּלַת הַדָּם; וּתְנַן: קִבֵּל בִּשְׂמֹאל - פָּסַל, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר! - לְרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַרְתְּ? רַבִּי שִׁמְעוֹן תַּרְתֵּי בָּעֵי. - וּמִי בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן תַּרְתֵּי? וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמְרָה יָד - אֵינָהּ אֶלָּא יָמִין, אֶצְבַּע - אֵינָהּ אֶלָּא יָמִין! - אֶצְבַּע לָא בָּעֵיא כְּהוּנָּה, כְּהוּנָּה בָּעֵיא אֶצְבַּע. - אֶלָּא כֹּהֵן לָמָּה לִי? - בְּכֹהוּנוֹ.

וחרי

מצורע עשיר דכתיב ביה "וטבל הכהן את אצבעו הימנית" (ויקרא יד), מה אצבע וכהונה דהכא ימין - אף דעלמא נמי ימין. **ותנן** – במסכת תמיד (לא, ב) בהולכת אברים: הרגל של ימין היה מוליך בשמאל, משום דאמרינן במסכת יומא (כה, א): סדר אברים, הראש והרגל היה נושא בבת אחת. והאי רגל מדאגיל בהדי רישא – ודאי רגל ימין הוא דהשתיב. הלכך הראש שהוא כבד וחשוב היה מוליך בימין, והירך בשמאל, ואף על גב דכתב בהו כהן! ומשני: **לעולם או אצבע או כהונה** – וכי אמרינן אינה אלא ימין – בדבר המעכב כפרה, דומיא דהוראות דמצורע. לאפוקי הולכה דלא מעכבא, דאפשר לפשוט ולנתח אצל הכבש. אי נמי, אם יש בהנים הרבה ישיתו זה לזה. **והא קבלה דמעכבא כפרה** – דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי, וכתב בה כהונה: "והקריבו בני אהרן את הדם" (ויקרא א), ואמרינן בתורת כהנים: "והקריבו" זו קבלת הדם, ותנן: רבי שמעון מכשיר קבלה בשמאל! **לרבי שמעון קאמרת** – כלומר, מדרבי שמעון פרכת? **תרתי בעי** – אצבע וכהונה. וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה, לרבנן קא אמר דפסול. **יד אינה אלא ימין** – דגמר מידו הימנית דמצורע [ועשיר]. ומשני: **אצבע לא בעיא כהונה** – דהיכא דכתב אצבע, אף על גב דלא כתב כהן – אינו אלא ימין. ומשכחת לה ב"אחרי מות": "ולקח מדם הפר והזה באצבעו", הרי אצבע בלא כהונה. **כהונה בעיא אצבע** – לרבי שמעון, אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע, משום הכי מכשיר בקבלה. **בכהונו** – בבגדי כהונה.

והרי זריקה כו׳ ותנן זרק בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון אמר אביי פליג בברייתא — תימה: דאין זה בא במשנה בשום מקום! ועוד הקשה הרב רבינו יעקב מאורלי"ש: אמאי פליג רבי שמעון? נהי דלא כתב בה אלא כהונה, מכל מקום אתיא מהיקשא ד"זאת התורה" דאמר לקמן בסוף "התורה" (פג, א) ובובחים פרק "דם חטאת" (צח, א): מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית, אף כל כו׳. ופריך: ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא, דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין! ומשני: כדי נסבה. אי נמי, סבר לה כרבי שמעון דכהונה בעיא אצבע. משמע בהדייא דרבי שמעון יליף שאר קרבנות מחטאת! והשיב לו רבינו תם, דרסינן הכא: "והרי מליקה כו׳ ותנן מלק בשמאל פסולה", ומשנה היא בובחים בפרק "חטאת העוף" (סח, א), הכי תנן לה התם: כל הפסולים שמלקו מליקתן! פסולה ואינה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה, מלק בשמאל אי בלילה כו׳. והתלמוד הביאה בקוצר, שכן דרך התלמוד לקצר כמה משניות, והסופרים טעו כאן וכתבו במקום מליקה זריקה. ועוד אמר רבינו תם, דאפילו גרסינן זריקה, מצינן למימר דהאי תנא סבר כרבי שמעון, אבל רבי שמעון לא סבר לה כוותיה, דלא יליף ימין בזריקה בשאר קרבנות מחטאת. וקשה לפירוש רבינו תם, דאפילו גרסינן דמלק, על כרחין אמת הוא דמכשר רבי שמעון זריקה בשמאל, כדמוכח בסמוך ומייתי לה בפרק קמא דובחים (יא, א) ופרק שני (כה, א): מאי טעמא דרבי שמעון? בא לעבודה בכלי — עובדה בשמאל באשם, והיינו בזריקת אשם שהוא בשמאל. דבקבלה לא מייתי, דאפילו חטאת נמי לא בעי ימין בקבלה לרבי שמעון, כדמוכח בפרק שני דובחים (כד, א), דאמר רבי שמעון: וכי נאמר יד בקבלה כו׳! דצריך לתרץ, דהאי תנא סבר לה כרבי שמעון, אבל רבי שמעון לא סבר לה כוותיה. ואם תאמר: לפירוש רבינו גם, אי נמי גריס "מלק" — מליקה נפקא לן בפרק קמא דחולין (כא, א) מדכתיב "ואת השני יעשה עולה במשפט" דדרשינן: במשפט חטאת בהמה, מה חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית. והתם נמי פריך: ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא! ומשני, דבהונה בעי אצבע. ומהיקשא נמי ד"זאת התורה" נפקי עופות למאן דאית ליה היקשא כמו שפירשתי בריש פרקין! ויש לומר: דמליקה שהיא בנגד שחיטה לא נפקא, ובהוא מיירי דבעיא ימין. אי נמי, דהוא תנא דפליג בפרק שני דובחים (כד, א) על רבי שמעון, ופוסל קבלה בשמאל משום דקסבר מקרא נדרש לפניו ולאחריו, ומוקי אצבע דרבתיב גבי חטאת גם על קבלה. ולדידהו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת, דקבלה לא שייך למילתא דליהא בעוף, וילפינן מליקה. אבל רבי שמעון דקאמר קבל בשמאל בשר, ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהוואה לחודה — בעולת העוף נמי לא הוה בעי ימין במליקה, אלא בהוואה דוקא. ואם תאמר: כיון דרבי שמעון פליג במליקה, אם כן מתניתין דובחים פרק "חטאת העוף" (סח, א) דמלק בשמאל כו׳ לא אתיא כרבי שמעון. הא על כרחך כרבי שמעון אתיא, מדקתני סיפא: או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה, ומפרש טעמא: משום דכל שפסולו בקודש אינו מטמא בגדים כו׳, ומפרש בגמרא דכיון דדקר שחיטה מתרת את האיסור, פירוש: שאם עלה לא ירד. והיינו כרבי שמעון, דלרבי יהודה נשחטה בלילה תרד, דממעט לה מ"זאת היא העולה" בפרק שני דובחים (כז, ב)! ויש לומר: דההוא תנא סבר לה כרבי שמעון בחדא ופליג עליה בחדא. אי נמי, אפילו רבי יהודה היה מודה בעופות לה ירדו משום לילה, כיון דהתם פסולו בקודש, דלא כתיבי מיעוטי אלא בבהמה. ואם תאמר: דבריש "המובח מקדש" (שם פג, ב) מפקי רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי מעולה ובכשיר המזבח מקדש את הראוי לו, ומאן דדרש מכבשים פוסל הרבה בעוף יותר מבהמה! ויש לומר: דרבי יהודה סבר כמאן דדרש מעולה ולא בכשיר, או משאר דרשות דהתם. ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים, ומפרש: והרי זריקה דלא כתיבא בה אלא כהונה, ותנן: זרק בשמאל פסול — ומכיון דתנא לה הובחים שקיבל בשמאל פסול כל שכן זריקה שהיא עיקר כפרה, ולא פליג רבי שמעון אלא אקבלה. ואי הוה פליג אזריקה — הוה ליה לאשמועינן כח דהיתירא, דמכשר רבי שמעון בזריקה וכל שכן בקבלה. ואם תאמר: וכיון דילפינן אצבע דחטאת מגזרה שוה מאצבע מצורע דהוי בימין, היכי ילפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהיקישא ד"זאת התורה"? הא פלוגתא דאמוראי היא בריש "איזהו מקומן" (זבחים נ, א) אי דבר הלמד בגזרה שוה חוזר ומלמד בהיקישא או לא! ונראה מתוך כך דכל שכן דניתא הכי טפי, דהכי פריך: והרי זריקה דלא כתיבא ביה אצבע ולא פליג רבי שמעון, ואף על גב דדרשינן ימין מהיקישא דחטאת! דניתא למאן דאמר דבר הלמד מגזרה שוה חוזר ומלמד בהיקישא, אלא למאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקישא אמאי לא פליג רבי שמעון? והשתא, דה דמשני בחולין (כב, א): סבר לה כרבי שמעון דכהונה בעיא אצבע — היינו כמאן דאמר חוזר ומלמד בהיקישא, ואידך שנויא דמשני בפרק "התורה" (מנחות פג, א): כדי נסבה, הוי כמאן דאמר אין חוזר ומלמד בהיקישא. ומיהו בפרק קמא דחולין (כב, א) ליתא שנויא דכדי נסבה, אבל בסוף "דם חטאת" (מנחות צח, א) משני תרוויהו. ומיהו, אפשר דהכא מודו כולי עלמא דחוזר ומלמד בהיקישא, כיון דמצורע חול דהוא מלמד ראשון. ולתירוץ זה אנו צריכין בסמוך, דדרשי: בא לעבודה ביד עובדה בימין בחטאת — דהיינו חטאת, והיקישא גופיה מגזרה שוה ילפינן לה. **פליג** בברייתא — הקשה בקונטרס: ליתי מקמיצה דלא כתיב בה אלא כהונה, ותנן: קמץ בשמאל פסל, ולא פליג רבי שמעון! ותירץ: דהיינו טעמא דלא פליג רבי שמעון, דנפיק ליה דשמאל פסול מ"קדשי קדשים היא חטאת וכאשם". וקשה: דאי ידע לברייתא דבסמוך, מאי קשיא ליה מזריקה? הא בהדיא פליג, דמכשר זריקה בשמאל, כדתניא: לעובדה בכלי — עובדה בשמאל כאשם, דהיינו בזריקת אשם! ונראה דהוה משני: מ"יד" "יד" נפקא. **ולמאן** דאמר נמי בעי קידוש קומץ — היינו רב נחמן בר׳ יצחק, ואיתותב לקמן ב"הקומץ רבה" (כו, א), ומכל מקום ניתא לפרושי מילתיה דרבי שמעון כבולי עלמא.

בשמאל אכשורי מכשר — פירש בקונטרס: כדאמרינן לקמן, בא לעובדה בכלי — עובדה בשמאל כאשם. וקשה: דהתם מיירי במעלה הקומץ בכלי להקטיר, אבל כשנתן הקומץ בכלי שרת לקדשו — לעולם אימא לך דבעי נתינה בימין, כמו שהקמיצה בימין! ובזבחים (כה, א) פירש בקונטרס: דמכשר בשמאל — משום דלא עדיף מקבלה דמכשר רבי שמעון בשמאל. וגם זה קשה, דלעולם אימא לך דעדיף משום דכתיב בה קרא "יד" "יד" דרבא! ושמא לא מסתבר ליה למדרש דעדיף מקבלה. ואם תאמר: מאן דבעי קידוש קומץ, היינו רב נחמן לקמן ב"הקומץ רבה" (כו, א), פליג איהודה בריה דרבי חייא! ויש לומר: דהוה מפרש בא לעובדה ביד — בקמיצה גופה כדמשמע הכא. או בהעלאה ביד להקטיר לאחר שנתקדש בכלי. **לקומץ** דמנחת חטוא — אף על גב ד"ומלא כפו ממנה" לא כתיב במנחת חוטא, ומיניה ילפינן לעיל "יד" "יד" לקמיצה. **קמץ** ועלה בידו צרור — ואם תאמר: מאי אירא עלה? אפילו נשאר בשיריים נמי, דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ופסולה כדאמרן לעיל! ויש לומר: שאין רגילות לצמצם הישרון שלא יהא בו מעט יותר. ואם תאמר: ולרבי יהודה בן בתירא נימא דיחוור ויקמוץ! ושמא סתם לן תנא דלא כוותיה. אי נמי, יש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה דנעשית מפסולין.

פליג בברייתא – והוא הדין למתניתין. ואי קשיא: ליתיב מקמיצה, דלא כתיב אלא כהונה, ותנן (מנחות ו, א): קמץ בשמאל פסול, ולא פליג רבי שמעון! תריץ: היינו טעמא דלא פליג במנחה, כדאמרינן לקמן – דנפקא ליה דשמאל פסול מ"קדש קדשים היא (במנחה) חטאת וכאשם". **מבהונה נפקא** – דהא כתיב בה "וקמץ הכהן", ואמר רבא לעיל לרבנן, דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין, "יד" "יד" למה ל?ל?קידוש קומץ – רבי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי. **ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ** – בפרק שלישי (מנחות כו, א), דתנינ: שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר, ופליגי תרי אמוראי לקמן בגמרא. רבי יצאי ורב נחמן בר יצחק, חד אמר: טעמא דרבי שמעון – דלא בעי מתן כלי, דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפילו במקידה של חרס. וחד אמר: הכל מודים בקומץ שטעון קידוש, והא דמכשר רבי שמעון שלא בכלי שרת – בהקטרת המנחה קאמר. והיינו דקפריך: ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ – כדמפרש רבי יצאי, ולרב נחמן דאמר נמי רבי שמעון בעי קידוש קומץ, בשמאל שמעינן ליה דמכשיר רבי שמעון לקידוש קומץ, כדאמרינן לקמן: בא לעובדה בכלי – עובדה בשמאל כאשם. **יד יד דרבא למה לי? אי לקמיצה גופה** – דתיהוי בימין, דלרבי שמעון לא נפקא ליה מכהונה, כדאמרינן לעיל: לרבי שמעון כהונה בעיא אצבע. **מאי טעמא דרבי שמעון** – דאמר: שלא בכלי שרת עובדה – כשרה, בפרק שלישי (מנחות כו, א). קדשי קדשים ונו׳ – במנחה כתיב. **בא לעובדה ביד** – שלא קידש קומץ בכלי, אלא קמץ והוליך והקטיר בידו – עובדה בימין בחטאת, [דחטאת] לבד בימין היא, דכתיב בה אצבע וכהונה: "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו" (ויקרא ד). **לעובדה בכלי** – שקידש קומץ בכלי – עובדה לקידוש קומץ בשמאל, כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל. אלמא, מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה דנעשות ביד ימין בעינן, "יד" "יד" למה ל?ל? **לקומץ דמנחת חוטא** – איצטריך "יד" "יד".

או קורט לבונה פסול – מפני שהקומץ חסר כדי מקום הקורט. ואם תאמר: כיצד קומץ? והלא לבונה על המנחה היא, דכתיב (ויקרא ו): "כל הלבונה אשר על המנחה"! תשובה לדבר: בשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד, וקומץ הסולת מאמצע הכלי.

מלח בת הקרבה היא – דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מזלתו כדפרישית, דהכי אמר בפרק שלישי (מנחות כ, א): יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח? תלמוד לומר: "על כל קרבנך" – קרבן טען מלח, ואין כל המנחה טעונה מלח. ואי קשיא: לישמעינן לבונה, וכל שכן צרור ומלתו! תריץ: אי הנא לבונה ברישא, הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח, אלא הואיל ונקט צרור ברישא – הנא לבונה ומלח. **מאי אירייא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה** – דחוצץ בין ידו לקמח, וחציצה פוסלת בקדשים כדמפרש בזבחים (כד, א), אי נמי, חוצץ בין קמח לקמח, כגון באמצע הקומץ, וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים. **מן הצד** – למעלה אצל גודל, או למטה אצל קמיצה, דליכא חציצה. דהיינו מן הצד, דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום, והוי גודל וקמיצה מן הצד. והשתא ליכא חציצה, שאצל הקמח מוטל הצרור, אבל חסרון איכא. **בדקמצי אינשי** – משומע בכל האצבעות. **זרת** – אצבע קטנה, ממנה מתחיל הזרת, ונפקא מינה למדת חשן זרת ארכה. **זו קמיצה** – ממנה מתחיל הקומץ, מאותו אצבע שאצל הקטנה. **זו אמה** – ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים, לפי שהיא ארוכה מכולן. ושתי אמות היו בשושן הבירה – שתי מקלות שהן אמה, ובהן מודדין אמות הבנין, ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע שהוא ארוך. **זו אצבע** – לטבל הכהן אצבעו בדם. **זו גודל** – לבהונות דמצורע. אלמא קמיצה בקומץ ולא לבהונות! ומשני: כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה. **לחשוות** – דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ – מוחקו ומשוידהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ, וכן מלמעלה בגודל. **היכי עביד** – אמתניתא מהדר דקתני: זו קמיצה, דממנה מתחיל הקומץ. תלמוד לומר בקומצו – "והרים ממנו בקומצו" (ויקרא ו). **בראשי אצבעותיו** – מעט, שלא יגיע עד פס ידו. **במחבת ומרחשת** – דמעשיהן אפויין, דאמר לקמן בפרק "אלו מנחות נקמצות" (עה, ב) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ, הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך, ובשהוא קומץ יוצאות חוץ למקומו, הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה. **זוז היא עבודה קשה שבמקדש** – שבקושי גדול הוא משוזה שלא יהא לא חסר ולא יותר. **מליקה** – אמרינן בפרק "קדשי קדשים" (זבחים סד, ב): זו היא עבודה קשה. **וכחפינה** – נמי אמרינן בפרק "הוציאו לו" במסכת יומא (מט, ב): אוחז את הבוך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו', זו היא עבודה קשה. **כדקמצי אינשי** – מבנים צידי אצבעותיו ודחוק בקמח, והקמח נכנס בתוך ידו. **בראשי אצבעותיו** – שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח, וקומץ מלא קומצו עד פס ידו בתקנו, מהו? **מן הצדדין** – שנתן גב ידו על הקמח הוליך ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו. לישנא אחרינא: מן הצדדין – מצדי הכלי, שלא קמץ באמצע הכלי. **מלמטה למעלה** – שהכניס אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ. **מלא חפניו** – דיום הכיפורים, קטרת סמים דקה. **בוחפני אינשי** – שמכניסין צידי ידיהם וחופנים. **מן הצדדים** – שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע. לישנא אחרינא: מן הצדדים של כלי. **דבקיה לקומץ** – בשעת קידושו לכלי בדפנו דמנא מבפנים. **בארעיהא דמנא** – כגון שהיה לכלי בית קיבול לעיל (ט, ב): "משמנה" – שאם חיסר כל שהוא פסול. **חיסר לבונתה** – דשיעור לבונה מלא הקומץ. בפרק "הרי עלי עשרון" (מנחות קו, ב) מפרש לה בגזרה שוה, נאמר הרמה כו'. **אי קשיא:** ליתני ריבה לבונתה! הא מפרש לה – לשם מנחה זו (הפרש לה). **שני לוגין** – ועירבו עמה, דנראית בשתי הלחם. אבל בלוג ומחצה דתניא דלא מיפסלא. ולוקמה כגון דעריב בה – פורתא שמן דחול, או שמן דאיתרבי. **דפסיל בה שמן** – דאמר בפרק "כל המנחות" (מנחות נט, ב): לא ישים עליה שמן, ואם שם פסול. **אי דידה** – שהפרישו לשמנה. **הא ליה לה** – וכיון דלא חזי לה – לא מקדיש שמן שמופרש לה. **והאי חזי לה** – כלומר, זיל לגביה דהאי – חזי ליה, וזיל לגביה דהאי – חזי ליה. **ומנא ליה לרבי אליעזר הא** – דאפילו הפרישן לשמן פסול, אם עירבו עמה? **שמנה** – משמע דהופרש לשמנה.

זוז היא עבודה קשה שבמקדש — למאן דאמר בפרק "אלו מנחות" (מנחות עה, ב) שמחזירין לסולתן, אינה קשה יותר ממנחת סולת. אלא סבר לה כמאן דאמר שהיה מחלקה לשנים ושנים לארבעה. **והא** איכא חפינה — בשהיה נכנס לפני ולפנים, ולא בשהיה חופן בלשכת בית אבטינס. ועבודה קשה היא מאד כדמוכח ביומא (מט, ב). **מלמטה** למעלה — פירש בקונטרס: שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח וגב ידו כנגד הקמח וקומץ. ואין זה כראשי אצבעותיו דלעיל, דהתם פס ידו כנגד הקמח, ומכניס ראשי אצבעותיו וקומץ מלא קומצו עד פס ידו. והשתא לפירוש הקונטרס קורא ראשי אצבעותיו למטה. וכן מפרש רבינו תם במסכת שבת (צד, ב) גבי ציצין הפורשין למעלה — פירוש: לצד פיסת היד. ומביא ראיה מהא דאמר בפרק "כל היד" (נדה יג, א): מן העטרה ולמעלה, דלצד הגוף קורא למעלה. ואינה ראיה כל כך, דלגבי מילה שהיא תלויה שייך לקרות ראש המילה למטה, אבל אצבעות שאדם זוקף אצבעותיו למעלה שייך לקרות למעלה ראשי האצבעות. ר"המלמטה למעלה" יש לפרש: שמכניס ידו בקמח דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו.

קומץ

אוֹ קוֹרֶט לְבוֹנָה - פָּסוּל". כָּל הָנֵי לָמָּה לִי? צְרִיכָא, דְּאִי תְּנָא צְרוֹר - מִשּׁוּם דְּלָאו בַּת הַקְרָבָה הִיא, אֲבָל מֶלַח דְּבַת הַקְרָבָה הִיא - אֵימָא תִּתְכַּשֵּׁר; וְאִי תְּנָא מֶלַח - דְּלָא אִיקְּבַע בַּהֲדֵי מִנְחָה מֵעִיקָּרָא, שֶׁאֵינוֹ מוֹלֵחַ אֶלָּא הַקּוֹמֶץ בִּלְבַד, אֲבָל לְבוֹנָה דְּאִיקְּבַע בַּהֲדֵי מִנְחָה מֵעִיקָּרָא - אֵימָא תִּתְכַּשֵּׁר, קָא מַשְׁמַע לָן. "מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: הַקּוֹמֶץ הֶחְסֵר אוֹ הַיְתֵר - פָּסוּל". מַאי אִירְיָא מִשּׁוּם חֶסֶר וְיָתֵר? וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם חֲצִיצָה? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: מִן הַצַּד. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרָבָא: כֵּיצַד קוֹמְצִין? אָמַר לֵיהּ: כְּדְקָמְצִי אֱינָשֵׁי. אִיתִּיבִיהּ: זוֹ זֶרֶת, זוֹ קְמִיצָה, זוֹ אַמָּה, זוֹ אֶצְבַּע, זוֹ גּוּדֶל! - אֶלָּא לְהַשְׁוּוֹת. כְּלוֹמַר, קוֹמֵץ מְלֹא יָדוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חָסֵר, וְאַחַר כָּךְ מוֹחֵק בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה מִלְּמַטָּה. הֵיכִי עָבֵיד? אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוּבְיָה אָמַר רַב: חוֹפֶה שֵׁלֹשׁ אֶצְבְּעוֹתָיו עַד שֶׁמַּגִּיעַ עַל פַּס יָדוֹ וְקוֹמֵץ. תַּנְיָא נַמִי הָכִי: "מְלֹא קֹמְצוֹ" - יָכוֹל מִבּוֹרֶץ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּקֹמְצוֹ"; אִי "בְּקֹמְצוֹ", יָכוֹל בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מְלֹא קֹמְצוֹ", הָא כֵּיצַד? חוֹפֶה שֵׁלֹשׁ אֶצְבְּעוֹתָיו עַל פַּס יָדוֹ וְקוֹמֵץ; בְּמַחֲבַת וּבְמַרְחֶשֶׁת מוֹחֵק בְּגוּדְלוֹ מִלְּמַעְלָה וּבְאֶצְבַּע קְטַנָּה מִלְּמַטָּה, וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ. זֶהוּ וְתוּ לָא? וְהָאִיכָּא מְלִיקָה, וְהָאִיכָּא חֲפִינָה? - אֶלָּא, זוֹ הִיא אַחַת מֵעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ. אָמַר רַב פַּפָּא: פְּשִׁיטָא לִי, "מְלֹא קֹמְצוֹ" - כִּדְקָמְצִי אֱינָשֵׁי. ד בְּעֵי רַב פַּפָּא: קָמֵץ בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, מַאי? מִן הַצְּדָדִין, מַאי? מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מַאי? תִּיקוּ. אָמַר רַב פַּפָּא: פְּשִׁיטָא לִי, "מְלֹא חָפְנָיו" - כִּדְחָפְנִי אֱינָשֵׁי. בְּעֵי רַב פַּפָּא: חָפַן בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, מַהוּ? מִן הַצְּדָדִין, מַהוּ? חָפַן בְּזוּ וּבְזוּ וּבְזוּ וְקָרְבָן זוּ אֵצֶל זוּ, מַהוּ? תִּיקוּ. בְּעֵי רַב פַּפָּא: דְּבָקֵיהּ לְקוֹמֶץ בְּדָפְנֵיהּ דְּמָנָא, מַאי? תּוֹךְ כְּלִי בְּעֵינָן וְהָאִיכָּא, אוֹ דִּלְמָא הַנָּחָה בְּתוֹכוֹ בְּעֵינָן וְלֵיכָּא? תִּיקוּ. בְּעֵי מָר בַּר רַב אַשִׁי: הַפְּכִיהּ לְמָנָא וְדַבְּקֵיהּ לְקוֹמֶץ בְּאַרְעֵיהָא דְּמָנָא, מַאי? הַנָּחָה בְּתוֹכוֹ בְּעֵינָן וְהָאִיכָּא, אוֹ דִּלְמָא כְּתִיקְנוֹ בְּעֵינָן וְלֵיכָּא? תִּיקוּ. **מִשְׁנָה** כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? פּוֹשֵׁט אֶת אֶצְבְּעוֹתָיו עַל פַּס יָדוֹ. רִיבָּה שַׁמְנָה, חִסַּר שַׁמְנָה, חִיסַּר לְבוֹנָתָהּ - פְּסוּלָה. **גְּמָרָא** הֵיכִי דָּמֵי רִיבָּה שַׁמְנָה? אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כְּגוֹן שֶׁהִפְרִישׁ לָהּ שְׁנֵי לוּגִין. וְלוֹקְמָהּ כְּגוֹן דְּעָרֵיב בָּהּ שֶׁמֶן דְּחוּלִּין וְשֶׁמֶן דְּחַבִּירְתָּהּ! וְכִי תֵּימָא, שֶׁמֶן דְּחוּלִּין וְשֶׁמֶן דְּחַבִּירְתָּהּ לָא פָּסֵל, מַתְקִיף לָהּ רַב זוּטְרָא בַּר טוּבְיָה: אֶלָּא מַעְתָּה, מִנַּחַת חוֹטֵא דְּפָסֵל בָּהּ שֶׁמֶן הֵיכִי מִשַּׁמְּחַתְּ לָהּ? אִי דִּידָהּ - הָא לֵית לָהּ, אִי דְּחוּלִּין וְדַחֲבִירְתָּהּ - הָא אֲמַרְתְּ: לָא פָּסֵל? וְאִי אֲמַרְתְּ דְּאַפְרֵישׁ לָהּ שֶׁמֶן, בֵּינָן דְּלֵית לָהּ שֶׁמֶן כְּלָל - חוּלִּין נִינְהוּ! - וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: לָא מִיפַּעֲיָא קָאָמַר; לָא מִיפַּעֲיָא דְּחוּלִּין וְדַחֲבִירְתָּהּ דְּפָסֵיל, אֲבָל הַפְרֵישׁ לָהּ שְׁנֵי לוּגִין, הוֹאִיל וְהַאי חָזֵי לֵיהּ וְהַאי חָזֵי לֵיהּ - אֵימָא לָא לִיפְסֵיל, קָא מַשְׁמַע לָן. וּמְנָא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא? אָמַר רָבָא: מַתְנִיתִין קְשִׁיתֵיהּ, מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "רִיבָּה שַׁמְנָה"? לֵיתְנֵי: רִיבָּה לָהּ שֶׁמֶן! אֶלָּא הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּאַף עַל גַּב דְּהַפְרִישׁ לָהּ שְׁנֵי לוּגִין. "חִיסַּר לְבוֹנָתָהּ". תָּנוּ רַבָּנַן: חֲסָרָה וְעָמְדָה עַל קוֹרֶט אֶחָד - פְּסוּלָה, עַל שְׁנֵי קָרָטִין - כְּשֵׁרָה. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַל קוֹרֶט אֶחָד - כְּשֵׁרָה, פָּחוֹת מִכָּאן - פְּסוּלָה.

והתניא

והתניא

קומץ ולבונה שחסר בו' — בכל דוכתי משמע דשיעור לבונה כקומץ. ולקמן בפרק בתרא (קו, ב) גמר דלבונה לא יפחות מן הקומץ, דכתיב: "והרים ממנו בקומצו מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה", מקיש לבונה לדרמה דמנחה, מה דרמה דמנחה קומץ – אף לבונה קומץ. ולבונה באה בבזיכין שני קמצים יליף לה בתורת כהנים בגזרה שוה, דנאמר כאן "אזכרתה" גבי קומץ "אזכרתה", מה להלן מלא הקומץ אף כאן מלא הקומץ. והיינו שני קמצים, מלא הקומץ לסדר זה ומלא הקומץ לסדר זה. **רבי** יהודה סבר כל ואפילו חד קורט — משמע הכא דרבי יהודה סבר ד"הלבונה" — כולה לבונה משמע. והכי נמי איתא ליה בפרק קמא דבכורות (ג, א): "בכור" — כוליה בבור משמע, כתב רחמנא "כל" דאפילו כל שהוא. ותימה: דבפרק "בסוי הדם" (חולין פח, א) שמעינן ליה לרבי יהודה: "דמו" — מקצת דמו משמע! ושמא משום דכתיב "דמו" בו"י דריש, ד"דם" כל דם משמע — כתב רחמנא "דמו" דאפילו מקצת דמו. ולפי סברא זו לא יתכן מה שפוסק רבינו תם ברבי יהודה דאמר: אם יש שם דם שלא הוא — פטור מלכסות, דהא אמר בבכורות (ג, ב): לית דחש לה להא דרבי יהודה דאמר: שותפות גוי חייבת בבכורה! ושמא יש לחלק בין דם לבכור. וכמו כן צריך לחלק דלא תקשי הכא דבכורות אהא דאמר פרק "אלמנה ניזונין" (כתובות צז, ב): לית דחש לה להא דרבי שמעון דאמר: מקצת כסף בכסל כסף, ובשמעתין משמע דאית ליה לרבי שמעון "הלבונה" — כולה לבונה. והא דדריש רבי יהודה הכא כולה לבונה, וכן לקמן בפרק "כל המנחות באות מצה" (נו, ב) דריש "כל מום", ובריש "אלו עוברין" (פסחים מג, א) לא דריש "כל", לקמן אפרש בפרק "כל המנחות באות מצה" (נו, ב) בעורת השם.

ורבי שמעון את לא דריש — פירוש: לא דריש להא דרשא, אבל דלא דריש כלל לא קאמר, דשמעינן דדריש "את" בפרק קמא דבכורות (ו, ב) גבי "את הגמל", דדריש ליה לאסור את חלבו, ולקמן בפרק "כל המנחות באות מצה" (ס, ב) דדריש רבי שמעון "את המנחה" לרבות שאר מנחות להגשה. ומשום הכי לא מייתי הכא דהיא דשמעון דאמר: כדמייתי לה התם בבכורות על רבנן, וכן יש לתרץ מרבי יהודה דדריש הכא "את", ובפרק שני דסוטה (יז, א) דריש רבי יהודה צוואות וקבלות מ"האלות" ברבי מאיר, ואליבא דרבי מאיר מסיק התם ד"את" לא דריש, ועל כרחך כמו כן יאמר לרבי יהודה. אלא ודאי לא דריש לההיא דרשא קאמר. ומיהו יש לומר, דרבי יהודה "את" לא דריש, "ואת" דריש, והכא כתב "ואת כל הלבונה". ועוד קשה, דרבי יוסי הגלילי דריש בפרק "שור שנגח ארבעה ודחמשה" (בבא קמא) מב, א): נקי מדמי ולדות, אלמא דריש הנאת עורו מ"את בשרו" ב) משמע דהתם. ובפרק "בדמה המקשה" (חולין ע, ב) משמע דלא דריש "את" בגמרא בדמה שמת עוברה בר', דקאמר על מליתיה דרבי יוסי הגלילי: קלוט במעי קלוטה ליטמא, משמע דסבר כרבנן דרבי שמעון, דשרו פרק קמא דבכורות (ו, ב) קלוט (במעי קלוטה), ולא דריש אתין. ומיהו יש לפרש, דפריך בחולין (שם) מקלוט במעי קלוטה שראשו ורובו דומה לאמו, דשרי לבולי עלמא.

בגון שהפריש לה שני קמצים — ואם תאמר: דהיאך קדשי? אי בבת אחת — האמרינן בפרק "התודה" (לקמן עח, ב): תודה ששחטה על שמונים חלות לא קדשו לרבי יוחנן, ואי בזה אחר זה — האמרינן בקדושין בפרק שני (נ, ב) דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. והכא כיון דליתיה בבת אחת — כל שכן בזה אחר זה! ויש לומר, כגון דאמר: יקדש קומץ אחד מתוך שני קמצים, כדאמר בפרק "התודה" (שם): הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדישי. **כגון** שהפריש לה שני קמצין — בלשון אחד פירש בקונטרס: דההיא דקתני פסולה — שהפריש לה שני קמצין. ואי אפשר לומר כן, דלעיל משמע דבהפריש לה שני לוגין יש לי להבשיר יותר, הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה, והוא הדין הכא שיש להבשיר יותר בהפריש לה שני קמצים מבקומץ וחצי. ועוד, דקאמר בסמוך: הפריש שני קמצים ואבד אחד מהן קודם קמיצה – לא הוקבעו, פירוש: וכשרה. אבד לאחר קמיצה – הוקבעו, והויא יתירה

והתניא הקומץ את הלבונה כו' – במדומה לי דאיירי בה רבי שמעון בר' קפריך מינה לרבי שמעון. **לבונה הבאה עם המנחה** – אם חסרה בשעת הקטרה כשרה לרבי שמעון, כדליקמ' (סמוכה בסוגיה זו) מ"כל הלבונה אשר על המנחה". והאי דקתני: חסר כל שהו פסול – בלבונה הבאה בפני עצמה, כגון האומר "הרי עלי לבונה" יביא מלא קומץ לבונה על המזבח, בפרק "האומר הרי עלי עשרון" (מנחות קו, ב), דהתם ודאי חסר פסול, דלא כתיב ביה "ואת כל הלבונה" דלפינן מינה לקמן: "כל" – אפילו כל שהוא. **רבי מאיר** – סתם מתניתין דקתני: חיסר לבונתה פסולה. **קומץ בתחילה** – בשעת קמיצה בעינן שיהיה בכלי מלא קומץ לבונה. ובהא כולהו מודו דמתחילה בעי קומץ, ובדילפינן מגזרה שוה בפרק "האומר הרי עלי עשרון" (שם קו, ב). **וקומץ בסוף** – בשעת הקטרת לבונה, שלא תחסר. **רבי יהודה סבר** – אי הוה כתב "כל" משמע דאפילו קורט אחד, ד"כל" משמע כל שהוא, כמו "אין לשפתחך כל" (מלכים ב ד). **את לרבות קורט אחר** – הרי הוא שנים. **את לא דריש** – ו"כל" משמע ליה כל דהו כרבי יהודה. **בזיכין** – מפרש בפרק "האומר הרי עלי עשרון" (מנחות קו, ב) דבעי חד קומץ בכל בזך ובזך. **פשיטא** – דהא לא כתיב בה "כל" דלישתמע כל שהוא. **כאשר על המנחה דמיא** – לימא נמי דהאי "כל הלבונה אשר על המנחה" קאי נמי אלבונה דבזיכין, ולדרוש בה כל דהו, קא משמע לן. **שהפריש לה שני קמצים** – פסולה, דיותר מדאי ריבה. **קודם קמיצה** – נאבד, לא הוקבעו עם המנחה, וכשרה. **הוקבעו** – והוי ביתר, ופסולה. **היינו הך** – דהא פשיטא לן דסילוק בזיכין כקומץ דמנחה. **שתגיע זמנה** – דקרבן מוספין. **כמאן דפריקה דמיא** – ואם אבד לאחר המוספין אימא הוקבעו כבר ופסלה. קא משמע לן כל שכן. לשון אחר, ולא שמעתי: כגון שהפריש לה שני קמצין – כשרה, דאמרינן: זיל לגביה דהאי חזי ליה, זיל לגביה דהאי חזי ליה. לא הוקבעו – וכשרה, דלא קרינא ביה "פרט לשחסרה" אפילו לרבי מאיר דפסיל בחיסור לבונה. הוקבעו – והוי חיסור לבונתה בשעת הקטרה, ופסול לרבי מאיר. **משנה לאבול שיריה בחוץ** – חוץ לעזרה. **או לחקטיר קומצה בחוץ** – דמחשבה פוסלת בין שחישב לאכילת אדם בין שחישב על אכילת מזבח בגון הקטרה, דכתיב ביה בגי מחשבה (ויקרא ז): "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום תשליש"כו', ואמר בתורת כהנים: יכול כמשמעו, שאם אכל ממנו ביום שלישי יהא נפגל? תלמוד לומר "המקריב אותו" – בשעת הקרבה נפגל ואינו נפגל בשלישי. אלמא במחשבה מיירי, שחישב לאכול ממנו בשלישי. וכתיב "אם האכל יאכל" – בשתי אכילות הכתוב מדבר, באכילת אדם ואכילת מזבח. **פסול** – דמחשבת חוץ למקומו פוסלת, דאמר בתורת כהנים: יכול לא תפסל מחשבה חוץ למקומו? כשבוא אומר בפרשת "קדושים תהיו": "אם האכל יאכל ביום השלישי", אם אינו ענין לחוץ לזמנו, דהא כתביה ב"צו את אהרן": "האוכלת ממנו ענוה תשא" – תנהו ענין לחוץ למקומו, חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו כרת. ואי קשיא, הא כתב גבי חוץ למקומו ב"קדושים תהיו": "ואוכליו עונו ישא ונכרתה" וגו'? ההוא מוקמינן לה בכריתות בפרק קמא (ה, א) לכרת דנותר, בגזירה שוה ד"קודש" "קודש". ואי קשיא: אמאי לא תנא נמי בזית מלבונתה? הריץ: דקי סתמא כרבנן דאמרי לעיל דלבונה בשרה בקורט אחד, הלכך לא תנא בזית. **למחר** – דהיינו חוץ לזמנו, דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה. ואיתקש לחטאת ואשם, ובחטאת ואשם אמר בתורת כהנים גבי תודה: מנין לרבות חטאת ואשם דיאכל ביום קרבנו? תלמוד לומר "זבח", ו"בשר זבח תודת שלמיו" וגו' (ויקרא ז).

פיגול

פיגול

רש"י

פיגול וחייבים עליו כרת – האוכל משירי מנחה, דכתיב בחרון לזמנו (ויקרא ז); "עונה תשא", וכתיב בנותר: "ואוכליו עונו ישא" (שם יט), מה להלן כתיב: "ונברתה" – אף כאן האוכלו בברת. והך גזרה שוה בפרק קמא דכריתות (ה, א). **כל הקומץ או נותן** – קומץ, או מוליך או מקטיר, על מנת לאכול דבר שדרכו לאכול – כגון שיריים, או להקטיר דבר שדרכו להקטיר – כגון קומץ חוץ לזמנו בו'. אבל אם חישב להקטיר שירים למחר או לאכול קומץ למחר – כשר, דבטלה דעתו אצל כל אדם. בארבע עבודות הללו מפגלין במנחה, דגמרינן מזבחים בהקישא כדאמר בריש פירקין (מנחות ב, ב) דאיתקש מנחה לחטאת, (ומה היא) (ומהדהיא) היקישא גמרינן מחשבה דפוסלת במנחה, ומינה: מה זבח נפגל בארבע עבודות, שחיטה וקבלה והולכה וזריקה, כדאמרינן בתורת כהנים – אף מנחה בארבע עבודות, קמיצה כנגד שחיטה, קבלה כנגד מתן כלי, והולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקה. **ובלבד שיהא קרב המתיר כמצותו** – כאילו היה כשר, שלא יהא שום פסול אלא הפיגול. אבל אם יש שם פסול אחר – תו לא פגיל, ואין בו כרת, כדאמר בפרק שני (מנחות טז, ב): "ירצה" כתיב כפרק, וכתיב בכשר "ירצה", כהרצאת כשר – כך הרצאת פיגול, שלא יהא בו שום פסול אחר. **בשתיקה** – שלא חישב. **או שקומץ ונתן בכלי והוליך והקטיר** – כל אלה חוץ לזמנו, דהוי שקרב המתיר כמצותו, דלא היה בו שום פסול אחר. **או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר כל אלה חוץ למקומו** – כלומר, "אר" קרני, אם עשה אחת מאלה על מנת לאכול שיריים חוץ למקומו, וכל השלש חוץ לזמנו – לא קרב הקומץ כמצותו. **מנחת חוטא וקנאות** – יש בהן עוד פסול אחר המוציאן מידי פיגול, כגון שלא לשמן, דאמרינן בריש פירקין (מנחות ה, א) דפסולה, אם קומצו שלא לשמן – לא קרב המתיר כמצותו, ואין בשירים כרת. **כזית בחוץ וכזית למחר** – חישב באחת העבודות שתי מחשבות, חוץ לזמנו וחוץ למקומו. ועד השתא איירי בשתי עבודות, שחישב באחת חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו, והשתא מיירי שחישב בשתיהן בעבודה אחת. ולרבי יהודה הוא דאיצטריך, דלא תימא שחישב שתיהן בשתי עבודות הוא דפליג רבי יהודה, דבתר קמייתא אזלינן, אבל (בההיא) [בהדא] עבודה מודה, קא משמע לן. דמי מפרש בזבחים בפרק שני (ל, א). **כזית למחר כזית בחוץ** – אף על פי שחישב תחילה חוץ לזמנו – הוציאתו שניה מידי כרת. רבי יהודה פליג אתנא קמא בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות. **גמרא** מהו דתתני להו הקטרה **לסיקבעינהו בפיגול** – בגון אם הקטיר הקומץ על מנת לאכול הני שירים חוץ לזמנו – מקבעי בפיגול בהך הקטרה בהכהדקה מעליא, הואיל וברשות מקטיר. או דלמא, כיון דאין שיריים נאכלים – הוה ליה כמחשב לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול, כדאמר לקמן (מנחות יז, א)

דלא מהניא מחשבתו? **אי נמי לאפוקינהו ממעילה** – אם הקטירו בדרכו בשתיקה, מי אמרינן: כיון דניתן רשות להקטירו – הויא הקטרה מעליא, ומפקא לשירים מידי מעילה בהקטרה מעלייתא, דאמר במסכת מעילה בפרק "חטאת העוף" (ט, א): המנחות מועלין בהן משהוקדשו, קרב הקומץ – חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא, ואין מעילה בשיריים כו', דהוה ליה שעת היותר לכהנים, וכל שיש לו שעת היותר לכהנים אין בו מעילה, בפרק קמא דמעילה. או דלמא, כיון דסוף סוף אין שיריים נאכלין – הוו להו דבר שאין לו היתר לכהנים, ולא נפקי ממעילה? **אפילו רבי עקיבא** – דאמר בפרק קמא דמעילה (ז, א): זריקה מועלת ליצאת חוץ לקלעים, למיהוי כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות, רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, דזריקתו הוציאתו מידי מעילה. אף על פי שאינה מתרת באכילה, אף על פי כן מועלת לו להוציאו מידי מעילה. **מחמת דבר אחר** – אויר ירושלים פוסלו, שיצא מן הקלעים. **לא מהניא ליה הקטרה** – ולא נפקא ממעילה. רבי אליעזר סבירא ליה דפסול יוצא חמור מחסרון. **מנא אמינא לה** – דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה. **ותני רבי חייא** – למתניתין, ולא תני "או כזית" לא בקומץ ולא בשירים. **מאי מעמא לא תני או כזית** – משירים למחר. **לאו** – משום דמאן דקתני "או כזית" משמע ליה דבי הדר תני: הנותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר כו' או להקטיר קומצה או כזית מקומצה למחר. **כגון שחסרו שירים** – ועמדו על כזית, ואמר "הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר על מנת לאכול בזית של שירים למחר". ואף על גב דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו, דאם כן הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול, אפילו הכי מחשבת מתן כלי והילוך והקטרה, הואיל ואפילו חסרו מותר להקטיר הקומץ – מוקי לה בשבכר חסרו לאחר קמיצה, אפילו הכי הן פיגול. והאי דלא תני ליה רבי חייא, לאו [משום] דלא סבירא ליה [הכי], דלא פליג עליה דרבי, דסתמא דמתניתין רבי היא, אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בבהאי גוונא. דבמתן כלי בהילוך ובהקטרה לא מתני ליה "או

תוספות

יתירה ופסולה. והשתא, כיון דבלא אבד פסולה — אמאי נקט אבד? על כן נראה דבלא אבד כשרה, דתרוייהו חזו לה, ואבד לאחר קמיצה. **וחכמים** אומרים אחד זה ואחד זה פסול ואין בו כרת — ואם תאמר: דהיינו תנא קמא! ויש לומר: דאתא למסתם בוותתיה, דהי דאי גוונא משני בפרק "המפלת" (נדה ל, ב). **הני** מילי יוצא דאיתיה בעיניה בו' — הוה מצי למימר: הני מילי יוצא מקצתו, אבל יוצא בולו לא, דדאמרינן בפרק קמא דמעילה (ה, ב), והכא ביצא בולו דמי, כיון דאסורין באכילה. ומיהו פלוגתא היא התם. ואם תאמר: למאן דאמר יצא בולו לא, הא דתניא פרק "כל שעה" (פסחים לד, ב); נטמא בשר או נפסל או שיצא חוץ לקלעים, רבי אליעזר אומר: זורק, פירוש: דיש דם אף על פי שאין בשר. רבי יהושע אומר: לא יזרוק, פירוש: דאם אין בשר אין דם. ומודה רבי יהושע דאם זרק הורצה — על כרחך ביצא בולו, דאי נשתייר בה — זורק לכתחילה. ומדקאמר: אם זרק הורצה, שמע מינה דזריקה מועלת ליצא בולו! ושמא דרבי יהושע עדיפא מדרבי עקיבא. אי נמי, לענין הרצאתו שאני לרבי יהושע בין לכתחילה בין לדיעבד אפילו ביצא בולו, כדאמר בפרק "ביצד צולין" (שם עז, ב). אבל לעולם לא מיקבע בפיגול ולא נפיק מידי מעילה היכא דיצא בולו, מידי דהוה אחסרון לרב הונא. **ותני** רבי חייא בו' — ולא תני "או כזית". רבי חייא תני בברייתא דידיה בשיטת משנתינו, אלא דלא תני "או כזית". והכי תני: הקומץ את המנחה לאכול שיריה הנו' בו' הכלל כל הקומץ ונותן בכלי והמוליך והמקטיר בו'. ועל כרחין, הא דמשמע ליה לרבי חייא "או כזית" מיירי בשחסרו שיריים ועמדו על כך — לאו דהיינו "או כזית" משירים דרישא, בדפירש בקונטרס, דאם כן הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה בקומץ, ותו לא מיקבע בפיגול. אלא משום די"ח הכללי" דסיפא קאי אכל מה דתנא ברישא, ובריישא תנא "או כזית", אם כן נותן בכלי ומוליך ומקטיר — עליה נמי קאי. ובכזית משירים מיתוקם שפיר בשחסרו שיריים, דהא מקטיר קומץ עליהן. אבל כזית מקטיר קומצה — לא מיתוקם שחסר קומץ ועמד על כזית, דאי חסר קומץ בשעת מחשבה — כבר נפסלה המנחה ותו לא מיפגלא. ומשמע ליה לרבי חייא דמאי דמיתוקם "כזית משיריה" מיירי בחסר ועמד על בזית, משום

[פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַקּוֹמֵץ, [אוֹ] נוֹתֵן בְּכֶלִי, הַמּוֹלִיךְ, הַמַּקְטִיר, לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר, חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וּבִלְבַד שֶׁיְּקַרֵּיב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. כֵּיצַד קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ? קָמַץ בְּשִׁתֵּיקָה, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִזְמַנּוֹ; אוֹ שֶׁקָּמַץ חוּץ לִזְמַנּוֹ, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר בִּשְׁתִיקָה; אוֹ שֶׁקָּמַץ וְנָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִזְמַנּוֹ - זֶהוּ שֶׁקָּרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. כֵּיצַד לֹא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ? קָמַץ חוּץ לִמְקוֹמוֹ, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִזְמַנּוֹ; אוֹ שֶׁקָּמַץ חוּץ לִזְמַנּוֹ, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִמְקוֹמוֹ; אוֹ שֶׁקָּמַץ נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִמְקוֹמוֹ - זֶהוּ שֶׁלֹּא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. מִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת שֶׁקָּמְצָן שֶׁלֹּא לְשֵׁמָן, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר חוּץ לִזְמַנּוֹ; אוֹ שֶׁקָּמַץ חוּץ לִזְמַנּוֹ, נָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר שֶׁלֹּא לְשֵׁמָן; אוֹ שֶׁקָּמַץ וְנָתַן בַּכֶּלִי וְהוֹלִיךְ וְהִקְטִיר שֶׁלֹּא לְשֵׁמָן - זֶהוּ שֶׁלֹּא קָרַב הַמַּתִּיר כְּמִצְוָתוֹ. לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בְּחוּץ כַּזַּיִת לְמָחָר, כַּזַּיִת לְמָחָר כַּזַּיִת בְּחוּץ, כַּחֲצִי זַיִת בְּחוּץ כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר, כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר כַּחֲצִי זַיִת בְּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה הַכְּלָל: אִם מַחֲשֶׁבֶת הַזְּמַן קָדְמָה לְמַחֲשֶׁבֶת הַמָּקוֹם - פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, אִם מַחֲשֶׁבֶת הַמָּקוֹם קָדְמָה לְמַחֲשֶׁבֶת הַזְּמַן - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. וְחַכָּמִים אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. **גמרא** אִיבַּעְיָא לְהוּ: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שִׁירַיִם שֶׁחָסְרוּ בֵּין קְמִיצָה לְהַקְטָרָה - מַקְטִיר קוֹמֶץ עֲלֵיהֶן, וְקַיְּימָא לָן דְּאוֹתָן שִׁירַיִם אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה, מַהוּ דְּתִיתְנֵי לְהוּ הַקְטָרָה לְמִיקְבְּעִינְהוּ בְּפִיגּוּל וְלִפְקְעִינְהוּ מִידֵּי מְעִילָה? אָמַר רַב הוּנָא, אֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא - הָנֵי מִילֵּי יוֹצֵא, דְּאִיתֵיהּ בְּעִינֵיהּ וּפְסוּל מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר הוּא, אֲבָל חִסָּרוֹן, דִּפְסוּלָא דְּגוּפֵיהּ הוּא - לָא מְהַנֵּי לֵיהּ הַקְטָרָה. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אַדְּרַבָּה, אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר: אֵין זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא - הָנֵי מִילֵּי יוֹצֵא, דְּלֵיתֵיהּ בְּפָנִים, אֲבָל חִסָּרוֹן דְּאִיתֵיהּ בְּפָנִים - מְהַנְּיָא לֵיהּ הַקְטָרָה. אָמַר רָבָא: מְנָא אֲמִינָא לַהּ? דְּתַנְיָא: הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֶאֱכוֹל שְׁיָרֶיהָ בְּחוּץ אוֹ כַּזַּיִת מִשְּׁיָרֶיהָ בְּחוּץ, וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, וְלָא תָּנֵי "אוֹ כַּזַּיִת"; מַאי טַעְמָא לָא תָּנֵי "אוֹ כַּזַּיִת", לָאו כְּגוֹן שֶׁחָסְרוּ שִׁירַיִם וְקָמְוּ לְהוּ אַכַּזַּיִת? וְכֵיוָן דִּכְמַתַּן כְּלִי בְּהִילּוּךְ וּבְהַקְטָרָה לָא מְתַנֵּי לֵיהּ "אוֹ

דלא מהניא מחשבתו? **אי נמי לאפוקינהו ממעילה** – אם הקטירו בדרכו בשתיקה, מי אמרינן: כיון דניתן רשות להקטירו – הויא הקטרה מעליא, ומפקא לשירים מידי מעילה בהקטרה מעלייתא, דאמר במסכת מעילה בפרק "חטאת העוף" (ט, א): המנחות מועלין בהן משהוקדשו, קרב הקומץ – חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא, ואין מעילה בשיריים כו', דהוה ליה שעת היותר לכהנים, וכל שיש לו שעת היותר לכהנים אין בו מעילה, בפרק קמא דמעילה. או דלמא, כיון דסוף סוף אין שיריים נאכלין – הוו להו דבר שאין לו היתר לכהנים, ולא נפקי ממעילה? **אפילו רבי עקיבא** – דאמר בפרק קמא דמעילה (ז, א): זריקה מועלת ליצאת חוץ לקלעים, למיהוי כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות, רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, דזריקתו הוציאתו מידי מעילה. אף על פי שאינה מתרת באכילה, אף על פי כן מועלת לו להוציאו מידי מעילה. **מחמת דבר אחר** – אויר ירושלים פוסלו, שיצא מן הקלעים. **לא מהניא ליה הקטרה** – ולא נפקא ממעילה. רבי אליעזר סבירא ליה דפסול יוצא חמור מחסרון. **מנא אמינא לה** – דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה. **ותני רבי חייא** – למתניתין, ולא תני "או כזית" לא בקומץ ולא בשירים. **מאי טעמא לא תני או כזית** – משירים למחר. **לאו** – משום דמאן דקתני "או כזית" משמע ליה דבי הדר תני: הנותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר כו' או להקטיר קומצה או כזית מקומצה למחר. **כגון שחסרו שירים** – ועמדו על כזית, ואמר "הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר על מנת לאכול בזית של שירים למחר". ואף על גב דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו, דאם כן הוה ליה מנחה שחסרה קודם קמיצה, ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול, אפילו הכי מחשבת מתן כלי והילוך והקטרה, הואיל ואפילו חסרו מותר להקטיר הקומץ – מוקי לה בשבכר חסרו לאחר קמיצה, אפילו הכי הן פיגול. והאי דלא תני ליה רבי חייא, לאו [משום] דלא סבירא ליה [הכי], דלא פליג עליה דרבי, דסתמא דמתניתין רבי היא, אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בבהאי גוונא. דבמתן כלי בהילוך ובהקטרה לא מתני ליה "או

משום הכי לא תני רבי חייא "או כזית" ברישא, משום דבסיפא במתן כלי והילוך והקטרה לא מיתני ליה "או כזית בקומצה או כזית בשבירה", פירוש: אפילו בשירים לא מיתני ליה "או כזית", משום דלא מיתני אקומץ — לא תני ליה "כזית" ברישא. ומה שכתוב בספרים "בשירים נמי" לא גרס "נמי". אבל תנא דמתניתין לא חייש, ותני ליה ברישא אף על גב דבסיפא לא הוי בשירה. **הוא** שאם נפרסה אחת כו' — פירש בקונטרס: בלחם הפנים, דכתיב "כי קדש קדשים הוא לו". ונראה דעל ברחך בשנפרסה משפירקה איירי, או משראויה לפרק. דאי עד שלא פירקה, מאי קשיא ליה לרבא מהכא? הא כי אמר רבא דמתניא ביה הקטרה דני מילי בשחסרו בין קמיצה להקטרה, והכא הוה ליה למנתה שחסרה קודם קמיצה, דפסולה היא ואין מקטיר עליה את הקומץ, כדאמר לעיל (ח, א): עד שלא פירקה נפרס לחמה — הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין! ועוד, דדייק מינה: הא יצאת או נטמאת, והיינו לאחר שפירקה, ודומיא דהכי מיירי נפרסה אחת מחלותיה לאחר שפירקה, דמקטיר עליו את הבזיכין בדאמרינן לעיל. ותימה: היכי דייק מהכא דלא מהניא הקטרה למיקבעה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה? ודחוק לומר דמדקתני לשון "פסולות" דייק, דהוה ליה למימר "אין נאכלות". ועוד, אם כן לידוק נמי מההיא דלעיל דקתני: הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין! ושמא הכא איכא לדחויי, דהא מני — רבי אליעזר היא דאמר אין זריקה מועלת ליוצא. אבל מהך דייק ואפילו לרבי עקיבא. ואם תאמר: למה לי למידק רבי עקיבא היא, משום דמשמע: הא יצאת הנך דאיכא גוואי בשרה? הוה ליה למידק: הא יצאת אין שום פסול עליהם, ומהניא להו הקטרה לפיגול ומעילה, אלמא רבי עקיבא היא. וכי האי גוונא הוי מצי למידק מההיא דלעיל דרבי עקיבא היא! ושמא לא משמע לה דמחשב לה יצאת אחת מלשון "פסולות" כמו אהא דקתני "בולן" כו'. ועוד נראה לפרש, דייק הבל מדדרש ליה קרא מדכתיב "הוא", שמע מינה לא מהניא להו הקטרה כלל. אי נמי, דייק מדאחמיר בולי האי, דכי נפרסה האחת בולן פסולות, שמע מינה דלא מהניא ליה הקטרה לפיגול ומעילה.

שאם נפרסה אחת מחלותיה בולן פסולות — למאי דמסיק דאתיא כרבי אליעזר, אבל לרבי עקיבא האחרות בולן בשרות, יש לתמוה: דמאן דליף מילתא ממילתא, עשר חלות שבמנחה של מחבת או של מרחשת, בשחסרה אחת אמאי בולן פסולות, כדדרשינן לעיל (ט, ב): פרט למנחה שחסרה? נילף מהכא דבשרות! ושמא התם חשיבי כולהו טפי כחלה אחת.

אלא אימא הא לאבול ולאבול דבר שדרכו לאבול — מכאן ואילך כתובה בספרים בשיבוש, וצריך להגיה כאן כמו שהיא כתובה בסוף פרק שני דזבחים (לא, ב).

הדרן עלך כל המנחות

דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל, אֶלָּא אֵימָא: הָא לֶאֱכוֹל וְלֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל. - מַשְׁמַע לָן? הָא בְּהַדְיָא קָתָנֵי לַהּ: לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בַּחוּץ וְכַזַּיִת לְמָחָר, כַּזַּיִת לְמָחָר וּכְזַיִת בַּחוּץ, כַּחֲצִי זַיִת בַּחוּץ וְכַחֲצִי זַיִת לְמָחָר, כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר וְכַחֲצִי זַיִת בַּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת; הא

"אוֹ כַּזַּיִת" אַשְׁרָרִים - בְּקִמְיָצָה נַמִי לֶאֱכוֹל שְׁרִירִים לָא תָּנֵי "אוֹ כַּזַּיִת"; וְקָתָנֵי סֵיפָא: פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, אֲלֶמָּא מְהַנְּיָא לְהוּ הַקְטָרָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לָא, הָא מַנִּי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּתַנְּיָא: הַקּוֹמֵץ, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַקְטֹרֶת, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת מָשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים, שֶׁהִקְרִיב מֵאַחַת מֵהֶן כַּזַּיִת בַּחוּץ - חַיָּב, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שֶׁיַּקְרִיב אֶת כּוּלּוֹ; כֵּיצַד? דְּבָר הַקְּטֹרֶת קְמִיצָה לָא מַתְּנֵי לֵיהּ "אוֹ כַּזַּיִת מִקּוֹמְצָה בַּחוּץ" - בְּשִׁירִים נַמִי לָא מַתְּנֵי לֵיהּ "אוֹ כַּזַּיִת". - אִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ", "לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ וּלְבוֹנָתָהּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! דִּתְנַן: הַקּוֹמֵץ וְהַלְּבוֹנָה שֶׁהִקְרִיב אֶת אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ - חַיָּב, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שֶׁיַּקְרִיב אֶת שְׁנֵיהֶם! - לָא נִצְרְכָא אֶלָּא לְקוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא. - וְאִיכְּפֵל תַּנָּא לְאַשְׁמוּעִינָן קוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא? - אִין. וְכֵן כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: קוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא הוּא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא. הָדַר אֲמַר רָבָא: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי, דְּתַנְיָא: "קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא", שֶׁאִם נִפְרְסָה אַחַת מֵהֶן - חֲלוֹתֶיהָ כּוּלָּן פְּסוּלוֹת; הָא יָצְאַת - הָנֵי דְּאִיכָּא גַּוּאֵי כְּשֵׁרוֹת. מַאן שְׁמַעְתָּ לֵיהּ דְּאָמַר: זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא? רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, וְקָאָמַר: נִפְרְסָה - לָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי קָתָנֵי "הָא יָצְאַת"? דִּלְמָא, הָא נִטְמְאַת - הָנָךְ כְּשֵׁרוֹת, מַאי טַעְמָא? דְּמִרְוָצָה צִיץ, אֲבָל יָצְאַת - לָא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר: אֵין זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא; וּבְרֵישׁ הוּא דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִיתְנֵי נַמִי יָצְאַת, וְהַאי דְּקָתָנֵי נִפְרְסָה - הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דַּאֲפִילּוּ נִפְרְסָה, דְּאִיתֵיהּ בִּפְנִים - לָא מְהַנְּיָא לֵיהּ הַקְטָרָה. אֲבָל לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא, אֲפִילּוּ חִפְּרוֹן נַמִי מְהַנְּיָא לֵיהּ הַקְטָרָה.

מִשְׁנָה לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת וּלְהַקְטִיר כַּחֲצִי זַיִת - כָּשֵׁר, שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין. **גְּמָרָא** טַעְמָא דְּלֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר, הָא לֶאֱכוֹל וְלֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל - מִצְטָרֵף. וְהָקָתָנֵי רֵישָׁא: לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל; דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל - אִין, שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל - לָא! מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: הָא מַנִּי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר: מְחַשְּׁבִין מֵאֲכִילַת אָדָם לְמַזְּבֵּחַ וּמֵאֲכִילַת מִזְּבֵּחַ לְאָדָם, דִּתְנַן: הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר - כָּשֵׁר, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, לָא תֵּימָא: הָא לֶאֱכוֹל וְלֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל. - וּמַאי קָא מַשְׁמַע לָן? הָא בְּהַדְיָא קָתָנֵי לַהּ: לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת בַּחוּץ וְכַזַּיִת לְמָחָר, כַּזַּיִת לְמָחָר וּכְזַיִת בַּחוּץ, כַּחֲצִי זַיִת בַּחוּץ וְכַחֲצִי זַיִת לְמָחָר, כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר וְכַחֲצִי זַיִת בַּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת;

"אוֹ כַּזַּיִת" אַשְׁרָרִים - בְּקִמְיָצָה נַמִי לֶאֱכוֹל שְׁרִירִים לָא תָּנֵי "אוֹ כַּזַּיִת"; וְקָתָנֵי סֵיפָא: פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, אֲלֶמָּא מְהַנְּיָא לְהוּ הַקְטָרָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לָא, הָא מַנִּי? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּתַנְּיָא: הַקּוֹמֵץ, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַקְטֹרֶת, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת מָשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים, שֶׁהִקְרִיב מֵאַחַת מֵהֶן כַּזַּיִת בַּחוּץ - חַיָּב, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שֶׁיַּקְרִיב אֶת כּוּלּוֹ; כֵּיצַד? דְּבָר הַקְּטֹרֶת קְמִיצָה לָא מַתְּנֵי לֵיהּ "אוֹ כַּזַּיִת מִקּוֹמְצָה בַּחוּץ" - בְּשִׁירִים נַמִי לָא מַתְּנֵי לֵיהּ "אוֹ כַּזַּיִת". - אִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ", "לְהַקְטִיר קוֹמְצָהּ וּלְבוֹנָתָהּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ! דִּתְנַן: הַקּוֹמֵץ וְהַלְּבוֹנָה שֶׁהִקְרִיב אֶת אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ - חַיָּב, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר עַד שֶׁיַּקְרִיב אֶת שְׁנֵיהֶם! - לָא נִצְרְכָא אֶלָּא לְקוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא. - וְאִיכְּפֵל תַּנָּא לְאַשְׁמוּעִינָן קוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא? - אִין. וְכֵן כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אֲמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: קוֹמֵץ דְּמִנְחַת חוֹטֵא הוּא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא. הָדַר אֲמַר רָבָא: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי, דְּתַנְיָא: "קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא", שֶׁאִם נִפְרְסָה אַחַת מֵהֶן - חֲלוֹתֶיהָ כּוּלָּן פְּסוּלוֹת; הָא יָצְאַת - הָנֵי דְּאִיכָּא גַּוּאֵי כְּשֵׁרוֹת. מַאן שְׁמַעְתָּ לֵיהּ דְּאָמַר: זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא? רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, וְקָאָמַר: נִפְרְסָה - לָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי קָתָנֵי "הָא יָצְאַת"? דִּלְמָא, הָא נִטְמְאַת - הָנָךְ כְּשֵׁרוֹת, מַאי טַעְמָא? דְּמִרְוָצָה צִיץ, אֲבָל יָצְאַת - לָא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, דְּאָמַר: אֵין זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא; וּבְרֵישׁ הוּא דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִיתְנֵי נַמִי יָצְאַת, וְהַאי דְּקָתָנֵי נִפְרְסָה - הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דַּאֲפִילּוּ נִפְרְסָה, דְּאִיתֵיהּ בִּפְנִים - לָא מְהַנְּיָא לֵיהּ הַקְטָרָה. אֲבָל לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: זְרִיקָה מוֹעֶלֶת לְיוֹצֵא, אֲפִילּוּ חִפְּרוֹן נַמִי מְהַנְּיָא לֵיהּ הַקְטָרָה.

מִשְׁנָה לֶאֱכוֹל כַּחֲצִי זַיִת וּלְהַקְטִיר כַּחֲצִי זַיִת - כָּשֵׁר, שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין. **גְּמָרָא** הָא לֶאֱכוֹל - חֲצִי זַיִת שִׁירִים, לֶאֱכוֹל חֲצִי זַיִת קוֹמֵץ, דְּהַיְינוּ דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל - מִצְטָרֵף לְפִסּוּל. שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל - לֹא הוּא מַחְשֶׁבֶת אִם חִישֵׁב לֶאֱכוֹלוֹ וּלְהַקְטִיר דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל. **מַאן תַּנָּא** - לְהַר (רש"א) (נוסח אחר: סיפא) דְּמַתְנִיתִין, דְּדַיְיקִינָן מִינָּהּ דְּאִם חִישֵׁב לֶאֱכוֹל קוֹמֵץ לְמָחָר הוּא מַחְשֶׁבֶת? **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא דְּאָמַר מְחַשְּׁבִין מֵאֲכִילַת אָדָם לְמִזְבֵּחַ** - שֶׁאִם חִישֵׁב לְהַקְטִיר שִׁירַיִם לְמָחָר הוּי מַחְשֶׁבֶת. **וּמֵאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לְאָדָם** - שֶׁאִם חִישֵׁב עַל מְנַת לֶאֱכוֹל קוֹמֵץ לְמָחָר. **שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַקְטִיר** - שִׁירִים. **פָּסוּל** - וְאֵין חַיָּבִים עָלָיו כָּרֵת. וּטְעָמָא מִפְּרָשׁ בְּרֵישׁ פֶּרֶק שְׁלִישִׁי. **אֶלָּא אֵימָא הָא לֶאֱכוֹל וְלֶאֱכוֹל דָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לֶאֱכוֹל** - בְּגַן כַּחֲצִי זַיִת בַּחוּץ כַּחֲצִי זַיִת לְמָחָר - מִצְטָרְפִין לְפִסּוּל. **הָא בְּהַדְיָא קָתָנֵי לַהּ כו'** - וְהַךְ סֵיפָא דְּקָתָנֵי: שֶׁאֵין אֲכִילָה וְהַקְטָרָה מִצְטָרְפִין,

למה לי אי למידק מינה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול – כגון לאכול חצי זית שירים ולאכול חצי זית קומץ דמצטרפין. **הא מיישא שמעת מינה** – דלא מצטרפין, דקתני רישא: דבר שדרכו לאכול – אין, שאין דרכו לאכול – לא. **אי לאכול ולהקטיר** – כלומר, דהיא גופיה אתא לאשמועינן, דאין אבילה והקטרה מצטרפין. **הא מדיוקא דרישא שמעת מינה** – מדדייקינן מרישא: דבר שאין דרכו לאכול, אם חישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ למחר לא הויא מחשבה – כל שכן דלאכול חצי זית שירים ולהקטיר חצי זית קומץ דאין מצטרפין. **דהשתא ומה אכילות לא מצטרפות** – הואיל וחדא חצי אכילה הויא בקומץ, אכילה והקטרה מיבעיא דאין מצטרפין? **איצטריך** – לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין. **דסלקא דעתך אמינא התם** – היכא דחישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ לא מצטרפין, משום דלאו בני אורחיה חישב בקומץ. אבל לאכול ולהקטיר, דבשריים כי אורחיה חישב – אימא לצטרף, קא משמע לן.

הדרן עלך כל המנחות

(שייך לדף יב, א) **וקימא לן דאותן שירים אסורין באכילה** – ואי הוו מותרים – הוי קומץ מפגל. ואי הוו פסולים לגמרי, כגון דנטמאו או חישב עליהם לאכלן חוץ למקומן – תו לא מצי למידק בעיא בפיגול, דהא לא קרב המותיר כמצותו. אבל היכא דחסרי, מי אמרינן: הואיל ואיתנהו קצת לא חשיב פסול, וכמו שקרב מתיר כמצותו דמי, ויכול לקובעו בפיגול בהקטרת קומץ, שאם חישב בשעת הקטרה לאכול שיריים למחר אית בהו פיגול בשיריים. או דלמא, הואיל ואבודין באכילה הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול. **ולאפקועינהו מידי מעילה** – דאילו קדשי קדשים מועלין בכל הוצח קודם זריקה. אבל משנזרק הדם – אימורים לגבוה והבשר לכהנים, ואין מועלה אלא באימורין שהן חלק המזבח, והבשר אין בו מעילה. וגבי מנחה נמי, קודם הקטרה יש מועלה אפילו בשירים, ולאחר הקטרה אין מועלה בשירים, כדתנן בפרק "חטאת העוף" (מעילה ט, א): המנחות מועלין בהן משהוקדשו, קרב הקומץ וחייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא, ואין מועלים בשירים. וקא מיבעיא לה: מהו דתיהוי הך הקטרה דומה לשאר הקטרות למפקע שירים מידי מעילה? **אפילו לרבי עקיבא דאמר זריקה מועלת** – דתנן (מעילה ו, ב): בשר קדשי קדשים וכו' רבי עקיבא אומר: אין מועלין בו, וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא. דזריקת דם מועלת ליה לקבוע בפיגול ולהוציאתו מידי מעילה, אף על פי שאינה מתירתו באכילה. **מתפת דבר אחר** – שיצאו, דבאימורין גופייהו ליכא שום פסול. **אפילו לרבי אליעזר** – דפליג אדרבי עקיבא. **מנא אמינא לה דתנן הקומץ כו' עד פיגול וחייבים עליו כרת** – דאם חישב באחת מן העבודות להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר, או לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר – פיגול וחייבים עליו כרת. ותני רבי חייא במתניתיה: הקומץ את המנחה לאכול שיריה למחר – פיגול. אבל לאכול כזית משיריה למחר פיגול לא קתני. מאי טעמא לא תני "כזית משיריה", דהא אבתי לא חסרו שירים עד לאחר קמיצה, דאי חסרו קודם קמיצה הויא לה מנחה פסולה ואינה נקמצת כלל, ומאי טעמא לא תני: "או כזית משיריה למחר"? **לאו בגון דאיתרמי מילתא דחסרו שיריים אחר קמיצה** – וקמו להו אבזיתא? וכיון דבמתן כלי ובהילוך והקטרה לא מיתני "או כזית משיריה למחר", דהא כבר חסרו להו, ולא הוי מצי למיתני "הרריני מוליך או מקטיר לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר", דהא שירים וכזית משירים חדא מילתא היא, ולא איתרמי ליה כזית, דהא חסרו להו אדר קמיצה וקמו להו אבזיתא – הלכך בקמיצה נמי לא תני "או כזית". הכי גרסינן: בקמיצה נמי לא תני "או כזית", ולא גרסינן "בשיריה". **הא מני רבי אליעזר היא וכו'** – הכי גרסינן: וכיון דבקומץ לא מתני ליה "או כזית" בשירים נמי לא תני "או כזית". כלומר, כיון דלא מצי למיתני "להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר", דמחשבה דכזית קומץ לאו כלום הוא ולא מפגלין – הלכך בשירים נמי לא תני "או כזית" באחת מכל ארבע העבודות, ולא משום דאיסור שירים, דהא לא מיירי רבי חייא באיסור שירים. והוה ליה למיתנא בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך ובהקטרה "על מנת לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר", אלא משום דלא מיתני ליה בגי קומץ "או כזית מקומצו למחר", הלכך בשירים נמי לא תני "או כזית". **אמר ליה אביי** – הא דלא תני רבי חייא "או כזית" – לאו כדאמרת, כגון דחסרו שירים. אלא שירים איתנהו בעינייהו, והאי דלא קתני כזית רבי חייא בשירים – משום דסבר רבי אליעזר דאמר: עד שיקריב את כולו, הכא נמי בשחישב אבזיתא לא הוי פיגול עד שיהא מחשב אבוליה קומץ. וכיון דבקומץ לא מיתני ליה "או כזית" – בשירים נמי לא תני. ולעולם לא חסרו השירים, ומשום הכי תנא סיפא: פיגול וחייבין עליו כרת – הואיל ולא חסרו השירים, אבל היכא דחסרו אימא לך דלא מהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול. **ורבי אליעזר אומר עד שיקריב את כולו** – דהואיל וכולו כליל – בעינן שיהא הכל קרב. הכא נמי סבר: לא הוי פיגול עד שיהא מחשב להקטיר כל הקומץ, דאי אמר: דרריני קומץ על מנת להקטיר כזית מן הקומץ או על מנת לאכול כזית משיריה למחר – לא הוי פיגול. **אי רבי אליעזר הוא** – דך ברייתא דרבי חייא. אמאי קתני בה: להקטיר קומצה למחר פיגול? **היא** – דכתיב במילואים "אשה הוא", דמשמע שלם. **הנך דאיכא נוותי** – דלא יצאו. והכי נמי הני דלא נטמאו לשירות, דמהניא להו זריקה שבדם הזבח (דמלואים). **מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא** – דהוי כזבח מעלייא לכל עניינים, דמה שנשתייר לפנים כשר לאכול ונהנג בו נמי פיגול, דקתני הכא: הנך דאיכא נוותי בשרות, דזריקה מהניא ליוצא. **וקאמר נפרכה לא** – דהיינו חסרו שירים. אלמא כרב הונא דאמר: כי חסרו שירים אפילו רבי עקיבא מודה דלא מהניא הקטרה, לא לתתיר ולא למיקבע בפיגול, וכל שכן רבי אליעזר. ענין אחר: "הוא" בלתם הפנים כתיב. אבל לרבנן לא אתיא הכי, משום דקאמר: מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא וכו', ובלתם הפנים ליכא זריקת דם. **מי קתני** – בהדיא: הא יצאת – הנך דאיכא נוותי בשרות, למידק דרבי עקיבא היא? **אבל יצאת** – לא אמרינן: הנך דאיכא נוותי בשרות, אלא כולן פסולות, ורבי אליעזר הוא. ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני יצאת ולא נפרס, והא דקתני נפרס וכו'. ולעולם לאו כרב הונא, אלא כדרבא דאמר: הקטרה מהניא נמי לחיסורון, ואליבא דרבי עקיבא לחוד. עד כאן הדקדוק שפירש הרב רבינו שמואל ואביו הרב רבינו מאיר. משנה הקומץ. **רבי יוסי אומר כו'** – טעמא מפרש בגמרא. **מה שינה זה מן הזבח** – ששוחטו על מנת להקטיר אימוריו למחר פיגול? **אינה מן המנחה** – מפרש בגמרא. **גמרא אין מפגלין בחצי מתיר** – שאם חישב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר, הוא דפליג רבי יוסי.

הקומץ את המנחה — לעיל בסוף פרק קמא (יב, א) דייק מדרבי חייא דלא תני "או כזית", דלא מצי למידק מהכא, דהכא לא איצטריך למיתני "או כזית" כיון דתנא בפרק קמא.

קא משמע לן דבהאי מודה — והא דבעי למימר בסמוך דרבי יוסי דלא כרבי מאיר דאמר מפגלין בחצי מתיר — לא דמי, דהכא קומץ המנחה חשיב עבודה שלמה, כיון שאין כיוצא בה בלבונה, כדמוכח בבוליה פירקין לקמן. וכך פירש בקונטרס בסמוך.

משום

הקומץ את המנחה לאכול שיריה או להקטיר קומצה למחר - מודה רבי יוסי בזה שהוא פיגול וחייבין עליו כרת. להקטיר לבונתה למחר - רבי יוסי אומר: פסול ואין בו כרת, וחכמים אומרים: פיגול וחייבין עליו כרת. אמרו לו: מה שינה זה מן הזבח? אמר להן: שהזבח דמו ובשרו ואימוריו אחד, ולבונה אינה מן המנחה. גמרא למה לי למיתנא: מודה רבי יוסי בזו? - משום דקא בעי למיתנא סיפא: להקטיר לבונתה למחר - רבי יוסי אומר: פסול ואין בו כרת; מהו דתימא, טעמא דרבי יוסי משום דקסבר: אין מפגלין בחצי מתיר, ואפילו ריישא נמי, קא

משום הולכה נגעו בה קסבר הולכה שלא ברגל כו' — בסוף פרק קמא דזבחים (יג, ב):
שמעתי שטבילת אצבע מפגלת. וחד טעמא הוא, דמסיק עלה: אף אנן נמי תנינא,
כי הכא, ואפילו הכי לא קאמר עלה: קסבר הולכה שלא ברגל הוא. **לאבול** אחד מן
הסדרים — הוא הדין חלה אחת מן הסדרים, שאותו הסדר פיגול. מדבעי רבי יוחנן בגמרא:
בלחמי תודה מהו? במנחת מאפה תנור מהו?
משמע דמיבעיא ליה משום דהוו שני מינים, אבל
אותו מין פשיטא דנתפגל. והא דקאמרינן בגמרא:
אילו איטמא חד אבר מי איטמא כוליה, אף על גב
דשייך האי טעמא בחלה אחת, שאם נטמאה אחת
לא נטמא כל הסדר, מכל מקום לענין פיגול
נתפגל, הואיל והוקבעו בסדר אחד, וחשיב כחד
לענין פיגול טפי מפיגול ביריך של ימין דלא נתפגל
ירך שמאל. ושמא גם לענין טומאה, אם נטמאה
אחת — נטמא כל הסדר. והא דנקט הכא ובסיפא
אחד מן הסדרים, ולא נקט חלה אחת מאחד מן
הסדרים — משום רבותא דרבי יוסי, ובסיפא —
משום רבותא דחכמים, דאף על פי שחישב על כל
הסדר, אפילו הכי אותו סדר דוקא פיגול וטמא,
והשני אינו פיגול וטהור. **א'** אמרת בשלמא חד
גופא — נראה דהשתא נמי סבירא ליה דהא
דמצטרפין כי ערבינהו, דיינו מטעם דדרשינן
לקמן (יד, ב): הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב
עשאן שני גופין. ומשום הכי פריך: אי אמרת
בשלמא דשתי ירכות חשיבי חד גופא, דאם פיגל
בזו נתפגלה זו — משום הכי מצטרף כמו
בשמערב, דהכתוב עשאן גוף אחד. אלא אי
אמרת דשתי ירכות נמי חשיבי תרי גופי, מה
מועיל מה שעשאן הכתוב גוף אחד? דאפשר נמי
דלמאי דקסבר רב הונא, אם חישב בשתי הירכות
בבזית לא הוי פיגול, אם איתא דחשיבא לאחר
שהובדלו זו מזו. דצריך עיון. ובקונטרס פירש בענין
אחר.

פיגול

קא משמע לן דבהא מודה – דטעמא לאו משום הכי הוא, אלא משום דמפרש לקמן: אין
מתיר מפגל מתיר. **אומר היה רבי יוסי** – כלומר, היינו טעמא דרבי יוסי. **אין מתיר מפגל**
את המתיר – אין עבודת מתיר זה כגון קומץ, מועלת לפגל מתיר האחר הלבונה,
במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ, **וכן אתה אומר בכויכי לבונה** –
שאם הקטיר האחד מבויכי לחם הפנים על מנת
להקטיר האחר למחר – אינה מחשבה לפגל.
מאי וכן – פשיטא דכל היכא דאיכא שני מתירין
פליג רבי יוסי! **לאו מינה דמנחה היא** – דזו סולת
וזו לבונה. **אינה בעיכוב מנחה** – כלומר, לעולם
טעמא משום דאין מתיר מפגל את המתיר. והכי
קאמר להו: הזובח כולו אחד, והדם הוא מתיר
את האימורים, הלכך, כי חישב על האימורים
חוץ לזמנו בשעת עבודת דם – לאו שני מתירין
נינהו. אבל לבונה אינה מעכבת מנחה – אינה
בכלל עכוב שירים, ואין הקומץ מעכב הלבונה
מהקטיר כי היכי דמעכב שיריים, הילכך הויא
לבונה מתיר בפני עצמו, ואמר אין מתיר מפגל
את המתיר. **היכא דלא איקבעו בחד מנא** – כגון
גבי כבשי עצרת, דמודו רבנן בסיפא דמתניתין:
שחט אחד זן הכבשים לאכול מחבירו למחר
שניהם כשרים, דשניהם מתירין את הלחם –
התם ודאי אמר אין מתיר מפגל את המתיר.
ליקוט לבונה – דלאחר הקטרת הקומץ היה
מלקט הלבונה מעל הסלת ומקטירה. **משום**
הולכה נגעו בה – שזה שליקטה ונתנה לכהן
מעיט בהילוך הכהן. והולכה אחת מן העבודות,
דגמרינן מזבחים דכתיב בהו הולכה, דכתיב
"והקריבו בני אהרן". ואף על גב דאמר מר
(זבחים ד, א): זו קבלת הדם, אפילו הכי לשון
הולכה הוא, כדאמרינן בסוף "הכל חייבין
בראייה", (חגיגה יא, א). **שלא ברגל** – כגון זר
שלא זז ממקומו, אלא ליקט והרשיטה לכהן.
תנינא – דליקוט לבונה עבודה היא. **זה הכלל** –
בפרק קמא, וקחשיב להנך ארבע עבודות
חשובות. קומץ דמי לשוחט, דזה נוטל ומפריש
חלק לגבוה מחלק כהנים, וכן זה. **התם ממילא**
– נופל הדם במזרק, הכא שקיל קומץ ורמי
בכלי. **הכא נמי** – בליקוט לבונה. **קדושת כלי**
הוא – דמקדש מקבל דם בכלי, והנותן בכלי
מקדש דכי נמי קומץ בכלי, ובדבר זה דומין.
אבל ליקוט לבונה דלא דמי לחדא מהנך, לאו
עבודה היא. **משנה שני כבשים** – כבשי
עצרת, דכתיב: "ושני כבשים בני שנה לזבח
שלמים" (ויקרא כג), ואותם כבשים מתירין
ומקדשין לשתי הלחם. ואף על גב דשבע כבשים
ופר ואילים שנים ושעיר עזים כתיבי התם,
מפרש בפרק "התכלת" (מנחות מז, א) שאין
הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשים שלמים,
הואיל והוזקקו עמו בתנופה. **אותו החלה או**
אותו הסדר כו' – וטעמא דרבי יוסי מפרש
בגמרא. **גמרא** ימין ושמאל – לאו דוקא. **לא**
נתפגל ירך שמאל – והאוכלה אין חייב כרת.
אילו איטמי חד אבר – לאחר שהופרש מן
הבשר. **לעולם אין בו כרת** – בלחם האחר
שלא חישב עליו. **עד שיפגל בשתיהן החלות**
בבזית – כלומר, אפילו לא פיגל אלא בבזית
בין שתיהן, הוי כולהו פיגול. **באחת מהן** – לא

קָא מַשְׁמַע לָן דְּבְהָא מוֹדֶה. "לְהַקְטִיר לְבוֹנָתָהּ לְמָחָר
- רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת". אָמַר רֵישׁ
לָקִישׁ, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יוֹסֵי: אֵין מַתִּיר מְפַגֵּל אֶת
הַמַּתִּיר, וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּשָׁנֵי בְזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם
הַפָּנִים, שֶׁאֵין מַתִּיר מְפַגֵּל אֶת הַמַּתִּיר. מַאי "וְכֵן אַתָּה
אוֹמֵר"? - מַהוּ דְּתֵימָא, טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בִּלְבוֹנָה
- מִשּׁוּם דְּלָאו מִינָהּ דְּמִנְחָה הִיא, אֲבָל בְּשָׁנֵי בְזִיכֵי
לְבוֹנָה דְּמִינָהּ דְּהָדְדֵי נִינְהוּ - אֵימָא מְפַגֵּלִי אַהֲדָדֵי,
קָא מַשְׁמַע לָן. - וְכִי מָצֵית אָמְרַתְּ טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי
בִּלְבוֹנָה לָאו מִשּׁוּם דְּלָאו מִינָהּ דְּמִנְחָה הִיא? וְהָא
קָתָנֵי סֵיפָא, אָמְרוּ לוֹ: מַה שֶׁנִּתְּנָה מִן הַזֶּבַח? אָמַר
לָהֶן: הַזֶּבַח דָּמוֹ וּבְשָׂרוֹ וְאֵימוּרָיו אֶחָד, וּלְבוֹנָה אֵינָהּ
מִן הַמִּנְחָה! - מַאי "אֵינָהּ מִן הַמִּנְחָה" - אֵינָהּ בְּעִיכּוּב
מִנְחָה, דְּלָאו כִּי הֵיכִי דְּמִעַכֵּב לְהוּ קוֹמֶץ לַשִּׁירִים,
דְּכְמָה דְּלָאו מִתְקַטֵּר קוֹמֶץ לָא מִיתְאַכְלִי שִׁירִים -
הָכִי נַמִּי מְעַכֵּב לָהּ לַלְּבוֹנָה; אֶלָּא אִי בָּעֵי הַאי מַקְטֵר
בְּרִישָׁא, וְאִי בָּעֵי הַאי מַקְטֵר בְּרִישָׁא. - וְרַבָּנַן? כִּי
אָמְרִינַן אֵין מַתִּיר מְפַגֵּל אֶת הַמַּתִּיר, גַּבֵּי שָׁחַט אֶחָד
מִן הַכְּבָשִׂים לֶאֱכוֹל מֵחֲבִירוֹ לְמָחָר, דְּאָמְרַתְּ שֶׁנֵּיהֶם
כְּשֵׁרִים - הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אִיקְּבְעוּ בְּחַד מָנָא,
אֲבָל הֵיכָא דְּאִיקְּבְעוּ בְּחַד מָנָא - כְּחַד דָּמֵי. אָמַר רַבִּי
יַנַּאי: לִיקּוּט לְבוֹנָה בְּזֵר - פָּסוּל. מַאי טַעְמָא? אָמַר
רַבִּי יִרְמְיָה: מִשּׁוּם הוֹלָכָה נִגְעוּ בָּהּ; קָסָבַר: הוֹלָכָה
שֶׁלֹּא בְּרֶגֶל שְׁמָהּ הוֹלָכָה, וְהוֹלָכָה בְּזֵר - פְּסוּלָה. אָמַר רַב מָרִי: אַף אָנָן נַמִּי תָּנֵינָא, זֶה הַכְּלָל:
כָּל הַקּוֹמֵץ וְנוֹתֵן בַּכֵּלִי וְהַמּוֹלִיךְ וְהַמַּקְטִיר; בִּשְׁלָמָא קוֹמֵץ - הַיְינוּ שׁוֹחֵט, מוֹלִיךְ נַמִּי - הַיְינוּ
מוֹלִיךְ, מַקְטִיר - הַיְינוּ זוֹרֵק, אֶלָּא נוֹתֵן בַּכֵּלִי מַאי קָא עָבֵיד? אִילֵּימָא מִשּׁוּם דְּדָמֵי לְקַבָּלָה,
מִי דָּמֵי? הָתָם מְמִילָא, הָכָא קָא שָׁקֵיל וְרָמֵי! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכֵינוּן דְּלָא סַגְיָא לֵיהּ דְּלָא עָבֵד
לָהּ - עֲבוֹדָה חֲשׁוּבָה הִיא, עַל בְּרָחִיךְ מְשַׁיֵּי לָהּ כִּקַּבָּלָה; הָכָא נַמִּי, כֵּינוּן דְּלָא סַגְיָא לֵיהּ דְּלָא
עָבֵד לָהּ - עֲבוֹדָה חֲשׁוּבָה הִיא, עַל כַּרְחִיךְ מְשַׁיֵּי לָהּ כִּי הוֹלָכָה! - לָא, לְעוֹלָם דְּדָמֵי לְקַבָּלָה.
וּדְקָא קָשְׁיָא לָךְ: הָתָם מְמִילָא, הָכָא קָא שָׁקֵיל וְרָמֵי! מִכֹּדֵי תְּרוַיְיהוּ קְדוּשַׁת כְּלִי הוּא, מַה לִּי
מְמִילָא, מַה לִּי קָא שָׁקֵיל וְרָמֵי. **מִשְׁנָה** שָׁחַט שְׁנֵי כְבָשִׂים לֶאֱכוֹל אַחַת מִן הַחַלּוֹת לְמָחָר,
הִקְטִיר שְׁנֵי בְזִיכִין לֶאֱכוֹל אֶחָד מִן הַסִּדָּרִים לְמָחָר, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹתוֹ הַחַלָּה וְאוֹתוֹ הַסֵּדֶר
שֶׁחִישֵׁב עֲלֵיהֶן - פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, וְהַשֵּׁנִי פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה
וְזֶה פִּיגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. **גְּמָרָא** אָמַר רַב הוּנָא, אוֹמֵר הָיָה רַבִּי יוֹסֵי: פִּיגֵּל בְּיָרֵךְ שֶׁל
יָמִין - לֹא נִתְפַּגֵּל הַיָּרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל; מַאי טַעְמָא? אִיבְּעֵית אֵימָא: סְבָרָא, וְאִיבְּעֵית אֵימָא:
קְרָא. אִיבְּעֵית אֵימָא סְבָרָא: לָא עֲדִיפָא מַחֲשָׁבָה מִמַּעֲשֵׂה הַטּוּמְאָה, אִילּוּ אִיטַּמֵּי חַד אֵבֶר,
מִי אִיטַּמֵּי לֵיהּ כּוּלֵּיהּ? וְאִיבְּעֵית אֵימָא קְרָא: "וְהִנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא", מִמֶּנּוּ
- וְלֹא מֵחֲבֵירוֹ. אֵיתִיבֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אֵין בּוֹ כָּרֵת עַד
שֶׁיְּפַגֵּל בִּשְׁתֵּיהֶן בְּבַזִּית; בִּשְׁתֵּיהֶן - אִין, בְּאַחַת מֵהֶן - לָא. מַנִּי? אִילֵּימָא רַבָּנַן, אֲפִילּוּ בְּאַחַת
מֵהֶן נַמִּי! אֶלָּא פְּשִׁיטָא רַבִּי יוֹסֵי; אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חַד גּוּפָא הוּא - מִשּׁוּם הָכִי מִצְטָרֵף,
אלא

נתפגלה חבירתה. **אפילו באחת מהן נמי** – דהא אמר במתניתין: זה וזה פיגול. **אי אמרת בשלמא** – גבי יריכות, דמקבה אחד אתו: חד גופא ינהו, ואי פיגל בזו נתפגלה זו – משום
הכי מצטרפות חלות חצי זית מזו וחצי זית מזו לאכול כזית כל למחר בין שתיהן, דמדבי להו מה שעירבו זה במחשבתו כאילו באו שתיהן מגוף אחד,
דאמרינן לקמן (יד, ב) דעירב מחשבתו מהני לצרפן. וגבי חלות היינו טעמא דבאחת מהן לא נתפגלה חבירתה – משום דלא מחד גופא אתו, ובמחשבתו נמי לא עירבן.
אלא

מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב) שֶׁאֵינָהּ מְטַמֵּאת טוּמְאַת שִׁבְעָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁתַּעֲשֶׂה קֶבֶר הַתְּהוֹם! לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר: "אֵין לָךְ עוֹשֶׂה קֶבֶר הַתְּהוֹם, אֶלָּא מֵת בִּלְבַד" – לְהוֹצִיא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב.

רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן אָמַר: בַּר פִּיקָה שָׁאַל לְרַבִּי:

[דף מ"ה ע"א]

עַד כְּדוֹן בִּמְעָרָה מְקוֹרָה, אֲפִילוּ בִּמְעָרָה שֶׁאֵינָהּ מְקוֹרָה? סָבַר בַּר פִּיקָה: אֵין סָפֵק טוּמְאָה צָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם (טָהוֹר). אָמַר לֵיהּ רַבִּי: עֲדַיִין בַּר פִּיקָה עוֹמֵד בִּשְׁטוּתוֹ, אֵין סָפֵק טוּמְאָה צָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם טָהוֹר, אֶלָּא שֶׁרֶץ. אֲבָל בְּמֵת – כְּעוֹמֵד הוּא. כַּהֲדָא דְתָאנֵי: כָּל הַנִּזְרָקִין – סְפֵיקָן טָהוֹר, חוּץ מִכַּזַּיִת מִן הַמֵּת הַמַּאֲהִילִין, שֶׁהֵן מְטַמְּאִין מִלְּמַטָּן לְמַעְלָן.

לֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יֹאשִׁיָּה, דְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה אָמַר: טוּמְאָה טְמוּנָה בְּקַרְקָעוֹ שֶׁל בַּיִת – הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּאן מִן הַצַּד וְכָאן מִכְּנֶגְדָּן. רַבִּי עֶזְרָה בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָן אָמַר: וַאֲפִילוּ תֵּימַר כָּאן וְכָאן מִן הַצַּד, וְתֵימַר כָּאן וְכָאן מִכְּנֶגְדָּן, מַהוּ טָמֵא, טָמֵא וְאֵינוֹ מְגַלֵּחַ.

הֲלָכָה ג' מתני' הַמּוֹצֵא מֵת בַּתְּחִילָּה מוּשְׁכָּב כְּדַרְכּוֹ – נוֹטְלוֹ וְאֶת תְּפוּשָׁתוֹ. מָצָא שְׁנַיִם – נוֹטְלָן וְאֶת תְּפוּשָׁתָן. מָצָא שְׁלֹשָׁה, אִם יֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה מִד' אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה כִּמְלוֹא הַמִּיטָּה וְקוֹבְרֶיהָ – הֲרֵי זוֹ שְׁכוּנַת קְבָרוֹת, בּוֹדֵק מִמְּנוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה. מָצָא אֶחָד בְּסוֹף עֶשְׂרִים אַמָּה – בּוֹדֵק הֵימֶנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר; שֶׁאִילוּ בַּתְּחִילָּה מְצָאוֹ – נוֹטְלוֹ וְאֶת תְּבוּסָתוֹ!

גמרא אֵי זֶהוּ מוּשְׁכָּב כְּדַרְכּוֹ? רַגְלָיו מְפוּשָׁטוֹת וְיָדָיו עַל לִבּוֹ. אֲבָל אִם מְצָאוֹ קַמְצוּץ, אֲנִי אוֹמֵר: גַּל נָפַל עָלָיו וַהֲרָגוֹ. וְהָתָנֵי: מָצָא שְׁנַיִם, רָאשֵׁיהֶם בְּצַד מַרְגְּלוֹתֵיהֶם – נוֹטְלָן וְאֶת תְּפוּסָתָן. סָבְרִין מֵימַר: קַמְצוּץ מַהוּ, רָאשֵׁיהֶם בְּצַד מַרְגְּלוֹתֵיהֶם! אָמַר רַבִּי יִצְחָק בִּי רַבִּי אֶלְעָזָר:

[דף מ"ה ע"ב]

כְּגוֹן אִילֵּין נוּנְיָא צְלַיָּיא, רֵישֵׁי דְּהָן גַּבֵּי עוּקְצֵיהּ דְּהָן, עוּקְצֵיהּ דְּהָן גַּבֵּי רֵישָׁה דְּהָן.

רַבִּי יִצְחָק בַּר גּוּפְתָּא בְּעָא קוּמֵי רַבִּי מָנָא: תַּמָּן אַתְּ אָמַר: מְלַקֵּט עֶצֶם עֶצֶם, וְהַכֹּל טָהוֹר. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכִין! אָמַר לֵיהּ: אֲמוֹר דְּבַתְרָה, אִם הִתְקִינוֹ לַקֶּבֶר מִתְּחִילָּה – יֵשׁ לוֹ תְּפוּסָה.

כַּמָּה הוּא תְּפוּסַת קֶבֶר? קוֹלַף שְׁלֹשָׁה אֶצְבָּעוֹת עַד מָקוֹם שֶׁהַמּוֹהֵל יוֹרֵד.

אָמַר רַבִּי חִסְדָּא: הֲדָא אָמְרָה: מֵת מִצְוָה – מוּתָּר לְפַנּוֹתוֹ! אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: תִּיפָּתֵר, שֶׁנִּקְבַּר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אוֹ שֶׁנִּקְבַּר לִשְׁאֵלָה. וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא מֵת מִצְוָה הוּא? סָבַר רַבִּי זְעֵירָא: שֶׁאֵין מֵיתֵי מִצְוָה מְצוּיִין.

נִמְצֵאתָה אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה מִינֵי קְבָרוֹת הֵן, א. קֶבֶר הַנִּמְצָא – מְפַנִּין אוֹתוֹ. פִּינָּהוּ, מְקוֹמוֹ טָהוֹר וְאָסוּר בַּהֲנָיָיה. ב. קֶבֶר הַיָּדוּעַ – אֵין מְפַנִּים אוֹתוֹ. פִּינָּהוּ, מְקוֹמוֹ טָהוֹר וּמוּתָּר בַּהֲנָיָיה. ג. קֶבֶר שֶׁהוּא מַזִּיק אֶת הָרַבִּים – מְפַנִּין אוֹתוֹ. פִּינָּהוּ, מְקוֹמוֹ טָמֵא וְאָסוּר בַּהֲנָיָיה.

הוֹרָה רַבִּי אַבָּא בַּר כֹּהֵן בִּכְפַר עֲקַבְיָה: מְקוֹמוֹ מוּתָּר בַּהֲנָיָיה. מַה, וּפַלִּיג? כַּאן בְּשֶׁקִּדֵּם הוּא אֶת הָעִיר, וְכַאן בְּשֶׁקִּדְּמָתוֹ הָעִיר.

תָּנֵי: קֶבֶר שֶׁהִקִּיפַתּוּ הָעִיר, מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹת – מְפַנִּין אוֹתוֹ. מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת, אִית תַּנֵּיי תָּנֵי: מְפַנִּין אוֹתוֹ, אִית תַּנֵּיי תָּנֵי: אֵין מְפַנִּין אוֹתוֹ. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאן דְּאָמַר מְפַנִּין אוֹתוֹ – בְּנָתוּן בְּתוֹךְ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִים. מַאן דְּאָמַר אֵין מְפַנִּין אוֹתוֹ – בְּנָתוּן חוּץ לְשִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִים. מַאן דְּאָמַר מְפַנִּין אוֹתוֹ, בְּעָשׂוּי כְּמִין ג"ם מַאן דְּאָמַר אֵין מְפַנִּין, בְּעָשׂוּי כְּמִין הֵיא .

כָּל הַקְּבָרוֹת מִתְפַּנִּין, חוּץ מִקִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ וּמִקִּבְרֵי הַנְּבִיא. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָה: וַהֲלֹא קִיבְרֵי בְּנֵי דָוִד מִתְפַּנִּין, וְקִיבְרֵי בְּנֵי חוּלְדָּה הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא נָגַע אָדָם בָּהֶן לְפַנּוֹתָן מֵעוֹלָם! אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא: מִשָּׁם רְאָיָה? מְחִילָה הָיָה שָׁם, וּמִשָּׁם הָיְתָה טוּמְאָה מְקַדֶּדֶת וְיוֹצְאָה לְנַחַל קִדְרוֹן.

תַּמָּן תְּנֵינַן: וְעוֹשֶׂה חָצֵר עַל פֶּתַח הַמְּעָרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ כְּמִלֹּא הַמִּיטָּה, וְהָכָא הוּא אָמַר הָכִין! תַּמָּן: מִלֹּא הַמִּיטָּה עוֹמֶדֶת, בְּרַם הָכָא: מְלוֹא מִיטָּה חוֹזֶרֶת. עַד אֵיכָן? עַד כְּדֵי נוֹשְׂאֵי הַמִּיטָּה, וְחִילּוּפֵיהֶן, וְחִילּוּפֵי חִילּוּפֵיהֶן.

תַּמָּן תְּנֵינַן: כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ כֶּרֶם, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כֶּרֶם

[דף מ"ו ע"א]

וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כְּאִילוּ אֵינָן.

שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֵׁם שֶׁהֵן חוֹלְקִין כָּאן, כָּךְ הֵן חוֹלְקִין בִּשְׁכוּנַת קְבָרוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְלָא דַּמְיָיא, תַּמָּן: יֵשׁ עֲלֵיהֶן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת, בְּרַם הָכָא: אֵין עָלֶיהָ שְׁכוּנַת קְבָרוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְלָא דַּמְיָיא, תַּמָּן: מְרַוָּוחִין וּרְצָפָן – בְּמַהֲלוֹקֶת, רְצוּפִין וְרִיוְוחָן – דִּבְרֵי הַכֹּל. בְּרַם הָכָא: מַהוּ פְּלִיגִין, בְּשֶׁבָּא וּמְצָאָן רְצוּפִין, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: גַּל נָפַל עֲלֵיהֶן וּרְצָפָן, וְרַבָּנָן אָמְרִי: מְרַוָּוחִין הָיוּ וּרְצָפָן.

עַד כַּמָּה מַטְרִיחִין עָלָיו? רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי מְיָישָׁא בַּר יִרְמְיָה: עַד אַרְבָּעִים אַמָּה. בָּדַק עֶשְׂרִים וּמָצָא – בּוֹדֵק עַד עֶשֶׂר. בָּדַק עֶשְׂרִים וּמָצָא – בּוֹדֵק עַד עֶשֶׂר. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: בָּדַק עֶשֶׂר וּמָצָא – בּוֹדֵק עַד עֶשֶׂר. בָּדַק עֶשֶׂר וּמָצָא – בּוֹדֵק עַד עֶשֶׂר.

הֲלָכָה ד' מתני' כָּל סְפֵק נְגָעִים בַּתְּחִלָּה – טָהוֹר, עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק לַטֻּמְאָה; מִשֶּׁנִּזְקַק לַטּוּמְאָה – סְפֵיקוֹ טָמֵא. בְּשִׁבְעָה דְּרָכִים בּוֹדְקִים אֶת הַזָּב עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק לַטּוּמְאָה: בְּמַאֲכָל, בְּמִשְׁתֶּה, בְּמַשָּׂא, בִּקְפִיצָה, בְּחוֹלִי, בְּמַרְאֶה, וּבְהִרְהוּר; מִשֶּׁנִּזְקַק לַטּוּמְאָה – אֵין בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. אוֹנְסוֹ וּסְפֵיקוֹ וְשִׁכְבַת זַרְעוֹ – טְמֵאִים, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר.

גמרא (וַיִּקְרָא יג) וְטִמֵּא אוֹתוֹ – אֶת הַוַּדַּאיי הוּא מְטַמֵּא, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַסָּפֵק. לְעוֹלָם הוּא בְּטוּמְאָתוֹ עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁטָּהַר, (שָׁם) וְטִהֲרוֹ – אֶת הַוַּדַּאי הוּא מְטַהֵר, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת

[דף מ"ו ע"ב]

הַסָּפֵק.

לְעוֹלָם הוּא בְּטָהֳרָתוֹ עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁנִּיטְמָא. כְּתִיב (וַיִּקְרָא טו) וְהַדָּוָה בְּנִידָתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ. מַה נִּידָּה מְטַמֵּא מֵאוֹנְסִים, אַף הַזָּב מְטַמֵּא מֵאוֹנְסִים. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ מִרְאִיָּיה הָרִאשׁוֹנָה! אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: לִכְשֶׁיֵּיעָשֶׂה כְּנִידָּה.

אוֹנְסוֹ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אוֹנְסוֹ מַמָּשׁ. סְפֵיקוֹ, סָפֵק זוֹב סָפֵק קֶרִי, זוֹבוֹ. וְשִׁכְבַת זַרְעוֹ, בְּלֹא כָּךְ אֵינוֹ מְטַמֵּא? אֶלָּא שֶׁאֵין תּוֹלִין בָּהּ מֵעֵת לְעֵת.

הֲלָכָה ה׳ מתני׳ הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵירוֹ וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, חַיֵּקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה, וּלְאַחַר מִיכָּן הִכְבִּיד וָמֵת – חַיָּיב. רַבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר.

גמרא בֵּינִי מַתְנִיתָה: רַבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין, שֶׁרַגְלַיִים לַדָּבָר. רַבָּנִין אָמְרִין: שְׁנֵי עוֹמָדִין רַבִּים עַל עוֹמֶד אֶחָד. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: עוֹמֶד הָאֶמְצָעִי רָבָה עַל שְׁנֵיהֶם. מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי נְחֶמְיָה? (שמות כא) אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה. וְכִי עַלַת עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁיְּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וְהַלָּה נָהֲרֵג עַל יָדָיו! אֶלָּא אֲפִילּוּ מֵת מֵחֲמַת עָמְדָה רִאשׁוֹנָה – פָּטוּר. מַה טַעֲמוּן דְּרַבָּנִין? וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאִם אֵינוֹ מֵת שֶׁהוּא נוֹפֵל לְמִשְׁכָּב? אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה.

אִם בְּשֶׁלֹּא אֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ, הָא אִם לֹא קָם, חַיָּיב! אֶלָּא

[דף מ״ז ע״א]

בְּשֶׁאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה. אִם בְּשֶׁאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן. רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה עַמֻּד שֶׁל טָעוּת הָיָה.

מַה נְפַק מִבֵּינֵיהוֹן? חֵיקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה וְהִכְבִּיד וּמֵת. מַאן דְּאָמַר חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן, אִם נָתַן – נָתַן, לֹא נָתַן מַהוּ שֶׁיִּתֵּן? מַאן דְּאָמַר עוֹמֵד שֶׁל טָעוּת, לֹא נָתַן – אֵין אוֹמְרִין לוֹ שֶׁיִּתֵּן, נָתַן מַהוּ שֶׁיִּטּוֹל?

מַתְנִיתָא מְסַיֵּיע לְדֵין, וּמַתְנִיתָא מְסַיֵּיע לְדֵין. מַתְנִיתָא מְסַיֵּיע לְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. עָמָדוּהוּ לְמִיתָה וְחָיָה, מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין לוֹ? מִשָּׁעָה שֶׁיָּקֵל. מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אֲמָדוּהוּ לְחָיִים וּמֵת, מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין לוֹ? מִשָּׁעָה שֶׁיַּכְבִּיד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֵית כָּאן מִשָּׁעָה שֶׁיַּכְבִּיד, אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁיָּקֵל!

הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָמְתָה, אָמְרִין אַסְיָיא: אִין מְקַטְעָה הִיא – חַיָּיה הוּא. מַהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא: (שְׁמוֹת כא) וְכִי יִנָּצוּ, וְכִי יְרִיבוּן. וַהֲלֹא הִיא מַצּוּת הִיא מְרִיבָה, הִיא מְרִיבָה הִיא מַצּוּת! מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וְכִי יִנָּצוּ, וְכִי יְרִיבוּן? אֶלָּא לִיתֵּן אֶת הַמִּתְכַּוֵּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין, וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין עַל הַמִּתְכַּוֵּין. אִם בְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין הוּא חַיָּיב, לֹא כָּל שֶׁכֵּן בְּמִתְכַּוֵּין! אֶלָּא בֵּינִי: הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָמְתָה, אָמְרִין אַסְיָיא: אִין מְקַטְעָה הִיא – חַיָּיה הוּא, מַהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד? כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן: חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי וְוִלְדוֹת, וְכָא חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד.

הֲלָכָה ז׳ מתני׳ נָזִיר הָיָה שְׁמוּאֵל, כִּדְבְרֵי רַבִּי נְהוֹרַיי, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א א) וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ; נֶאֱמַר בְּשִׁמְשׁוֹן (שופטים יג) מוֹרָה, וְנֶאֱמַר בִּשְׁמוּאֵל מוֹרָה,

[דף מ״ז ע״ב]

מַה מוֹרָה הָאֲמוּרָה בְּשִׁמְשׁוֹן – נָזִיר, אַף מוֹרָה הָאֲמוּרָה בִּשְׁמוּאֵל – נָזִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַהֲלֹא אֵין מוֹרָה אֶלָּא שֵׁל בָּשָׂר וָדָם! אָמַר לוֹ רַבִּי נְהוֹרַאי: וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שְׁמוּאֵל א טז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי. וּכְבָר הָיָה עָלָיו מוֹרָה שֵׁל בָּשָׂר וָדָם!

גמרא אָמַר רַבִּי יַנַּאי: כְּתִיב (יְשַׁעְיָה ז) וְכֹל הֶהָרִים אֲשֶׁר בַּמַּעְדֵּר יֵעָדֵרוּן, לֹא תָבוֹא שָׁמָּה יִרְאַת שָׁמִיר וָשָׁיִת! מַה הָדֵין בִּיזְרָא דְּחִיל מִן הָדֵין פַּרְזְלָא, אַף הָדֵין סַעֲרָה דְּחִיל מִן הָדֵין פַּרְזְלָא.

הַדְרָן עֲלָךְ הָעַכּוּ״ם אֵין לָהֶם נְזִירוּת וּסְלִיקָא לָהּ מַסֶּכְתָּא דְּנָזִיר בְּרַחֲמֵי שְׁמַיָּא

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת נָזִיר וְהַדְרָךְ עֲלָן, דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת נָזִיר וַדַּעְתָּךְ עֲלָן, לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת נָזִיר וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי: (ג׳ פְּעָמִים)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אָמָנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, רָמִי בַּר פָּפָּא, נַחְמָן בַּר פָּפָּא, אַחָאי בַּר פָּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא, רַבְּרַם בַּר פָּפָּא, רָכִישׁ בַּר פָּפָּא, סוּרְחָב בַּר פָּפָּא, אַדָּא בַּר פָּפָּא, דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ:

מֵאֹיְבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשַּׁמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדְבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שְׂכַר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם, וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתָּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת נָזִיר, כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה.

וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, עֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי, שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ, וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

פרק ראשון

[דף א׳ ע״א]

הלכה א׳ מתני׳ הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם – צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם״. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הַמֵּבִיא מִן הָרֶקֶם וּמִן הַחֶגֶר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ מִכְּפַר לוּדִים לְלוּד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם״, אֶלָּא הַמֵּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם, וְהַמּוֹלִיךְ. וְהַמֵּבִיא מִמְּדִינָה לִמְדִינָה וּמִמְּדִינַת הַיָּם – צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם״. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִילּוּ מֵהֶגְמוֹנְיָא לְהֶגְמוֹנְיָא:

גמרא וְקַשְׁיָא, אִילּוּ הַמֵּבִיא שְׁטָר מַתָּנָה מִמְּדִינַת הַיָּם, שֶׁמָּא חָשׁ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם?! רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: שַׁנְיָיא הִיא, שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין בְּדִיקְדּוּקֵי גִּיטִּין.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קַל הֵיקֵלוּ עָלֶיהָ, שֶׁלֹּא תְּהֵא יוֹשֶׁבֶת עֲגוּנָה. וְהַיְינוּ קַל? אֵינוֹ אֶלָּא חוֹמֶר! שֶׁאִילּוּ לֹא אָמַר לָהּ, בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אַף אַתְּ אֵין מַתִּירָהּ לְהִינָּשֵׂא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: חוֹמֶר שֶׁהֶחֱמַרְתָּה עָלֶיהָ מִתְּחִילָּה שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, הֵיקַלְתָּה עָלֶיהָ בַּסּוֹף, שֶׁאִם בָּא וְעִירְעֵר – עֲרָרוֹ בָּטֵל.

רַבִּי מָנָא סָבַר מֵימַר: בַּעֲרָר שֶׁחוּץ לְגוּפוֹ, אֲבָל בַּעֲרָר שֶׁבְּגוּפוֹ בַּעֲרָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ. אֲפִילּוּ בַּעֲרָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן: מִכֵּיוָן דְּתֵימַר, דְּטַעֲמָא, חוֹמֶר שֶׁהֶחֱמַרְתָּה עָלֶיהָ מִתְּחִילָּה שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נֶחְתַּם, הֵיקַלְתָּה עָלֶיהָ בַּסּוֹף, שֶׁאִם בָּא וְעָרַר – עֲרָרוֹ בָּטֵל. הָווּי, לָא שַׁנְיָיא, הוּא עֲרָר שֶׁחוּץ לְגוּפוֹ, הוּא עֲרָר שֶׁבְּגוּפוֹ. הוּא עֲרָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, הוּא עֲרָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ.

וְחָשׁ לוֹמַר, שֶׁמָּא חֲתָמוֹ בְּעֵדִים פְּסוּלִין? אָמַר רַבִּי אָבוּן: אֵינוֹ חָשׁוּד לְקַלְקְלָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם. בְּבֵית דִּין הוּא חָשׁוּד לְקַלְקְלָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁאִם בָּא וְעָרַר עֲרָרוֹ בָּטֵל, אַף הוּא מְחַתְּמוֹ בְּעֵדִים כְּשֵׁרִין.

הָיָה כָּתוּב בּוֹ מַתָּנָה, וְאָמַר: בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, מֵאַחַר שֶׁעָרַרוֹ בָּטֵל אֵצֶל הַגֵּט, עֲרָרוֹ בָּטֵל אֵצֶל הַמַּתָּנָה,

[דף א׳ ע״ב]

אוֹ מֵאַחַר שֶׁעָרַרוֹ בָּטֵל אֵצֶל הַגֵּט, עֲרָרוֹ קַיָּם אֵצֶל הַמַּתָּנָה?

תְּנֵינַן דְּבַתְרַהּ: אֶחָד גִּיטֵּי נָשִׁים וְאֶחָד שִׁיחְרוּרֵי עֲבָדִים, שָׁוִין בַּמּוֹלִיךְ וּבַמֵּבִיא. הָיָה כָּתוּב בּוֹ מַתָּנָה, וְאָמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִתְחַתֵּם, מֵאַחַר שֶׁעֲרָרוֹ בְּטֵל אֵצֶל הַגֵּט, עֲרָרוֹ קַיָּים אֵצֶל הַמַּתָּנָה. אוֹ מֵאַחַר שֶׁעֲרָרוֹ קַיָּים אֵצֶל הַמַּתָּנָה, עֲרָרוֹ קַיָּים אֵצֶל הַגֵּט?

כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ, אַתְּ אָמַר הוּא גִּיטוֹ הוּא מַתְּנָתוֹ. מַה אַתְּ עָבַד לָהּ, כְּגֵט הוּא וַעֲרָרוֹ בָּטֵל, אוֹ כְּמַתָּנָה הוּא וַעֲרָרוֹ קַיָּים? וְיֵיבָא כַּהֲדָא: כָּתַב כָּל נְכָסָיו לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם כְּאַחַת, וְהָיוּ עֵדִים כְּשֵׁרִין לָזֶה וּפְסוּלִין לָזֶה. רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי אַמִּי: אִתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ: חַד אָמַר: מֵאַחַר שֶׁהֵן פְּסוּלִין לָזֶה – פְּסוּלִין לָזֶה, וְחַרְנָה אָמַר: כְּשֵׁירִין לָזֶה וּפְסוּלִין לָזֶה.

[דף ב׳ ע״א]

רַבִּי מָנָא לֹא מְפָרֵשׁ, רַבִּי אָבִין מְפָרֵשׁ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מֵאַחַר שֶׁהֵן פְּסוּלִין לָזֶה פְּסוּלִין לָזֶה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: כְּשֵׁרִין לָזֶה וּפְסוּלִין לָזֶה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, מַה הַשְּׁנַיִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – עֵדוּתָן בְּטֵילָה, אַף הַג׳ נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – עֵדוּתָן בְּטֵילָה.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: אִתְפַּלְגוּן רַבִּי חֲנִינָא חַבְרִין דְּרַבָּנִין וְרַבָּנִין. חַד אָמַר: יֵאוֹת אָמַר רַבִּי לְעָזָר. וְחַרְנָה אָמַר: לֹא אָמַר רַבִּי לְעָזָר יֵאוֹת. מַאן דְּאָמַר יֵאוֹת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נַעֲשִׂית עֵדוּת אַחַת (וּבְאִישׁ) וּבְאִישׁ אֶחָד, בְּעֵדוּת שֶׁבָּטְלָה מִקְצָתָהּ בָּטְלָה כּוּלָּהּ, וּמַאן דְּאָמַר לֹא אָמַר רַבִּי לְעָזָר יֵאוֹת, נַעֲשָׂה כִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים, כְּשֵׁרִים לָזֶה וּפְסוּלִים לָזֶה.

עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּיּוֹם, עַד שֶׁיֹּאמַר נִכְתַּב לִשְׁמָהּ וְנֶחְתַּם לִשְׁמָהּ. בְּעָא קוּמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מַכִּיר שְׁמוֹתָן שֶׁל עֵדִים בִּשְׁעַת חֲתִימָתָן? אָמַר לוֹן: עַכּוּ״ם לוּקִין חֲתוּמִין עָלָיו,

[דף ב׳ ע״ב]

וְאַתֶּם אָמְרִין אָבִין! מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַגִּיטִּין הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁמוֹתָן כְּשֵׁם עַכּוּ״ם – הֲרֵי אֵילּוּ כְּשֵׁירִין, מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ שְׁמוֹתָן כְּשֵׁם הָעַכּוּ״ם. לֹא אָמַר אֶלָּא, שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ, הָא שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – לֹא.

מַאי כְּדוֹן. רַבִּי בִּיבִּי בְּשֵׁם רַבִּי אַסִּי: עַד שֶׁיִּכְתּוֹב בִּמְקוֹם יְהוּדַאיִקִי . אִם אֵין שָׁם יְהוּדַאיִקִי – בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אִם אֵין שָׁם בֵּית הַכְּנֶסֶת – מְצָרֵף עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם. אָמַר רַבִּי אָבִין: נוֹחַ לוֹ לְקַיְּימוֹ בְּחוֹתְמָיו, וְלֹא לְצָרֵף עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם. מַאי כְּדוֹן, אֲפִילּוּ בַּחֲנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְלֹא אָמַר נִכְתָּב בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּיּוֹם, נִכְתָּב לִשְׁמָהּ וְנֶחְתַּם לִשְׁמָהּ. נֵימַר מַה דְּשָׁאִיל אָמוֹרָא. אָמַר לֵיהּ: וְיֵידָא? דְּאָמַר רָבִין בַּר רַב חִסְדָּא: אַיְיתִי גִּיטָא וּנְתָנוֹ לָהּ, וְלֹא אָמַר לָהּ בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. אֲתָא עוּבְדָּא קוּמֵי רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ: טְלֵיהוּ מִמֶּנָּה, וְאֵמוֹר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם: בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם.

[דף ג׳ ע״א]

וְרַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר: אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיֹּאמַר לָהּ בִּשְׁעַת מַתָּנָה שֶׁהוּא גִּיטֵּיךְ. דְּרַבִּי יוֹחָנָן יֵיבָא מִן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, וְלֹא מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, שֶׁאִם אָמַר לָהּ בִּשְׁעַת מַתָּנָה שֶׁהוּא גִּיטֵּיךְ – שֶׁאֵינוֹ גֵּט. וְהָכָא אֲפִילּוּ אִם אָמַר לָהּ בִּשְׁעַת מַתָּנָה שֶׁהוּא גִּיטֵּיךְ – אֵינוֹ גֵּט, עַד שֶׁיֹּאמַר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם.

אֶלָּא מִיסְבּוֹר סָבַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר הִתְקַבַּלְתִּי גִּיטִּי מִשְּׁלוּחֵי בַּעֲלִי. וְהָא תָּנֵינַן: הָאִשָּׁה עַצְמָהּ מְבִיאָה גִּטָּהּ, וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא מִשְּׁלוּחֵי הַבַּעַל קִבְּלָהּ. מַאי כְּדוֹן? טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן כְּדֵי לְהַחֲזִיקָהּ גְּרוּשָׁה בִּפְנֵי שְׁנַיִם.

אֲתָא עוּבְדָּא קוּמֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר לֵיהּ: לֵית צְרִיךְ.

מְחַלְּפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. תַּמָּן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שָׁנְיָא הִיא שֶׁאֵינָן בְּקִיאִין בְּדִיקְדּוּקֵי גִּיטִּין, וְהָכָא אָמַר אָכֵן. חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,

[דף ג׳ ע״ב]

הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר: בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא הָיוּ חֲבֵירִים מְצוּיִין בְּחוּץ לָאָרֶץ. אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁחֲבֵירִים מְצוּיִין בְּחוּץ לָאָרֶץ – בְּקִיאִין הֵן. וְהָא תָּנֵינַן: וְהַמּוֹלִיךְ. וַאֲפִילּוּ תֵּימַר אֵין חֲבֵירִים מְצוּיִין בְּחוּץ לָאָרֶץ אֲנַן מְצוּיִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁלֹּא לַחֲלוֹק בְּגִיטִּין בְּחוּץ לָאָרֶץ. מֵעַתָּה הַמֵּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם לֹא יְהֵא צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. שֶׁלֹּא לַחֲלוֹק בְּגִיטֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מַאי כְּדוֹן? מַחְמִירִין בְּקַל מִפְּנֵי הֶחָמוּר וְאֵין מְקִילִין בֶּחָמוּר מִפְּנֵי הַקַּל.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא: מַה דָּא דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי – לְשֶׁעָבַר, אֲבָל בִּתְחִילָּה, אוּף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מוֹדֶה.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר חָנָה: שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַגֵּט – אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנֵינוּ נִכְתָּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתָּם. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: צָרִיךְ.

הוּא עַצְמוֹ שֶׁהֵבִיא אֶת הַגֵּט – אֵינוֹ צָרִיךְ לִיתְּנוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם כְּדֵי לְהַחֲזִיקָהּ גְּרוּשָׁה בִּפְנֵי שְׁנַיִם. נָתַן לָהּ גִּיטָהּ, נְטָלוֹ מִמֶּנָּה וְהִשְׁלִיכוֹ לַיָּם אוֹ לַנָּהָר. לְאַחַר זְמַן אָמַר לָהּ: נְיָיר חָלָק הָיָה, וּשְׁטָר פְּרוּעַ הָיָה –

[דף ד׳ ע״א]

לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ לְפוֹסְלָהּ.

רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּיה בְּעָא קוּמֵי רַבִּי זְעֵירָא: הוּא אֵינוֹ פּוֹסְלָהּ, מִי פּוֹסְלָהּ? אָמַר לֵיהּ: מִכֵּיוָן שֶׁהוּחְזְקָה גְּרוּשָׁה בִּפְנֵי שְׁנַיִם, לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ לְפוֹסְלָהּ.

נָתַן לָהּ גִּיטָהּ אַשְׁכְּחוּנֵיהּ גֵּט בַּפָּסוּל, כְּפוּנֵיהּ וְיהַב לָהּ חוֹרִין. אֲתָא עוּבְדָא קוּמֵי רַבָּנִין, וְאַכְשְׁרוּן. וְלֹא כֵּן אִיתְּמַר: לֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ לְפוֹסְלָהּ. תַּמָּן – לֹא הוּכַח פָּסוּל, הָכָא – הוּכַח פָּסוּל.

כַּהֲדָא חִינְנָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אַסִי הֲוָה מֵיסַן . וְזָרַק גִּיטָא לְאִיתְּתֵיהּ. אָמַר לָהּ: חֲרֵי גִּיטֵיךְ. צָווּחַת, וְעָלוּן מְגִירְתָא, חֲטָפֵיהּ מִינָּהּ, וִיהַב לָהּ נְיָיר חָלָק. אֲתָא עוּבְדָא קוּמֵי רַבָּנִין, וְחָשׁוּן. וְלֹא כֵּן אָמַר רַבִּי יֵיסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: נִבְדָּק הַשֵּׁם וְנִמְצָא מִפִּי נָשִׁים וּמִפִּי קְטַנִּים – בָּטֵל הַשֵּׁם. תַּמָּן, לֹא הוּזְכַּר הַשֵּׁם. כְּרַם הָכָא, הוּזְכַּר שֵׁם הַגֵּט.

וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר: אִם אָמַר גֵּט כָּשֵׁר הָיָה, וְכֵיוָן דְּצַוּוחַת וְעָלוּן מְגִירְתָא, חֲטָפֵיהּ מִינָּהּ וִיהַב לָהּ נְיָיר חָלָק.

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: כְּתָבוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַחֲתָמוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְהָלַךְ לִיתְּנוֹ לָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְלֹא מְצָאָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וּבָא וּמְצָאָהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לָהּ בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם. מִפְּנֵי שֶׁכְּתָבוֹ בְּאֶרֶץ וַחֲתָמוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אֲבָל נִכְתָּב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנֶחְתָּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָלַךְ לִיתְּנוֹ לָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְלֹא מְצָאָהּ, וּבָא וּמְצָאָהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם.

נָתַן לָהּ אֶת גִּיטָהּ, וְאַחַר כָּךְ אָמְרָה: תִּזְכֶּה לִי חֲצִירִי שֶׁבְּעַכּוֹ. אָמַר רַבִּי חִינְנָא: נַעֲשֵׂית כְּמִי שֶׁהָיְתָה יָדָהּ אֲרוּכָּה. אִילּוּ מִי שֶׁהָיְתָה יָדָהּ אֲרוּכָּה וְהוֹשִׁיטָה אֶת יָדָהּ וּנְטָלַתּוּ, שֶׁמָּא אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וְנֶחְתָּם?! אָמַר רַבִּי אַבָּא:

[דף ד׳ ע״ב]

מַאן אָמַר דְּלָא!

רַבִּי עֻזְּרָא בָּעֵי קוּמֵי רַבִּי מָנָא: אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהָיוּ תְּפוּשִׁין בְּגֵט, הִיא אוֹמֶרֶת: זָכִיתִי. וְהוּא אָמַר: לֹא זָכִיתָה. תִּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי וּדְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאִיתְפַּלְגוּן, הַמַּלְוֶה וְהַלֹּוֶה שֶׁהָיוּ תְּפוּשִׁין בִּשְׁטַר, הַמַּלְוֶה אוֹמֵר: שֶׁלִּי הוּא שֶׁאָבַד מִמֶּנִּי. וְהַלֹּוֶה אוֹמֵר: שֶׁלִּי הוּא שֶׁפְּרַעְתִּיו לְךָ – יִתְקַיֵּים הַשְּׁטָר בְּחוֹתְמָיו; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יַחְלוֹקוּ. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתָּפוּשׁ בְּעֵדִים. מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁכָּתְבוּ לָאוֹרֵךְ, וּשְׁנֵיהֶן תְּפוּשִׁין בְּעֵדִים. אָמַר לֵיהּ: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. הָכָא אֲפִילּוּ כּוּלּוֹ בְּיָדוֹ וְחוּט אֶחָד בְּיָדָהּ – אֵינוֹ גֵּט, דִּכְתִיב (דברים כד) וְנָתַן בְּיָדָהּ. עַד שֶׁיְּהֵא כּוּלּוֹ בְּיָדָהּ.

מְתִיב רַבִּי לְעָזָר לְרַבָּנָן: כְּמָא דְּאִית לְכוֹן הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינָה לִמְדִינָה "בִּמְדִינַת הַיָּם" צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם, אַף אֲנָא אִית לִי הַמֵּבִיא מִמְּדִינָה לִמְדִינָה "בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהֵבִיא אֶת הַגֵּט מִלִּמִינָהּ שֶׁל קֵיסָרִין, אֲתָא עוּבְדָא קוּמֵי רַבִּי אַבָּהוּ' אָמַר לֵיהּ: אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם. וְאֵין לְמִינָהּ שֶׁל קֵיסָרִין כְּקֵיסָרִין. אָמַר רַבִּי אָבִין: סְפִינָה מְפֻרֶשֶׁת הָיְתָה. וְתָנֵי כֵּן: הַמֵּבִיא גֵּט מִן הַסְּפִינָה – כְּמֵבִיא מִחוּצָה לָאָרֶץ, וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם.

הָיְתָה הֶגְמוֹנְיָא אַחַת וְנַעֲשֵׂית שְׁתַּיִם – אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם. וְכֵן שְׁתַּיִם וְנַעֲשׂוּ אַחַת:

הֲלָכָה ב' מתני' רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵרָקָם וּלְמִזְרָח וְרָקָם כַּמִּזְרָח, מֵאַשְׁקְלוֹן וְלַדָּרוֹם וְאַשְׁקְלוֹן כַּדָּרוֹם, מֵעַכּוֹ וְלַצָּפוֹן וְעַכּוֹ כַּצָּפוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, עַכּוֹ כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לַגִּיטִין:

גמרא רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לְצִיפּוֹרַיָּיא: אַתּוּן אָמְרִין בְּשֵׁם רַבִּי (יוֹחָנָן) חֲנִינָה: אַף הַמֵּבִיא מִבָּבֶל לְכָאן – אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נֶחְתָּם, וַאֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהוּא צָרִיךְ, דְּהִיא מַתְנִיתָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

[דף ה' ע"א]

מֵרָקָם וְלַמִּזְרָח וְרָקָם כַּמִּזְרָח. וַאֲפִילּוּ תֵּימָא חָלוּקִין עַל רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאֵין רָקָם כַּמִּזְרָח. שֶׁמָּא מִבָּבֶל לְכָאן. רַב אָמַר: עָשִׂינוּ עַצְמֵינוּ כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִיטִין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ מִשְּׁכוּנָה לִשְׁכוּנָה.

בְּעָא קוּמֵי מִיחְזוּר בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ כַּהֲנָא, וּמַה נַעֲשָׂה לְרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּישְׂאוּ! אָמַר לֵיהּ: וּמַה בְּיָדְךָ? דְּהוּא סָבַר כַּהֲדָא דְּרַבִּי דְּתָנֵי: הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, לֹא נִכְתָּב לְפָנָיו וְלֹא נֶחְתָּם לְפָנָיו – תֵּצֵא בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר דָּבָר; דִּבְרֵי רַבִּי. אֲבָל חֲכָמִים לֹא הוֹדוּ לַדָּבָר.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֲקָצִין פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הָעוֹקֵץ עֵנָב - מְטַמֵּא וּמִטַּמֵּא וּמִצְטָרֵף. עֲלֵי שׁוּם וַעֲלֵי בְּצָלִים וְהַקַּפְלוּטוֹת לַחִין - מִטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין וְאֵין מִצְטָרְפִים. שָׁרְשֵׁי הַשֶּׁבֶת - מִטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין וּמִצְטָרְפִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַנּוֹגֵעַ בָּעַמּוּד - טָמֵא. בַּסִּיב וּבַשֵּׁעָר - טָהוֹר.

ב. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַסִּיג שֶׁל אֶשְׁכּוֹל שֶׁל רַצָּפֶת - מִצְטָרְפִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אֶת הָאֹכֶל. שָׁרְשֵׁי כָל הַנִּקְצָרִים - לֹא מִטַּמְּאִין וְלֹא מְטַמְּאִין וְלֹא מִצְטָרְפִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַלְעִין שֶׁל שִׁבֳּלִים כָּל שֶׁהֵן - מִצְטָרְפִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְסָסִין. אָגַד אֶת הַכְּרִיכָה, בֵּין לִפְנִים מִכַּשָּׁעוּר בֵּין יֶתֶר מִכַּשָּׁעוּר - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא כַּשָּׁעוּר בִּלְבַד. וְהַמְקַטֵּף מְלִילוֹת לְהַכְנִיסָן לְתוֹךְ בֵּיתָן - שִׁעוּרָן טֶפַח. מִכִּבֶּדֶת שֶׁל תְּמָרָה שֶׁשִּׁיר בָּהֶן תְּמָרָה אַחַת - טְמֵאָה. וְכֵן הַיָּד חִבּוּר לָהּ, וְהַשַּׁרְבִיטִין - אֵינָן חִבּוּר זֶה לָזֶה.

ג. יַד הַפַּרְכִּיל כָּל שֶׁהוּא. יְתֵרָה טֶפַח מִכָּאן וְטֶפַח מִכָּאן. יַד מִכִּבֶּדֶת שֶׁל תְּמָרָה שֶׁהִיא יְתֵרָה מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים, וְכֵן שְׂאָר כָּל הַנִּקְצָרִים - לֹא מִטַּמְּאִין, וְלֹא מְטַמְּאִין, וְלֹא מִצְטָרְפִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם לִקֵּטָן לִתְלוֹתָן בְּחָפָּתוֹ אוֹ עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ מְטַמְּאִין. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֲקָצֵי הָאַגָּסִים, וְהַתַּפּוּחִים, וְהָאֶתְרוֹגִים, שֶׁלִּקְּטָן לִתְלוֹתָן עַל פֶּתַח חֲנוּתוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ הֵן טְמֵאִין. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שָׁרְשֵׁי חֲלִפּוֹת הַתַּרְדִּין - טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִמְכָּרִין עִמָּהֶן. וְכֵן הָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֹקֶץ דְּלַעַת - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁלַק עִמָּהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עֹקֶץ מְרַחֲפוֹת - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱכָל עִמָּהּ. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֹקֶץ הַקַּתְּרֵס שְׁלֹשָׁה טְפָחִים.

ד. תְּבוּאָה שֶׁבְּסָסָהּ בַּגֹּרֶן - לֹא מִטַּמְּאָה, וְלֹא מְטַמְּאָה, וְלֹא מִצְטָרֶפֶת. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מְטַמְּאָה וּמִטַּמְּאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכָהּ בְּעֶתֶר. קֻלְפָּה שֶׁל שׁוּם שֶׁנָּפַל מִשְּׁקִין עַל אֶחָד מֵהֶן, הוּא טָמֵא וַחֲבֵרוֹ טָהוֹר, שֶׁאֵין חִבּוּר אָדָם חִבּוּר. אֶתְרוֹג שֶׁנִּפְרַץ וְתָחֲבוֹ בְּכוּשׁ אוֹ בְּקֵיסָם - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר, שֶׁאֵין חִבּוּרֵי אָדָם חִבּוּר. עִסָּה שֶׁנְּלוֹשָׁה בְּמֵי פֵּרוֹת - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה, שֶׁאֵין לְךָ שֶׁהוּא מְחַבֵּר אֶת הָאוֹכְלִין אֶלָּא שִׁבְעָה מַשְׁקִין בִּלְבַד. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יוֹסֵי: לֹא יַד וְלֹא שׁוֹמֵר הִיא, לֹא מְטַמְּאָה, וְלֹא מִטַּמְּאָה וְלֹא מִצְטָרֶפֶת עִמָּהֶן. עֹקֶץ הָרִימוֹן - טָמֵא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַנּוֹגֵעַ בָּעַמּוּד - טָמֵא. בַּשֵּׁעָר וּבַמַּסְרֵק - טָהוֹר.

מַסֶּכֶת עֲקָצִין פֶּרֶק שֵׁנִי

א. רֹטֶב שֶׁנֶּאֱכַל חֶצְיוֹ וְחֶצְיוֹ קַיָּם, גַּרְעִין שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - מִצְטָרֵף. שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - אֵין מִצְטָרֵף. בַּיַּבֶּשֶׁת כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - טָמֵא. שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - טָהוֹר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בַּיַּבֶּשֶׁת - הַכֹּל טָהוֹר. הָרֹטֶב שֶׁנִּמּוֹחַ חֶצְיוֹ וְחֶצְיוֹ קַיָּם, שֶׁכְּנֶגֶד הָאֹכֶל - מִצְטָרֵף, שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - אֵין מִצְטָרֵף. אֵיזֶהוּ כְּנֶגֶד הָאֹכֶל? רַבִּי אוֹמֵר: עַד חָלָל. חֲבִילֵי אֲזוֹב, וְהַסִּיאָה, וְהַקּוֹרְנִית, כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - מִצְטָרֵף, שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - אֵין מִצְטָרֵף. אֵיזֶה כְּנֶגֶד הָאֹכֶל? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עַד חָלָל. עֶצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו בָּשָׂר. וְכֵן מֹחַ שֶׁבְּרֹאשׁ, וְשֶׁבַּקּוּלִית, כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - מִצְטָרֵף. שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד הָאֹכֶל - אֵין מִצְטָרֵף, וְאֵיזֶהוּ כְּנֶגֶד הָאֹכֶל? אִם יֵשׁ שָׁם חָלָל - עַד הֶחָלָל. וְאִם אֵין שָׁם חָלָל - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא חִסּוּם הָעֶלְיוֹן בִּלְבַד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹלִית שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ כַּזַּיִת בָּשָׂר - גּוֹרֵר אֶת כֻּלָּהּ לַטֻּמְאָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלֶיהָ אֶלָּא כָּפוּל, גּוֹרֵר אֶת כֻּלָּהּ לַטֻּמְאָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הַבָּשָׂר שֶׁעָלֶיהָ, שֶׁאִם יִמָּתַח וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַקִּיפוֹ בְּחוּט הָעֵרֶב - כְּנֶגְדּוֹ מִצְטָרֵף.

ב. הָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִין, הַקְּרָנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם - מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין, אֲבָל לֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת. אֲבָל נַעֲשִׂין הֵן יָדוֹת לְטַמֵּא טֻמְאַת נְבֵלוֹת. הָרֹטֶב שֶׁנְּתָנוֹ עַל גַּבֵּי

תּוֹסֶפְתָּא

חֲתִיכוֹת לְהַקְפּוֹתָן, וְכֵן גְּרִיסִין שֶׁנִּתְּנָן עַל גַּבֵּי פְּרוּסוֹת לְלוֹתְתָן, הַנּוֹגֵעַ, בֵּין בָּרֹטֶב, בֵּין בַּחֲתִיכוֹת, בֵּין בַּמִּקְפָּה, בֵּין בַּגְּרִיסִין - כֻּלּוֹ חִבּוּר. הַתָּמְרִים וְהַגְּרוֹגְרוֹת שֶׁשְּׁלָקָן וְנַעֲשׂוּ אוֹם - הֲרֵי אֵלּוּ חִבּוּר. רַבִּי אוֹמֵר: אִם לְלוֹתְתָן - חִבּוּר, אִם לְהוֹצִיא אֶת מִימֵיהֶן - אֵינָן חִבּוּר. הָרִימּוֹן תְּפוּחָה - מְשַׁעֲרָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְאִם הוּא חָלָל - צָרִיךְ לְמַעֵךְ, הָאֱגוֹז וְהַשָּׁקֵד וְהַתְּמָרָה הַמְקַשְּׁקְשִׁים - מְשַׁעֲרִין כְּמוֹת שֶׁהֵן.

ג. הַמְחַתֵּךְ לְבַשֵּׁל, כֵּיוָן שֶׁקָּרְצוֹ - אֵינוֹ חִבּוּר. לִכְבּוֹשׁ וְלִשְׁלוֹק וּלְהַנִּיחַ עַל הַשֻּׁלְחָן - חִבּוּר, עַד שֶׁיַּתְחִיל לְפָרֵק. קְלִיפֵי פּוֹלִין וּקְלִפֵּי תּוּרְמוֹסִין, זְרָקָן - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. כְּנָסָן לְאוֹכְלִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. קְלִיפֵי מְלָפְּפִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אוֹכְלִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. גַּרְעִינֵי זֵיתִים וְגַרְעִינֵי תְּמָרִים, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁלָקָן לְאוֹכְלִין - אֵינָן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. גַּרְעִינֵי חָרוּבִין אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְאוֹכְלִין - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. שְׁלָקָן לְאוֹכְלִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. הַחַרְצַנִּין וְהַזָּגִין, אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְמַשְׁקֶה - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. יְרָקוֹת שֶׁיָּבְשׁוּ בְּאִיבֵּיהֶן, כְּגוֹן כְּרוּב וּדְלַעַת - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. לְקָטָן וְיִבְּשָׁן - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין.

ד. אֵילָן שֶׁנִּפְשַׁח וּבוֹ פֵּרוֹת - הֲרֵי הֵן כִּתְלוּשִׁין, יָבֵשׁ וּבוֹ פֵּרוֹת - הֲרֵי הֵן כִּמְחֻבָּרִין. שֶׁנִּמּוֹק חֶצְיָהּ וְחֶצְיָהּ קַיָּם - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר. נִמּוֹק הָאֶמְצָעִי וְהַצְּדָדִין קַיָּמִין - אֵין הַצְּדָדִין חִבּוּר זֶה לָזֶה. רִמּוֹן שֶׁנִּמּוֹק חֶצְיוֹ וְחֶצְיוֹ קַיָּם - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר. נִמּוֹק הָאֶמְצָעִי וְהַצְּדָדִין קַיָּמִין - אֵין הַצְּדָדִין חִבּוּר זֶה לָזֶה. הִתְחִיל לְפָרֵק בָּאֱגוֹזִין וּלְפַקֵּל בַּבְּצָלִים, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְפָנָיו מֵאָה כּוֹר, הִתְחִיל בְּאֶחָד מֵהֶן - אֵינוֹ חִבּוּר. הָיוּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה וְהִתְחִיל בְּאֶחָד מֵהֶן, זֶה שֶׁהִתְחִיל בּוֹ אֵינוֹ חִבּוּר, וְהַשְּׁאָר חִבּוּר. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: טְהָרוּ שְׁלָשְׁתָּן.

הַשָּׁלֵם

ה. מְלָפְּפִין שֶׁחָתְכוֹ וּנְתָנוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן - חִבּוּר עַד שֶׁיַּתְחִיל לְפָרֵק, הִתְחִיל לְפָרֵק - חֲתִיכָה וְכָל הָעוֹלֶה עִמָּהּ - חִבּוּר. וְהַשְּׁאָר - אֵינוֹ חִבּוּר. פִּיקָה הַתַּחְתּוֹנָה - חִבּוּר הִיא לְעַצְמָהּ, וְאֵינָהּ חִבּוּר לִשְׁאָר הַחֲתִיכוֹת. הָיוּ שְׁנַיִם וְשָׁלֹשׁ, וְהִתְחִיל בְּאַחַת מֵהֶן, זוֹ שֶׁהִתְחִיל בָּהּ אֵינוֹ חִבּוּר, וְהַשְּׁאָר חִבּוּר. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: טְהָרוּ שְׁלָשְׁתָּן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֲפִלּוּ אָמַר חֶצְיוֹ אֲנִי אוֹכֵל שַׁחֲרִית, וְחֶצְיוֹ אֲנִי אוֹכֵל בֵּין הָעַרְבַּיִם - זוֹ שֶׁהִתְחִיל בָּהּ אֵינָהּ חִבּוּר, וְהַשְּׁאָר חִבּוּר. הָאֱגוֹזִין וְהַשְּׁקֵדִים, אַף עַל פִּי שֶׁרִיסֵּס חִבּוּר, עַד שֶׁיַּתְחִיל לְפָרֵק.

ו. בֵּיצַת טוּרְמִיטָה אַף עַל פִּי שֶׁרִיסֵּס - חִבּוּר, עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְקַלַּף. בֵּיצָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה בְּקְלִפָּתָהּ - כֻּלָּהּ חִבּוּר. צֶמֶר שֶׁבְּרָאשֵׁי כְּבָשִׂים וְשֵׂעָר שֶׁבִּזְקַן תְּיָשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁפִּשְׁפְּשָׁן בָּאוּר - חִבּוּר, עַד שֶׁיַּתְחִיל לִתְלֹשׁ. כַּנְפֵי חֲגָבִים וְקִשְׁקְשֵׁי דָּגִים, אַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱבִיר סַכִּין עֲלֵיהֶן - חִבּוּר, עַד שֶׁיַּתְחִיל לְקַלֵּף.

ז. עָצִיץ נָקוּב שֶׁנִּתְּנוֹ עַל גַּבֵּי שְׁתֵּי יְתֵדוֹת, אֲפִלּוּ גָּבוֹהַּ מִן הָאָרֶץ אַמָּה - אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִלְּמַטָּה, אֲבָל מִן הַצַּד - הֲרֵי זֶה מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. אִם יֵשׁ עַל גַּב הַנֶּקֶב עָפָר כָּל שֶׁהוּא - אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים.

ח. טַבְלָא שֶׁיֵּשׁ לָהּ לְבִזְבִּזִין וְהִטָּהּ עַל צִדָּהּ - מַכְשֶׁרֶת אֶת הַזְּרָעִים, הָיָה מַשְׁקֶה בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב, וְנָפְלוּ מַשְׁקִין עַל גַּבֵּי הַקַּשּׁוּת וְנִטְמְאוּ. הִגְדִּילָהּ וְיָצְאָת חוּץ לָעָצִיץ - טְהוֹרָה.

מַסֶּכֶת עֲקָצִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. דָּגִים טְהוֹרִין וַחֲגָבִים טְהוֹרִין בְּכָל מָקוֹם, דָּגִים טְמֵאִין וַחֲגָבִים טְמֵאִין בַּכְּפָרִין - צְרִיכִים הֶכְשֵׁר וְאֵין צְרִיכִים מַחֲשָׁבָה. חֵלֶב מִתָּה בְּכָל מָקוֹם - צְרִיכָה הֶכְשֵׁר וְאֵין צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְגוּפָהּ. חֵלֶב שְׁחוּטָה בַּכְּפָרִים - צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר.

תּוֹסֶפְתָּא

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּתְּחִלָּה הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה ״חֵלֶב שֶׁחוּטָה בַּכְּפָרִים צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה וְאֵין צְרִיכָה הֶכְשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהֶכְשֵׁר בִּשְׁחִיטָה״. אָמַרְתִּי לְפָנָיו: רַבִּי! לְמַדְתַּנִי עַלְשִׁין שֶׁלְּקָטָן לַבְּהֵמָה וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאָדָם, שֶׁאֵין צְרִיכִין הֶכְשֵׁר שֵׁנִי, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - הֶכְשְׁרוּ, חָזַר רַבִּי עֲקִיבָא לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כִּדְבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

ב. חֵלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה - הֲרֵי זֶה טָמֵא. חֵלֶב חַיָּה, בֵּין טְמֵאָה בֵּין טְהוֹרָה הֲרֵי הִיא כְּגוּפָהּ. חֵלֶב נְבֵלָה וַחֲלֶב וּטְרֵפָה - טָהוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ז, כד): ״וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה״. הַחוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עָלָיו - צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. חִשֵּׁב עָלָיו וְאַחַר כָּךְ חָתְכוֹ - אֵינוֹ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר.

ג. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ נִבְלַת הָעוֹף טָהוֹר אֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְטַמְּאָה טְמֵאָה חֲמוּרָה, וְכָל הַמְּטַמֵּא טְמֵאָה חֲמוּרָה - אֵינוֹ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר.

ד. וְאֵלּוּ הֵן, פְּרִיצֵי זֵיתִים וַעֲנָבִים הַיּוֹצְאִין מִתַּחַת הַגֶּפֶת וּמִתַּחַת הַזָּגִין, חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאוֹכְלִין - אֵין מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין, כְּנָסָן לְאוֹכְלִין - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. הַחַרְצַנִּין וְהַזָּגִין, אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְאוֹכְלִין - בָּטְלָה דַעְתּוֹ. מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, בְּפַגִּין וּבֹסֶר שֶׁשִּׁלְקָן עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת, שֶׁהֵן מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. פַּגֵּי הַשִּׁיפּוֹת - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. פַּגֵּי הָאַגָּסִין, וְהַקְּרוּסְטְמֵלִין, וְהַפְּרִישִׁין, וְהָעִזְרְדִין, בְּעוֹנָתָן לְמַעֲשֵׂר - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. פָּחוֹת מִכָּאן אוֹ שֶׁשִּׁלְקָן - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: זֵיתִים וּבֹסֶר שֶׁסְּחָטָן עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת - מִשְׁקֶה הֵיוֹצֵא מֵהֶן טָהוֹר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא שָׁרָף.

ה. לוּלְבֵי הַזְּרָדִין וְהַחֲרוּבִין עַד שֶׁלֹּא הִמְתִּיקוּ - אֵין מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין, מִשֶּׁהִמְתִּיקוּ - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. אֲבָל הַלּוּף וְהַחַרְדָּל וְהַתּוּרְמוּסִים וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁים, בֵּין שֶׁהִמְתִּיקֵן בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִמְתִּיקֵן - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין.

הַשָּׁלֵם

ו. קוּר נִקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. כַּפְנִיּוֹת נִקָּחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּמְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוּר הֲרֵי הוּא כָּעֵץ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁנִּקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. כַּפְנִיּוֹת הֲרֵי הֵן כִּפְרִי לְכָל דְּבָרֵיהֶן, אֶלָּא שֶׁהֵן פְּטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂר.

ז. עָרְלָה, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפֳּרֵי מְצוֹרָע, וּפֶטֶר חֲמוֹר, וּבְשָׂר בֶּחָלָב - כֻּלָּן הֵן מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן אֵין מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּבָשָׂר וְחָלָב, שֶׁמְּטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ נוֹתָר שֶׁמְּטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. וְיֵשׁ נוֹתָר שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין, כֵּיצַד? לָן לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. לָן לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. פִּגּוּל מִקָּדְשֵׁי קָדָשִׁים וּמִקָּדְשִׁים קַלִּים - אֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. כַּרְשִׁינִין - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא חַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת וְאֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין וְחַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אַף אַתָּה כְּפַרְתָּ בַּהֲלָכָה.

ח. תִּלְתָּן, הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. בּוּקִי - אֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. קוּר שֶׁשָּׁלַק - מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין. הַתְּמָרִים וְהַגְּרוֹגְרוֹת שֶׁנְּתָנָן בִּקְדָרָה לְתַבְלִין - מְטַמֵּא טְמֵאַת אוֹכְלִין, עַד שֶׁיִּפָּסְלוּ מִלֶּאֱכֹל אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲגָבִים שֶׁנְּתָנָן בִּקְדָרָה לְתַבְלִין - מְטַמְּאִין טְמֵאַת אוֹכְלִין עַד שֶׁיִּפָּסְלוּ מִלֶּאֱכֹל לְאָדָם.

ט. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים עַל חֲלוֹת דְּבַשׁ שֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

טָמְאָה בְּאִיבֵּיהֶן. וּמִימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלִּהְיוֹת בּוֹדְקִין עֲלֵיהֶן יַיִן בְּטֻמְאָה וְרוֹדִין אוֹתָן בְּטָהֳרָה, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַשַּׁבָּת וְעַל הַשְּׁבִיעִית, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כְּקַרְקַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הוּא כִּכְלִי. וְאִם הָיָה מְחֻבָּר בְּטִיט - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא כְּקַרְקַע לְכָל דָּבָר. הָיָה נָתוּן עַל גַּבֵּי שְׁתֵּי יְתֵדוֹת - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא כִּכְלִי לְכָל דָּבָר.

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִית? מִשָּׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּיתָן בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים זַכָּאִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן, סִימָן לַדָּבָר - צֵאת הַכּוֹכָבִים וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר (נְחֶמְיָה ד, טו): "וְחָצְיָם מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים":

ב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁאָדָם קוֹרֵא אוֹתָהּ שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּלַּיְלָה, אַחַת קֹדֶם שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְאַחַת מִשֶּׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, וְנִמְצָא יוֹצֵא בָהּ יְדֵי חוֹבָה שֶׁל יוֹם וְשֶׁל לַיְלָה:

ג. רַבִּי אוֹמֵר: אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת הֲוֵי הַלַּיְלָה. עוֹנָה - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לְשָׁעָה. וְהָעֵת - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לָעוֹנָה. וְהָרֶגַע - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בָּעֵת. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ אַשְׁמוּרוֹת בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ז, ט): "רֹאשׁ הָאַשְׁמֹרֶת הַתִּיכוֹנָה", אֵין תִּיכוֹנָה אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ:

ד. מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית? אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה חֲבֵרוֹ בְּרָחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. מִצְוָתָהּ עִם הָנֵץ הַחַמָּה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא סוֹמֵךְ גְּאוּלָּה לִתְפִלָּה, וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בְּיוֹם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ אַחַר רַבִּי עֲקִיבָא וְאַחַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כִּמְדַמֶּה אֲנִי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִלְּקְרוֹת, אֶלָּא שֶׁעוֹסְקִין בְּצָרְכֵי צִבּוּר. קָרִיתִי וְשָׁנִיתִי, וְאַחַר כָּךְ הִתְחִילוּ הֵן, וּכְבָר נִרְאָתָה חַמָּה עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים:

ה. הַחֲתָנִים וְכָל הָעוֹסְקִין בְּמִצְוֹת - פְּטוּרִין מִקְּרִיאַת שְׁמַע, וּמִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ" - פְּרַט לַחֲתָנִים. "וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ" - פְּרַט לַעֲסוּקִין בְּמִצְוֹת:

ו. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִן בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִטֶּה וְרַבִּי אֶלְעָזָר זָקוּף. וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְנִזְקַף רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְהִטָּה רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "מַה זֶּה אֶלְעָזָר"?! אָמַר לוֹ: "יִשְׁמָעֵאל אָחִי! אוֹמְרִים לְאֶחָד: מִפְּנֵי מַה זְקָנְךָ מְגֻדָּל? אָמַר לָהֶם: יִהְיֶה כְּנֶגֶד הַמַּשְׁחִיתִים! אֲנִי שֶׁהָיִיתִי זָקוּף - הִטִּיתִי. אַתָּה שֶׁהָיִית מַטֶּה - זְקַפְתָּ"?! אָמַר לוֹ: "אַתָּה הִטִּיתָה - לְקַיֵּם כִּדְבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, אֲנִי נִזְקַפְתִּי - לְקַיֵּם כִּדְבְרֵי בֵּית הִלֵּל". דָּבָר אַחֵר: שֶׁלֹּא יִרְאוּ הַתַּלְמִידִים וְיִקְּבְעוּ כִּדְבָרֶיךָ הֲלָכָה לְדוֹרוֹת:

ז. לָמָּה אָמְרוּ 'אַחַת אַרֻּכָּה וְאַחַת קְצָרָה'? מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ, לַחְתֹּם - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לַחְתֹּם, שֶׁלֹּא לַחְתֹּם - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִחְתֹּם, לִפְתֹּחַ בְּבָרוּךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לִפְתֹּחַ בְּבָרוּךְ, שֶׁלֹּא לִפְתֹּחַ בְּבָרוּךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִפְתֹּחַ בְּבָרוּךְ, לָשׁוּחַ - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לָשׁוּחַ, שֶׁלֹּא לָשׁוּחַ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לָשׁוּחַ:

ח. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמְּקַצְּרִין בָּהֶן: הַמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת וְעַל מִצְוַת בְּרַכַּת הַזְּמַן וּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע וְשֶׁבִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמַּאֲרִיכִין בָּהֶן: בְּרִכַּת תַּעֲנִית וּבְרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְרָכוֹת יוֹם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַכִּפּוּרִים, מִבְּרָכוֹת שֶׁל אָדָם נִכָּר אִם בּוּר הוּא, אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא:

ט. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁאֵין חוֹתְמִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ: הַמְבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת וְעַל הַמִּצְוֹת בִּרְכַּת הַזִּמּוּן וּבִרְכָּה אַחֲרוֹנָה שֶׁבְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיָה חוֹתֵם בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁבְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן וּמַאֲרִיךְ בָּהּ:

י. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ: כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן פּוֹתְחִין בְּבָרוּךְ, חוּץ מִן הַבְּרָכָה הַסְּמוּכָה לִשְׁמַע, וּבְרָכָה הַסְּמוּכָה לִבְרָכָה אַחֶרֶת, שֶׁאֵין פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ:

יא. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹחִין בָּהֶן: בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה תְּחִלָּה וְסוֹף, וּבְמוֹדִים תְּחִלָּה וְסוֹף. וְהַשּׁוֹחֶה בְּכָל בְּרָכָה וּבְרָכָה - מְלַמְּדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁחֶה. וְאֵין עוֹנִים עִם הַמְבָרֵךְ; רַבִּי יְהוּדָה הָיָה עוֹנֶה עִם הַמְבָרֵךְ (יְשַׁעְיָה ו, ג): "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ"; (יְחֶזְקֵאל ג, יב): "וּבָרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ"; כָּל אֵלּוּ הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הַמְבָרֵךְ:

יב. מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵינִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ג): "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ"; "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַיָּמִים. "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַלֵּילוֹת; אֵלּוּ דִּבְרֵי בֶן זוֹמָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הָעוֹלָם הַזֶּה. "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. אָמַר לָהֶם בֶּן זוֹמָא לַחֲכָמִים: וְכִי מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ? הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (יִרְמְיָה כג, ז): "לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה'" וְגוֹ'?! אָמְרוּ לוֹ: לֹא שֶׁתַּעֲקֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִמְּקוֹמָהּ, אֶלָּא שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מוֹסֶף עַל הַמַּלְכֻיּוֹת, וּמַלְכֻיּוֹת עִקָּר, וִיצִיאַת מִצְרַיִם טְפֵלָה. כֵּיוֹצֵא בוֹ (בְּרֵאשִׁית לה, ה): "לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב" וְגוֹ'; לֹא שֶׁתֵּעָקֵר שֵׁם יַעֲקֹב מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא שֵׁם יַעֲקֹב מוֹסֶף עַל יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל עִקָּר וְיַעֲקֹב טְפֵלָה:

הַשָּׁלֵם

יג. כֵּיוֹצֵא בוֹ (יְשַׁעְיָה מג, יח): "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת". "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת" - אֵלּוּ עֵל מַלְכֻיּוֹת. "וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תִּתְבֹּנָנוּ" - אֵלּוּ עֵל מִצְרַיִם. "הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִּצְמָח הֲלֹא תֵּדְעוּהָ" - אֵלּוּ מִלְחֶמֶת גּוֹג. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ, וּפָגַע בּוֹ זְאֵב וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה הַזְּאֵב. חָזַר וּפָגַע בּוֹ אֲרִי וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה אֲרִי. וּפָגַע בּוֹ נָחָשׁ וְנִצַּל מִמֶּנּוּ. שָׁכַח מַעֲשֵׂה שְׁנֵיהֶם וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה נָחָשׁ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל - צָרוֹת אַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת:

יד. כֵּיוֹצֵא בוֹ (בְּרֵאשִׁית יז, טו): "שָׂרַי אִשְׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ"; בַּתְּחִלָּה הִיא שָׂרַי לְאֱמִתָּהּ, עַכְשָׁו הָיְתָה שָׂרָה לְכָל הָאֻמּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ". כֵּיוֹצֵא בוֹ (שָׁם שָׁם ה): "לֹא יִקָּרֵא עוֹד שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם"; בַּתְּחִלָּה הֲרֵי אַתָּה אַב לְכָל אָרָם, וּלְבַסּוֹף הֲרֵי אַתָּה אַב לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ":

טו. אַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֵר וְקָרָא "אַבְרָהָם" - 'אַבְרָם', אֵינוֹ לִגְנַאי אֶלָּא לְשֶׁבַח. לְ"יְהוֹשֻׁעַ" - 'הוֹשֵׁעַ', אֵינוֹ לִגְנַאי אֶלָּא לְשֶׁבַח. הוּא אַבְרָם עַד שֶׁלֹּא נִדְבַּר עִמּוֹ הוּא אַבְרָם מִשֶּׁנִּדְבַּר עִמּוֹ, הוּא הוֹשֵׁעַ עַד שֶׁלֹּא נִכְנַס לְגֶדֶלָה הוּא הוֹשֵׁעַ מִשֶּׁנִּכְנַס לְגֶדֶלָה. מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל - כֻּלָּן לְשׁוֹן חִבָּה לְשׁוֹן זְרוּז. הֵן הֵן עַד שֶׁלֹּא נִדְבַּר עִמָּהֶן וְהֵן הֵן מִשֶּׁנִּדְבַּר עִמָּהֶן, הֵן הֵן עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ לְגֶדֶלָה וְהֵן הֵן מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לְגֶדֶלָה:

טז. כֵּיוֹצֵא בוֹ (תְּהִלִּים עו, ג): "וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ"; וְכִי מַה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר לָהּ שֵׁם הָרִאשׁוֹן? לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לב, לא): "עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, לַהֲסִירָהּ מֵעַל פָּנַי"; יָכוֹל אַף

תּוֹסֶפְתָּא

עַכְשָׁו הֲרֵי הִיא בְּחֵמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (תְּהִלִּים סח, יז): "הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ", הֲרֵי הִיא בְּחֶמְדָּה וּבְתַאֲוָה, מְלַמֵּד שֶׁכִּפֵּר לָהּ חָרְבָּתָהּ, שֶׁאֵין שְׁכִינָה חוֹזֶרֶת עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה הַר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ג, כה): "הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן". "וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ"; מְצִינוּ כְּשֶׁהִיא שָׁלֵם קְרוּיָה הַר, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כב, יד): "וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם ה' יִרְאֶה" וְגוֹ'; וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים קלו, ז): "זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדוֹם". מֵאֵימָתַי? מִשֶּׁנַּעֲקְרוּ יְסוֹדוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה. "הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ".

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע - צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בֶּ'אֱמֶת וְיַצִּיב'. רַבִּי אוֹמֵר: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ מַלְכוּת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ מַכַּת בְּכוֹרוֹת וּקְרִיעַת יַם סוּף:

ב. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ. רַבִּי אַחַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: אִם כִּוֵּן לִבּוֹ בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּוֵּן אֶת לִבּוֹ בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן - יָצָא:

ג. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע לְמַפְרֵעַ - לֹא יָצָא. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בִּתְפִלָּה. וְכֵן בִּמְגִלָּה:

ד. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְטָעָה, וְהִשְׁמִיט בָּהּ פָּסוּק אֶחָד - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא אֶת הַפָּסוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא מַתְחִיל בְּאוֹתוֹ פָּסוּק, וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בִּמְגִלָּה. וְכֵן בִּתְפִלָּה. הַנִּכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמְצָאָן שֶׁקָּרְאוּ חֲצִיָּהּ, וְגָמַר עִמָּהֶן - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא מֵרֹאשָׁהּ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, אֶלָּא מַתְחִיל מֵרֹאשׁ, וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בִּתְפִלָּה. וְכֵן בִּמְגִלָּה:

ה. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְטָעָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן טָעָה - חוֹזֵר לְרֹאשׁהּ. טָעָה בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק - חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַפֶּרֶק. טָעָה בֵּין כְּתִיבָה רִאשׁוֹנָה לָאַחֲרוֹנָה - חוֹזֵר לִכְתִיבָה רִאשׁוֹנָה:

ו. כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת - מַפְסִיקִין לִקְרוֹת שְׁמַע, וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. רַבִּי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה - כָּךְ אֵין מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמַּפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע - כָּךְ מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ בְּיַבְנֶה, הָיוּ עֲסוּקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר - לֹא הָיוּ מַפְסִיקִין, שֶׁלֹּא לְהַסִּיעַ מִלִּבָּן:

ז. הַכַּתָּף, אַף עַל פִּי שֶׁמַּשָּׂאוֹ עַל כְּתֵפוֹ - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרֵק וְטוֹעֵן - לֹא יִקְרָא, לְפִי שֶׁאֵין לִבּוֹ מִתְכַּוֵּן. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּפָרֵק:

ח. פּוֹעֲלִין - קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן, וּמִתְפַּלְּלִין בְּרֹאשׁ הַזַּיִת אוֹ בְּרֹאשׁ הַתְּאֵנָה. וּשְׁאָר כָּל הָאִילָנוֹת - יוֹרְדִין לְמַטָּה וּמִתְפַּלְּלִין. בַּעַל הַבַּיִת - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה וּמִתְפַּלֵּל. פּוֹעֲלִין - קוֹרִין אֶת שְׁמַע וּמְבָרְכִין לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אוֹכְלִין אֶת פִּתָּן וּמְבָרְכִין לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. וּמִתְפַּלְּלִין שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אֲבָל אֵין יוֹרְדִין לִפְנֵי הַתֵּבָה:

ט. הַשּׁוֹשְׁבִינִין וְכָל בְּנֵי הַחֻפָּה - פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְחַיָּבִין בִּקְרִיאַת שְׁמַע. רַבִּי שִׁילָא אוֹמֵר: חָתָן - פָּטוּר, וְכָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה - חַיָּבִין:

י. קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְעָמְדוּ בַּשּׁוּרָה, שׁוּרָה הָרוֹאָה אֶת הַפְּנִימִית - פְּטוּרָה. וְשֶׁאֵינָהּ רוֹאָה אֶת הַפְּנִימִית - חַיֶּבֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין שָׁם אֶלָּא שׁוּרָה אַחַת, הָעוֹמְדִים שָׁם לְשֵׁם כָּבוֹד - חַיָּבִין. לְשֵׁם אֵבֶל - פְּטוּרִין. יָרְדוּ לַהֶסְפֵּד, הָרוֹאִין אֶת הַפְּנִימִית - פְּטוּרִין. יֵשׁ אוֹמְרִים: וּשְׁנַיִּים לָהֶם. וְשֶׁאֵין רוֹאִין אֶת הַפְּנִימִית - חַיָּבִין. הַסּוֹפֵד וְכָל הָעוֹסְקִים בַּהֶסְפֵּד - מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע, וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. מַעֲשֶׂה שֶׁהִפְסִיקוּ רַבּוֹתֵינוּ לִקְרִיאַת שְׁמַע וְלִתְפִלָּה:

יא. בַּעַל קֶרִי חוֹלֶה שֶׁנָּתַן עָלָיו תִּשְׁעָה קַבִּין מַיִם - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. אֲבָל אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן עַד שֶׁיָּבֹא בְּאַרְבָּעִים

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

סְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים סְאָה מִכָּל מָקוֹם:

יב. הַזָּבִין וְהַזָּבוֹת וְהַנִּדּוֹת וְהַיּוֹלְדוֹת - מִתָּרִין לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִשְׁנוֹת בַּמִּשְׁנָה, בַּמִּדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת וּבְאַגָּדוֹת. וּבַעֲלֵי קְרָיִין - אֲסוּרִין בְּכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹנֶה הוּא בַּהֲלָכוֹת הָרְגִילוֹת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַצִּיעַ אֶת הַמִּשְׁנָה:

יג. בַּעַל קֶרִי שֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבֹּל - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְאֵינוֹ מַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: פַּעַם אַחַת הָיֵינוּ יוֹשְׁבִין לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהָיֵינוּ קוֹרִין אֶת שְׁמַע, וְלֹא הָיֵינוּ מַשְׁמִיעִים לְאָזְנֵינוּ מִפְּנֵי קַסְדּוֹר אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח. אָמְרוּ לוֹ: אֵין שְׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה:

יד. הֲרֵי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה עָרֹם, אוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ עָרֹם - הֲרֵי זֶה מְכַסֶּה אֶת עַצְמוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ וּבְכָל דָּבָר, וְקוֹרֵא. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לִהְיוֹת יוֹשֵׁב עָרֹם, זֶה - מְכַסֶּה עַצְמוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ וּבְכָל דָּבָר, וְקוֹרֵא. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם - לֹא בְּרָאוֹ עָרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח, ט): **"בְּשׂוּמִי עָנָן לְבֻשׁוֹ וַעֲרָפֶל חֲתֻלָּתוֹ"**. **עָנָן לְבֻשׁוֹ** - זֶה הַשָּׁפִיר. **וַעֲרָפֶל חֲתֻלָּתוֹ** - זֶה הַשִּׁלְיָא. הֲרֵי שֶׁהָיְתָה מִטְפַּחַת שֶׁל בֶּגֶד וְשֶׁל עוֹר חֲגוּרָה לוֹ עַל מָתְנָיו - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּכַסֶּה לִבּוֹ:

טו. לֹא יַכְנִיס אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ לְתוֹךְ קוּבּוֹ[1] וְיִקְרָא אֶת שְׁמַע. וְאִם הָיְתָה אֲפַרְקְסוּתוֹ[2] חֲגוּרָה לוֹ מִבִּפְנִים[3] - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

[1] לְתוֹךְ הָאֹהֶל שֶׁלּוֹ.

הַשָּׁלֵם

טז. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יְשֵׁנִים בְּטַלִּית אַחַת - אֵינָן רַשָּׁאִין לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע. אֶלָּא: זֶה - מִתְכַּסֶּה בִּכְסוּתוֹ וְקוֹרֵא. וְזֶה - מִתְכַּסֶּה בִּכְסוּתוֹ וְקוֹרֵא. וְאִם הָיוּ בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ קְטַנִּים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

יז. קָטָן שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת - פּוֹרְשִׁים מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. אֵין פּוֹרְשִׁין אֶלָּא מִשֶּׁל אָדָם. וּמִשֶּׁל כְּלָבִים - בִּזְמַן שֶׁנְּתָנָן לְתוֹכָן עוֹרוֹת:

יח. גְּרָף שֶׁל רֵעִי וְעָבִיט שֶׁל מֵי רַגְלַיִם עִמּוֹ בַּבַּיִת - הֲרֵי זֶה מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְקוֹרֵא. שֶׁלִּפְנֵי הַמִּטָּה - נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא וְקוֹרֵא. וְאִם לָאו - לֹא יִקְרָא. רַבִּי זַכַּאי אוֹמֵר: אִם נָתַן לְתוֹכוֹ רְבִיעִית מַיִם - יִקְרָא. וְאִם לָאו - לֹא יִקְרָא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שֶׁלִּפְנֵי הַמִּטָּה - לֹא יִקְרָא. שֶׁלְּאַחַר הַמִּטָּה - יִקְרָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת וּגְרָף שֶׁל רֵעִי מֻנָּח לְתוֹכוֹ - לֹא יִקְרָא עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנּוּ, אוֹ יַנִּיחֶנּוּ תַּחַת הַמִּטָּה:

יט. לֹא יִכָּנֵס אָדָם בִּמְבוֹאוֹת הַמְטֻנָּפוֹת וְיִקְרָא אֶת שְׁמַע. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא - הֲרֵי זֶה מַפְסִיק עַד שֶׁיֵּצֵא מֵרְשׁוּת כָּל אוֹתוֹ מָקוֹם וְיִקְרָא. לֹא יַעֲמֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לִנְקָבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ד, יב): "הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל":

כ. לֹא יִטּוֹל אֶת הַמַּיִם בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל - אֶלָּא אִם כֵּן מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת. יָבְשׁוּ אוֹ נִבְלְעוּ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

כא. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמֶּרְחָץ, בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין - יֵשׁ שָׁם מִקְרָא

[2] לְפִי רַשִּׁ"י בִּבְרָכוֹת כד ע"ב, הַפֵּרוּשׁ סוּדָר שֶׁבְּרֹאשׁוֹ. וּלְפִי רַב הַאי גָּאוֹן הָיוּ בֶּגֶד תַּחְתּוֹן שֶׁלּוֹבֵשׁ תַּחַת חֲלוּקוֹ.

[3] הָיוּ שֶׁאֵין לִבּוֹ וְעֵינָיו רוֹאִים אֶת הָעֲרָוָה - מֻתָּר.

תּוֹסֶפְתָּא

וּתְפִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵלַת שָׁלוֹם. נוֹתֵן אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו. מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין וַעֲרֻמִּין - יֵשׁ שָׁם שְׁאֵלַת שָׁלוֹם, וְאֵין שָׁם מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְאֵינוֹ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לְכַתְּחִלָּה. מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין עֲרֻמִּין - אֵין שָׁם שְׁאֵלַת שָׁלוֹם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְחוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן:

כב. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר: אַל תִּרְאֶה עָרֹם. אַל תִּרְאֶה לָבוּשׁ. אַל תִּרְאֶה עוֹמֵד. אַל תִּרְאֶה יוֹשֵׁב. אַל תִּרְאֶה שׁוֹחֵק. אַל תִּרְאֶה בּוֹכֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ג, ד): "עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחֹק":

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. כְּשֵׁם שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה קֶבַע לְקֹרוֹת שְׁמַע - כָּךְ נִתְּנוּ חֲכָמִים קֶבַע לִתְפִלָּה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת'? שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה קָרֵב עַד חֲצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת, שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'תְּפִלַּת מִנְחָה עַד הָעֶרֶב'? שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה קָרֵב עַד הָעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד פְּלַג הַמִּנְחָה, שֶׁהֲרֵי תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד פְּלַג הַמִּנְחָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע'? שֶׁהֲרֵי אֲבָרִין וּפְדָרִין קָרְבִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'תְּפִלַּת מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם'? שֶׁהֲרֵי קָרְבָּן מוּסָפִין קָרֵב וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּן שֶׁל מוּסָף קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת.

ב. וְאֵיזֶה הִיא מִנְחָה גְּדוֹלָה? מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וּלְמַעְלָה. וְכַמָּה הוּא פְּלַג הַמִּנְחָה? אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת חָסֵר רְבִיעַ. תְּפִלַּת הָעֶרֶב - אֵין לָהּ קֶבַע. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֵת נְעִילַת שְׁעָרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי: אַבָּא הָיָה מִתְפַּלֵּל עִם נְעִילַת שְׁעָרִים. הַמִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַמּוּסָפִין, בֵּין מִשֶּׁקָּרֵב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, בֵּין עַד שֶׁלֹּא קָרֵב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר - יָצָא.

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שִׁגּוּרָהּ תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו - סִימָן יָפֶה הוּא לוֹ. וְאִם לָאו - סִימָן רַע הוּא לוֹ.

ד. הוּא אוֹמֵר: כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ. וְכָל שֶׁאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ. כָּל שֶׁרוּחַ עַצְמוֹ נוֹחָה בְּשֶׁלּוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. אֵין רוּחַ עַצְמוֹ נוֹחָה בְּשֶׁלּוֹ - סִימָן רַע לוֹ.

ה. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כָּל שֶׁלָּקָה בְּגוּפוֹ מִפְּנֵי חָכְמָתוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. כָּל שֶׁלָּקָה בְּחָכְמָתוֹ מִפְּנֵי גוּפוֹ - סִימָן רַע לוֹ. הוּא הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתּוֹ מִפְּנֵי חָכְמָתוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. וְכָל שֶׁנִּטְרְפָה חָכְמָתוֹ מִפְּנֵי דַּעְתּוֹ - סִימָן רַע לוֹ:

ו. הַמִּתְפַּלֵּל - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: סִימָן לַדָּבָר (תְּהִלִּים י, יז): "תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ":

ז. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כְּשֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָה מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר - הָיָה מְקַצֵּר בִּפְנֵי כֻלָּן. כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ - הָיָה אָדָם מַנִּיחוֹ בְּצַד זֶה וּבָא וּמְצָאוֹ בְּצַד אַחֵר, מִפְּנֵי הַכְּרִיעוֹת וְהִשְׁתַּחֲוָיוֹת שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה:

ח. יָכוֹל יִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ? כְּבָר פֵּרַשׁ דָּנִיֵּאל (דָּנִיֵּאל ו, יא): "וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא הוּא בָּרֵךְ עַל בִּרְכוֹהִי". יָכוֹל יִתְפַּלֵּל לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "וְכַרְוִין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלֶם". יָכוֹל מִשֶּׁבָּא לַגּוֹלָה הוּחַל? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "כָּל קֳבֵל די הֲוָא עָבֵד מִן קַדְמַת דְּנָה":

ט. יָכוֹל יְהֵא מַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ? פֵּרַשׁ בְּחַנָּה (שְׁמוּאֵל-א א, יג): "וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ". יָכוֹל יְהֵא כּוֹלְלָן בְּבַת אַחַת? פֵּרַשׁ דָּוִד (תְּהִלִּים נה, יח): "עֶרֶב וְבֹקֶר וְצָהֳרַיִם". **עֶרֶב** - זוֹ תְּפִלַּת עַרְבִית. **בֹּקֶר** - זוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. **וְצָהֳרַיִם** - זוֹ תְּפִלַּת מִנְחָה. יָכוֹל

תּוֹסֶפְתָּא

שׁוֹאֵל הוּא צְרָכָיו וְאַחַר כָּךְ מִתְפַּלֵּל וְיִסְתַּלֵּק? פֵּרֵשׁ שְׁלֹמֹה (מלכים-א ח, כח): "לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה". **רִנָּה** - זוֹ רִנָּה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים לג, א): "רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה'". **תְּפִלָּה** - זוֹ בַּקָּשָׁה:

י. אֵין אוֹמְרִין דָּבָר אַחַר "אֱמֶת וְיַצִּיב". אֲבָל אוֹמְרִין דָּבָר אַחַר תְּפִלָּה אֲפִלּוּ כְּסֵדֶר וּדוּי יוֹם הַכִּפּוּרִים:

יא. הָיָה מְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם סַכָּנָה וְלִסְטִים - מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה. אֵיזוֹ הִיא תְּפִלָּה קְצָרָה? רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: 'עֲשֵׂה רְצוֹנְךָ בַּשָּׁמַיִם, וְתֵן נַחַת לִירֵאֶיךָ בָּאָרֶץ, וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: 'שְׁמַע צַעֲקַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וַעֲשֵׂה מְהֵרָה בַּקָּשָׁתָן; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: 'צָרְכֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּין וְדַעְתָּן קְצָרָה, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתִּתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד צָרְכָּיו, וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה כְּדֵי מַחְסוֹרָהּ; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: אַבָּא הָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת, 'וּמֵאַהֲבָתְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ'. וְעַל הַכּוֹס אוֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', וְאֵינוֹ חוֹתֵם:

יב. כְּבוֹד יוֹם כְּבוֹד לַיְלָה - כְּבוֹד יוֹם קֹדֶם לְכְבוֹד לַיְלָה. אִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד - קְדֻשַּׁת הַיּוֹם קוֹדֶמֶת לְכְבוֹד יוֹם וְלִכְבוֹד לַיְלָה. לֵילֵי שַׁבָּתוֹת וְלֵילֵי יָמִים טוֹבִים - יֵשׁ לָהֶם קְדֻשַּׁת הַיּוֹם עַל הַכּוֹס, וְיֵשׁ לָהֶם הַזְכָּרַת הַיּוֹם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. שַׁבָּת וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד וְיוֹם טוֹב - יֵשׁ בָּהֶם הַזְכָּרַת הַיּוֹם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וְאֵין לָהֶם קְדֻשַּׁת הַיּוֹם עַל הַכּוֹס:

יג. לֹא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְלֹא שְׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. לֹא אָמַר הַבְדָּלָה בְּ'חוֹנֵן הַדַּעַת' - אוֹמְרָהּ עַל הַכּוֹס. וְאִם לֹא אָמַר - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף מִי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר 'בְּרִית' בְּבִרְכַּת הָאָרֶץ - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ:

הַשָּׁלֵם

יד. כָּל שֶׁאֵין בּוֹ מוּסָף, כְּגוֹן: חֲנֻכָּה וּפוּרִים, עַרְבִית, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה - מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאוֹמֵר מֵעֵין הַמְּאֹרָע בְּהוֹדָאָה. וְאִם לֹא אָמַר מֵעֵין הַמְּאֹרָע - אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְכָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּסָף, כְּגוֹן: רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה - מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בַּעֲבוֹדָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּהוֹדָאָה. וְאִם לָאוּ - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וּבַמּוּסָפִין - מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים - מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמְרִים: כָּל מָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל שֶׁבַע - אוֹמְרִים קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע:

טו. וְיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל בַּשַּׁבָּת - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל עֶשֶׂר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה. וְאוֹמֵר שֶׁל שַׁבָּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְשֶׁל יוֹם טוֹב בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וּמַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, מַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת, וּמְסַיֵּם בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אַף חוֹתֵם - 'בָּרוּךְ מְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים':

טז. סוּמָא, וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן אֶת הָרוּחוֹת - מְכַוְּנִים לִבָּן לִפְנֵי הַמָּקוֹם וּמִתְפַּלְּלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ח, מד): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל ה'". הָיָה עוֹמֵד בְּחוּצָה לָאָרֶץ - יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם פסוק מח): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל ה' דֶּרֶךְ אַרְצָם". הָיָה עוֹמֵד בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל - יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הָעִיר הַזֹּאת". הָעוֹמְדִים בִּירוּשָׁלַיִם - מִתְפַּלְּלִין כְּנֶגֶד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה". הָעוֹמְדִים בַּמִּקְדָּשׁ - יְכַוְּנוּ אֶת לִבָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה". נִמְצְאוּ: הָעוֹמְדִין לַצָּפוֹן - פְּנֵיהֶם לַדָּרוֹם. הָעוֹמְדִים בַּדָּרוֹם - פְּנֵיהֶם

תּוֹסֶפְתָּא

לַצָּפוֹן. הָעוֹמְדִים בַּמִּזְרָח - פְּנֵיהֶם לַמַּעֲרָב. הָעוֹמְדִים לַמַּעֲרָב - פְּנֵיהֶם לַמִּזְרָח. וְנִמְצָאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין לְמָקוֹם אֶחָד:

יז. לֹא יַעֲמוֹד אָדָם לֹא עַל גַּבֵּי מִטָּה, וְלֹא עַל גַּבֵּי כִּסֵּא, וְלֹא עַל גַּבֵּי סַפְסָל, וְלֹא עַל גַּבֵּי מָקוֹם גָּבוֹהַּ וְיִתְפַּלֵּל, שֶׁאֵין גַּבְהוּת לִפְנֵי הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קל, א): "מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'". אִם הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

יח. הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי הַחֲמוֹר, אִם יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁיֹּאחַז אֶת חֲמוֹרוֹ - יֵרֵד לְמַטָּה וְיִתְפַּלֵּל. וְאִם לָאו - יֵשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וְיִתְפַּלֵּל. רַבִּי אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - יִתְפַּלֵּל בִּמְקוֹמוֹ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ מְכֻוָּן:

יט. הָיָה מַשְׁכִּים לָצֵאת לַדֶּרֶךְ - נוֹטֵל שׁוֹפָר וְתוֹקֵעַ. לוּלָב וּמְנַעֲנֵעַ. מְגִלָּה וְקוֹרֵא בָהֶן. וּמִתְפַּלֵּל, וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע - קוֹרֵא. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה מַשְׁכִּים לֵישֵׁב בַּקָּרוֹן אוֹ בַּסְּפִינָה - מְבִיאִין לוֹ לוּלָב וּמְנַעֲנֵעַ. מְגִלָּה וְקוֹרֵא בָהּ. וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע - קוֹרֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל:

כ. הָיָה עוֹמֵד בִּסְרַטְיָא וּבִפְלַטְיָא[4] - הֲרֵי זֶה עוֹבֵר. פְּנֵי חֲמוֹר וּפְנֵי חַמָּר וּפְנֵי קַדָּר - אֵינוֹ מַפְסִיק. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא: שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, נִשְׁכּוֹ עָרוֹד - וְלֹא הִפְסִיק. הָלְכוּ תַּלְמִידָיו וּמְצָאוּ מֵת עַל פִּי חוֹרוֹ. אָמְרוּ: אוֹי לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּשְׁכּוֹ עָרוֹד, אוֹי לוֹ לְעָרוֹד שֶׁנִּשְׁכּוֹ לְבֶן דּוֹסָא:

כא. אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל חָכְמָה. וְכֵן לֹא יִפָּטֵר אָדָם מֵחֲבֵרוֹ, לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבּוּר שֶׁל חָכְמָה. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּנְבִיאִים

[4] רְחוֹבוֹת גְּדוֹלִים שֶׁהֵם רְשׁוּת הָרַבִּים.

הַשָּׁלֵם

הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁסִּימוּ אֶת דִּבְרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שֶׁבַח וְתַנְחוּמִין:

כב. הַכּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם, אֲפִלּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ - לֹא יִשִּׁיבֶנּוּ. הָיָה כּוֹתֵב חֲמִשָּׁה שֵׁמוֹת אוֹ שִׁשָּׁה, כֵּיוָן שֶׁגָּמַר אֶחָד מֵהֶם - מֵשִׁיב שְׁאֵלַת שָׁלוֹם:

כג. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בִּרְכַּת אֲבֵלִים בְּשָׁלֹשׁ - אוֹמְרִים בְּשָׁלֹשׁ. בִּשְׁתַּיִם - אוֹמְרִים בִּשְׁתַּיִם. אַחַת - אוֹמְרִים אַחַת. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בִּרְכַּת אֲבֵלִים בְּשָׁלֹשׁ - כּוֹלֵל אֶת הָרִאשׁוֹנָה בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְחוֹתֵם בָּהּ: מְחַיֶּה הַמֵּתִים. שְׁנַיָּה - בְּתַנְחוּמֵי אֲבֵלִים וְחוֹתֵם בָּהּ: מְנַחֵם עַמּוֹ בְּעִירוֹ. שְׁלִישִׁית - בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְאֵינוֹ חוֹתֵם:

כד. הַמַּפְטִיר בְּבֵית עוֹלְמִים - אֵינוֹ חוֹתֵם:

כה. שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים - כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁבִּ'הָבוּ לַה' בְּנֵי אֵלִים'. וְכוֹלֵל שֶׁל מִינִים בְּשֶׁל פְּרוּשִׁין. וְשֶׁל גֵּרִים בְּשֶׁל זְקֵנִים. וְשֶׁל דָּוִד בִּירוּשָׁלַיִם. וְאִם אָמַר אֵלּוּ לְעַצְמָן וְאֵלּוּ לְעַצְמָן - יָצָא:

כו. עוֹנִין אָמֵן אַחַר יִשְׂרָאֵל הַמְבָרֵךְ, וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר כּוּתִי הַמְבָרֵךְ, עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה כֻּלָּהּ:

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. לֹא יִטְעַם אָדָם כְּלוּם עַד שֶׁיְּבָרֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כד, א): "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה - מָעַל, עַד שֶׁיִּתַּירוּ לוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת. לֹא יִרְחֹץ אָדָם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו - אֶלָּא לִכְבוֹד קוֹנֵהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, ד): "כֹּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ":

ב. דְּבַשׁ תְּמָרִים, וְיֵין תַּפּוּחִים, וְחֹמֶץ סִתְוָנִיּוֹת[5] - מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרְכִין עַל הַמּוֹרִיס[6]:

[5] שֶׁאֵין רְגִילוּת לְהִגָּמֵר עַד הַפְּתָיוּ, וּרְגִילִים לַעֲשׂוֹת מֵהֶם חֹמֶץ.

תּוֹסֶפְתָּא

ג. יַיִן חַי - מְבָרְכִין עָלָיו: 'בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ', וְנוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לְיָדַיִם. נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם - מְבָרְכִין עָלָיו: 'בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן', וְנוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לְיָדַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - מְבָרְכִין עָלָיו: 'בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן', וְאֵין נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לְיָדַיִם:

ד. הֵבִיאוּ לְפָנָיו מִינֵי תַּרְגִּימָא[7] - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרֵא מִינֵי כִּסְנִין':

ה. עַל הַזְּרָעִים הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרֵא מִינֵי זְרָעִים'. עַל הַדְּשָׁאִים הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים'. וְעַל הַיְּרָקוֹת הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ מַצְמִיחַ הָאֲדָמָה בִּדְבָרוֹ'. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רָאָה אֶת הַפַּת, וְאָמַר: 'בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא אֶת הַפַּת זוֹ, כַּמָּה נָאָה פַּת זוֹ'! - הֲרֵי זוֹ בִּרְכָתָהּ. אֲפִלּוּ רָאָה תְּאֵנִים, וְאָמַר: 'בָּרוּךְ מִי שֶׁבָּרָא תְּאֵנִים הַלָּלוּ, כַּמָּה נָאוֹת הֵן'! - זוֹ הִיא בִּרְכָתָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַמְשַׁנֶּה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בִּבְרָכוֹת - לֹא יָצָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִבְּרִיָּתוֹ וְלֹא שִׁנָּה בִּרְכָתוֹ - לֹא יָצָא:

ו. הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּים - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרֵא מִינֵי זְרָעִים'. אָפָאָן וּבִשְּׁלָן, בִּזְמַן שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ' וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. אֵין הַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת', וּמְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ, אַחֲרֵיהֶן:

ז. הַכּוֹסֵס אֶת הָאֹרֶז - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה'. אָפָאָן וּבִשְּׁלָן, אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת'. וְאֵין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן כְּלוּם אַחֲרָיו. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ הַמּוֹצִיא - מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת:

[6] צִיר דָּגִים.

[7] מַאֲכָל הֶעָשׂוּי מֵחֲמִשָּׁת הַמִּינִים.

הַשָּׁלֵם

ח. כֵּיצַד סֵדֶר הַסְּעוּדָה? אוֹרְחִין נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין עַל גַּבֵּי סַפְסָלִים וְעַל גַּבֵּי קַתְּדְּרָאוֹת, עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ כֻּלָּן. נִכְנְסוּ כֻּלָּן, וְנָתְנוּ לָהֶם לַיָּדַיִם - כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. מָזְגוּ לָהֶם אֶת הַכּוֹס - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵבִיאוּ לָהֶם פַּרְפְּרִיּוֹת - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. עָלוּ וְהֵסִבּוּ, נָתְנוּ לָהֶם לַיָּדַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ אַחַת - נוֹתֵן לִשְׁתֵּי יָדָיו. מָזְגוּ לָהֶם אֶת הַכּוֹס, אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם. הֵבִיאוּ לְפָנֵיהֶם פַּרְפְּרִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. הֵבִיאוּ לְאַחַר שָׁלֹשׁ פַּרְפְּרִיּוֹת - אֵין לְאוֹרְחִים רְשׁוּת לִכָּנֵס. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִנְהָג גָּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם, פּוֹרְסִין מִטְּפָחוֹת עַל גַּבֵּי פֶּתַח, בִּזְמַן שֶׁהַמִּטְּפָחוֹת פְּרוּסִים - אוֹרְחִין נִכְנָסִין. נִסְתַּלְּקוּ - אֵין רְשׁוּת לְאוֹרְחִין לִכָּנֵס. וְעוֹד מִנְהָג אַחֵר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם: מוֹסֵר סְעוּדָה לַטַּבָּח, נִתְקַלְקֵל דָּבָר בַּסְּעוּדָה - עוֹנְשִׁין אֶת הַטַּבָּח. הַכֹּל לְפִי כְּבוֹד בַּעַל הַבַּיִת, וְהַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין:

ט. הֲלָכָה בַּסְּעוּדָה: יוֹצֵא לְהַטִּיל מַיִם - נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. יָצָא לְרַצּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג - נוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו. לְהֵיכָן הוּא נוֹטֵל? בָּא וּמִיסֵּב בִּמְקוֹמוֹ וְנוֹטֵל הַמְטַפֵּחַ[8], וּמְחַזֵּר עַל הָאוֹרְחִין:

י. שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא: מִפְּנֵי מָה, בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי. הֵבִיאוּ לוֹ אֹרֶז וְיַיִן - מְבָרֵךְ עַל הָאֹרֶז וּפוֹטֵר אֶת הַיַּיִן. צְנוֹן וְנוּבְלוֹת - מְבָרֵךְ עַל הַצְּנוֹן וּפוֹטֵר אֶת הַנּוּבְלוֹת. מְלִיחַ

[8] יֵשׁ גּוֹרְסִים 'הַטַּפִּיחַ', וְהוּא הַפַּךְ שֶׁיּוֹצְקִים מִמֶּנּוּ עַל הַיָּדַיִם, וּמַחֲזִירוֹ עַל הָאוֹרְחִים, וְאוֹמֵר: אוּלַי יֵשׁ בָּכֶם אֶחָד הָרָאוּי לִטּוֹל הַיָּדַיִם, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁנָּטַל זֶה יָדָיו.

וּפְרוּסָה - מְבָרֵךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפְּרוּסָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְלִיחַ הַבָּא בַּתְּחִלָּה לִפְנֵי הַמָּזוֹן, וּפַת הַבָּא עִם הַמְּלִיחַ לְאַחַר הַמָּזוֹן - טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּרוּסוֹת - סִימָן גָּדוֹל לָאוֹרְחִין, כָּל זְמַן שֶׁהָאוֹרְחִין רוֹאִין אֶת הַפְּרוּסוֹת - יוֹדְעִין שֶׁדָּבָר אַחֵר בָּא לְאַחֲרֶיהָ. כִּכַּר שָׁלֵם - יוֹדְעִין שֶׁאֵין דָּבָר אַחֵר בָּא לְאַחֲרֶיהָ:

יא. דָּגָן וְקִטְנִיּוֹת - מְבָרְכִין עַל הַדָּגָן שֶׁהוּא מִן הַמֻּבְחָר. כֵּיצַד? שְׁלֵמָה שֶׁל גְּלוּסְקִין[9] וּשְׁלֵמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרֵךְ עַל שְׁלֵמָה שֶׁל גְּלוּסְקִין. פְּרוּסָה שֶׁל גְּלוּסְקִין וּשְׁלֵמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁלֵמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. פַּת חִטִּין וּפַת שְׂעוֹרִין - מְבָרֵךְ עַל שֶׁל חִטִּין. פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין וּשְׁלֵמָה שֶׁל שְׂעוֹרִים - מְבָרֵךְ עַל פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין. פַּת כֻּסְמִין וּפַת שְׂעוֹרִין - מְבָרֵךְ עַל שְׂעוֹרִים. וַהֲלֹא כֻּסְמִין יָפִין מִן הַשְּׂעוֹרִין? אֶלָּא שֶׁהַשְּׂעוֹרִין מִמִּין שִׁבְעָה, וְהַכֻּסְמִין אֵינָם מִמִּין שִׁבְעָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא מִין שִׁבְעָה וּמִין דָּגָן - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ:

יב. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּירִיחוֹ, הֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם כּוֹתָבוֹת וַאֲכָלוּם, וְנָתַן רַבָּן גַּמְלִיאֵל רְשׁוּת לְבָרֵךְ, קָפַץ רַבִּי עֲקִיבָה, וּבֵרֵךְ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲקִיבָה! מַה לְּךָ אַתָּה מַכְנִיס רֹאשְׁךָ בֵּין הַמַּחֲלֹקֶת? אָמַר לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת כג, ב): "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת", אַף עַל פִּי שֶׁאַתָּה אוֹמֵר כָּךְ, וַחֲבֵרֶיךָ אוֹמְרִים כָּךְ - הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמְּרֻבִּין:

יג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שֶׁהוּא מִין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִין דָּגָן, אוֹ מִין דָּגָן וְלֹא עֲשָׂאוּ פַּת - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. כָּל שֶׁאֵינוֹ מִשִּׁבְעַת הַמִּינִין וְלֹא מִמִּין דָּגָן, כְּגוֹן פַּת אֹרֶז וּפַת דֹּחַן - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְבָרְכִין כְּלוּם:

יד. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל שׁוּבָךְ בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה, הֵבִיאוּ לְפָנָיו דְּלִי שֶׁל צוֹנָן, אָמַר לָהֶן רַבִּי טַרְפוֹן לְתַלְמִידָיו: הַשּׁוֹתֶה מַיִם לִצְמָאוֹ כֵּיצַד מְבָרֵךְ? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: 'בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת וְחֶסְרוֹנָן'. אָמַר לָהֶן: אֶשְׁאַל[10]? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדֵּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶן: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית לז, כה): "וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לָחֶם" וְגוֹ' - וַהֲלֹא אֵין דַּרְכָּן לְעַרְבִּיִּים לִהְיוֹת נוֹשְׂאִין אֶלָּא עוֹרוֹת רֵיחַ רַע וְעִטָּרָן? אֶלָּא שֶׁנָּתְנוּ אֶת הַצַּדִּיק הַהוּא בֵּין דְּבָרִים הַחֲבִיבִין. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אִם בִּשְׁעַת כַּעֲסָן שֶׁל צַדִּיקִים - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶן, בִּשְׁעַת הָרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

טו. כֵּיוֹצֵא בוֹ (וַיִּקְרָא י, ה): "וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֵם בְּכָתְּנָתָם". וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה בִּשְׁעַת כַּעַס שֶׁל צַדִּיקִים - מְרַחֲמִין עֲלֵיהֶן, בִּשְׁעַת הָרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כֵּיוֹצֵא בוֹ (מְלָכִים א יג, כח): "לֹא אָכַל הָאַרְיֵה אֶת הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת הַחֲמוֹר". וּמַה אִם בִּשְׁעַת כַּעַסָן וְכוֹ':

טז. אָמַר לָהֶם: אֶשְׁאַל? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדֵּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְתָמָר. מַעֲשֶׂה בְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּבֵית שַׁעַר שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ; אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא, חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי, וְשִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי, וְשִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי. וְהָיוּ עֲסוּקִין בְּמַה שֶׁשָּׁנָה לָהֶן רַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְתָמָר. הוֹסִיפוּ הֵן מֵעַצְמָן (אִיּוֹב טו,

---

[9] פַּת שֶׁל נַחְתּוֹם שֶׁעוֹשֶׂה לְמִכּוֹר וְהִיא חֲשׁוּבָה מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת.

[10] אֶפְתַּח עוֹד בְּדִבַּר הֲלָכָה?

תּוֹסֶפְתָּא

יח-יט): "אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם; לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ": אָמַר לָהֶם: וְכִי נוֹתְנִין שָׂכָר עַל הָעֲבֵרָה? אָמְרוּ לוֹ: אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהִצִּיל אֶת אֶחָיו מִן הַמִּיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לז, כו): "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אֶחָיו מַה בֶּצַע" וְגוֹ'. וּכְתִיב (שָׁם שָׁם כז): "לְכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים". אָמַר לָהֶן: דַּיָּהּ לְהַצָּלָה שֶׁתְּכַפֵּר עַל הַמְּכִירָה. אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי הָעֲנָוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מד, לג): "וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עַבְדְּךָ". אַף שֶׁאוּל לֹא זָכָה לְמַלְכוּת אֶלָּא מִפְּנֵי הָעֲנָוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א ט, ה): "פֶּן יֶחְדַּל אָבִי מִן הָאֲתוֹנוֹת וְדָאַג לָנוּ" - שֶׁקָּל עַבְדּוֹ בּוֹ. אֲבָל שְׁמוּאֵל אֵינוֹ כֵן, אֶלָּא (שְׁמוּאֵל-א י, ב): "נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת דִּבְרֵי הָאֲתוֹנוֹת וְדָאַג לָכֶם לֵאמֹר מַה אֶעֱשֶׂה לִבְנִי" - שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ מִן הַשָּׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א י, כב): "וַיִּשְׁאֲלוּ עוֹד בַּה' הֲבָא עוֹד הֲלֹם אִישׁ, וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה הוּא נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים", אָמַר לָהֶם: וְלֹא עָרֵב הוּא? וְסוֹפוֹ שֶׁל עָרֵב לָצֵאת יְדֵי עַרְבוּתוֹ. אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: לַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁקִּדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּשֶׁעָלוּ שֶׁבָטִים וְעָמְדוּ עַל הַיָּם, זֶה אוֹמֵר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד'. וְזֶה אוֹמֵר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה', קָפַץ שִׁבְטוֹ שֶׁל יְהוּדָה וְיָרְדוּ בַתְּחִלָּה, וְקִדְּשׁוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים סט, ב): "הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָּאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ" וְגוֹ', וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קיד, א): "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְגוֹ' הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ", יְהוּדָה קִדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם - לְכָךְ זָכָה, וְנַעֲשׂוּ "יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו":

יז. עָקְרוּ לְהָבִיא אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה, הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה. לֹא הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

הַשָּׁלֵם

יח. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מֵסֵב וְאוֹכֵל, קָרָאוֹ חֲבֵרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ - אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה. הִפְלִיג - צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר - צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

יט. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹדְרִין בַּתְּאֵנִים, וְגוֹדְרִין בַּתְּמָרִים, וּמוֹסְקִין בַּזֵּיתִים, אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְסִיקִין וְאוֹכְלִין, מַפְסִיקִין וְאוֹכְלִין - אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה. הִפְלִיגוּ - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרַע. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

יום כפור קטן

עלות השחר 6:04	נץ החמה 7:17
סו"ז קר"ש - בג"א 9:05	סו"ז קר"ש - גר"א 9:41
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 4:56	צה"כ לשיטת ר"ת 6:09

18 JAN — **ראשון Sunday** — **כט** 29

בבלי: מנחות ז
ירושלמי: נזיר מה
תוספתא: עקצין א
נ"ך: איוב ל
רמב"ם: אבל יא

ראש חודש שבט Rosh Chodesh Shevat

עלות השחר 6:03	נץ החמה 7:16
סו"ז קר"ש - בג"א 9:05	סו"ז קר"ש - גר"א 9:41
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 4:57	צה"כ לשיטת ר"ת 6:10

19 JAN — **שני Monday** — **א** 1

בבלי: מנחות ח
ירושלמי: נזיר מו
תוספתא: עקצין ב
נ"ך: איוב לא
רמב"ם: אבל יב

עלות השחר 6:03	נץ החמה 7:16
סו"ז קר"ש - בג"א 9:05	סו"ז קר"ש - גר"א 9:41
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 4:59	צה"כ לשיטת ר"ת 6:12

20 JAN — **שלישי Tuesday** — **ב** 2

בבלי: מנחות ט
ירושלמי: נזיר מז
תוספתא: עקצין ג
נ"ך: איוב לב
רמב"ם: אבל יג

התחלת מחזור כ"ה של לימוד תוספתא יומי - פרק אחד ליום

עלות השחר 6:02	נץ החמה 7:15
סו"ז קר"ש - בג"א 9:04	סו"ז קר"ש - גר"א 9:40
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 5:00	צה"כ לשיטת ר"ת 6:13

21 JAN — **רביעי Wednesday** — **ג** 3

בבלי: מנחות י
ירושלמי: גיטין א
תוספתא: ברכות א
נ"ך: איוב לג
רמב"ם: אבל יד

עלות השחר 6:01	נץ החמה 7:14
סו"ז קר"ש - בג"א 9:04	סו"ז קר"ש - גר"א 9:40
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 5:01	צה"כ לשיטת ר"ת 6:14

22 JAN — **חמישי Thursday** — **ד** 4

בבלי: מנחות יא
ירושלמי: גיטין ב
תוספתא: ברכות ב
נ"ך: איוב לד
רמב"ם: מלכים ומלחמותיהם א

עלות השחר 6:01	נץ החמה 7:14
סו"ז קר"ש - בג"א 9:04	סו"ז קר"ש - גר"א 9:40
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 5:02	צה"כ לשיטת ר"ת 6:15

23 JAN — **ששי Friday** — **ה** 5

בבלי: מנחות יב
ירושלמי: גיטין ג
תוספתא: ברכות ג
נ"ך: איוב לה
רמב"ם: מלכים ומלחמותיהם ב

הדלקת הנרות **4:45** Candle Lighting

בא

עלות השחר 6:00	נץ החמה 7:13
סו"ז קר"ש - בג"א 9:04	סו"ז קר"ש - גר"א 9:40
סו"ז תפלה - בג"א 10:05	סו"ז תפלה - גר"א 10:29
שקיעה 5:03	צה"כ לשיטת ר"ת 6:16

24 JAN — הפטרה: הדבר אשר **שב"ק Shabbos** — **ו** 6

בבלי: מנחות יג
ירושלמי: גיטין ד
תוספתא: ברכות ד
נ"ך: איוב לו
רמב"ם: מלכים ומלחמותיהם ג

זמן מוצש"ק **6:16** Shabbos Ends

וֶוער עֶס אִיז אַ כַּעְסָן, אַ גֶערֶעגְטֶער מֶענְטְשׁ, אִיז אַ סִימָן אַז עֶר הָאט לִיב כָּבוֹד, אוּן אֲפִילוּ דִי מִצְוֹת וָואס עֶר טוּט אִיז אוֹיךְ נָאר פַאר כָּבוֹד.

(סֵפֶר הַמִדוֹת אוֹת כַּעַס סִימָן כ"ח)